Ruimtelijke Strategische Visie Regio Rivierenland

Een ruimtelijke vertaling van de economische speerpunten agribusiness, economie & logistiek en recreatie & toerisme

31 mei 2018
LOS stadomland B.V.
Postbus 142
5201 AC ‘s Hertogenbosch
Reutsedijk 9
5264 PC te Vught

Tel: 073 - 7113770
info@losstadomland.nl
www.losstadomland.nl

Voorwoord

In 2016 hebben de gemeenten in Regio Rivierenland een regionale ambitie opgesteld voor de periode 2016-2020. Dat zijn Buren, Culemborg, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel. Met de regionale ambitie hebben deze 10 gemeenten een gezamenlijke focus gelegd op drie economische speerpunten: agribusiness, economie en logistiek en recreatie en toerisme. We zijn er trots op dat we dit met elkaar bereikt hebben.

Met ondernemers, onderwijs, organisaties en andere overheden zijn wij in gesprek gegaan om samen regio Rivierenland beter op de kaart te zetten. Zo is Regio Fruitdelta Rivierenland geboren, een samenwerkingsplatform van diverse partijen die belang hebben bij een goed functionerend gebied. Een gebied met een prettig woon-, werk- en leefklimaat dat centraal ligt in Nederland.

Eén van de opgaven uit de regionale ambitie waar wij als gemeenten voor verantwoordelijk zijn is de afstemming in ruimtelijke keuzes en regelgeving. Een belangrijke randvoorwaarde voor het mogelijk maken van ontwikkeling van de drie economische speerpunten, zonder de kwaliteit van het landschap uit het oog te verliezen. Hier hebben veel van onze partners belang bij en dus ook de Regio FruitDelta Rivierenland als geheel.

We hebben samen met onze partners een interactief proces doorlopen om te komen tot een ruimtelijk strategische visie (RSV) voor de drie economische speerpunten. Een visie die bedoeld is om het gesprek aan te gaan met de Provincie en het Rijk, om zo Regio Rivierenland nog beter op de kaart te zetten. Maar ook een visie waarin we afspraken vastleggen waar elke gemeente afzonderlijk mee aan de slag kan gaan en afspraken die we in gezamenlijkheid uitvoeren.

De visie is vertaald in een kansenkaart met als doel ondernemers, organisaties en andere overheden te inspireren en bij te dragen aan het behalen van de economische ambities in Regio Rivierenland. De visie laat zien dat het gebied een poort is naar nieuwe kansen voor bedrijvigheid in agribusiness, logistiek en recreatie en toerisme. En dat levert meer werkgelegenheid op voor onze inwoners en een beter woon- en leefklimaat. We zetten in op een gedragen ruimtelijke visie voor de drie economische speerpunten, waar we ook trots op kunnen zijn.

Hans Beenakker
vz Regio Fruitdelta Rivierenland

Jan Kottelenberg
AB lid, trekker RSV voor de drie speerpunten

Regio Rivierenland heeft een bijzonder centrale ligging in het land.

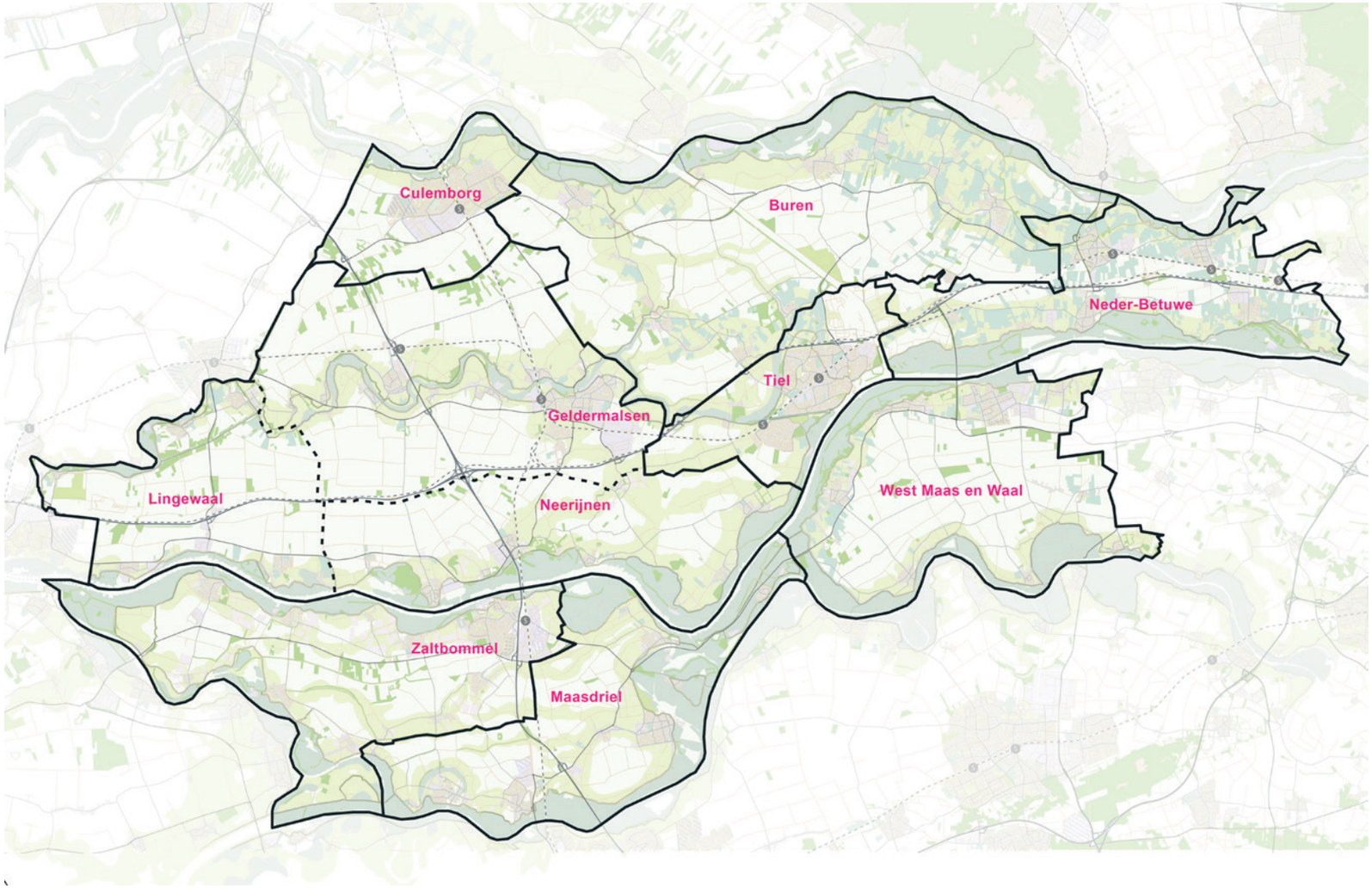

Basiskaart van de Regio Rivierenland met daarin een onderscheid tussen de oeverwallen (groen), de komgebieden (wit) en de ligging van de 10 gemeenten. De gemeente Geldermalsen, Lingewaal en Neerijnen gaan per 2019 samen in gemeente West-Betuwe.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inhoudsopgave 5

1. Positionering van de ruimtelijke strategische visie voor de drie economische speerpunten 6

1.1 Waarom een ruimtelijke vertaling van drie economische speerpunten? 6
1.2 Doel en status van de visie 6
1.3 Waar gaat de visie over (afbakening)? 6
1.4 Wie zijn betrokken bij het proces? 7
1.5 Opbouw van het rapport 7

2. Ons vertrekpunt 9
2.1 Agribusiness 9
2.2 Economie en Logistiek 10
2.3 Recreatie en Toerisme 12
2.4 RO aspecten (ligging en landschap) 12
Intermezzo bijzondere kenmerken van de rivierzones en de Nieuwe Hollandse Waterlinie 14

3. Ruimtelijke visie op de drie economische speerpunten 17
3.1 Agribusiness 17
3.1.1 Wat is de ambitie? 17
3.1.2 Wat speelt er? 17
3.1.3 Onze gemeenschappelijke opgaven 18
3.1.4 Visie 18
3.1.5 visie op grondgebonden teelten 18
3.1.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af? 20
3.2 Economie en Logistiek 24
3.2.1 Wat is de ambitie? 24
3.2.2 Wat speelt er in de logistiek? 24
3.2.3 Onze gemeenschappelijke opgaven 25
3.2.4 Visie 25
3.2.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af? 28
3.3 Recreatie en Toerisme 28
3.3.1 De ambitie 28
3.3.2 Wat speelt er? 28
3.3.3 Onze gemeenschappelijke opgaven 29
Intermezzo: recreatieve kansen aansluitend op de landschappelijke kenmerken van de rivierzones en de Nieuwe Hollandse Waterlinie 30
3.3.4 Visie 33
3.3.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af? 35

4. Samenhang tussen drie economische speerpunten 37
4.1 Inleiding 37
4.2 Rivierenland; de voorkant van Gelderland 37
4.3 Een mooi en beleefbaar landschap 37
4.4 Een betere bereikbaarheid van onze regio 43

5. Afspraken en vervolgproces 47

Bijlage 1: Deelnemers proces Ruimtelijke Strategische Visie 48

Bijlage 2: Effect van de RSV op de gemeenten binnen Rivierenland. 50

1. Positionering van de ruimtelijke strategische visie voor de drie economische speerpunten

1.1 Waarom een ruimtelijke vertaling van drie economische speerpunten?

Wij hebben als gemeenten in Regio Rivierenland in 2016 een ambitiedocument vastgesteld en daarin gekozen voor drie economische speerpunten: economie en logistiek zijn en recreatie en toerisme. Voor alle drie speerpunten hebben we ambities geformuleerd:

- De tuinbouw wordt nog meer toonaangevend in Europa.
- In de top drie komen van logistieke hotspots;
- 5% omzetgroei per jaar in toerisme en recreatie.

Voor het realiseren van de ambities voor deze drie economische speerpunten, hebben de gemeenten bij het vaststellen van het regionale ambitiedocument ook de opgave ''Ruimtelijke keuzes en regelgeving'' benoemd. Het idee daarachter is om het ruimtelijke beleid in de gemeenten voor deze drie economische speerpunten op elkaar af te stemmen. Door deze afstemming willen wij, gemeenten in Regio Rivierenland, ervoor zorgen dat de economische speerpunten nog beter tot hun recht komen en bijdragen aan een goed woon-, werk- en leefklimaat.

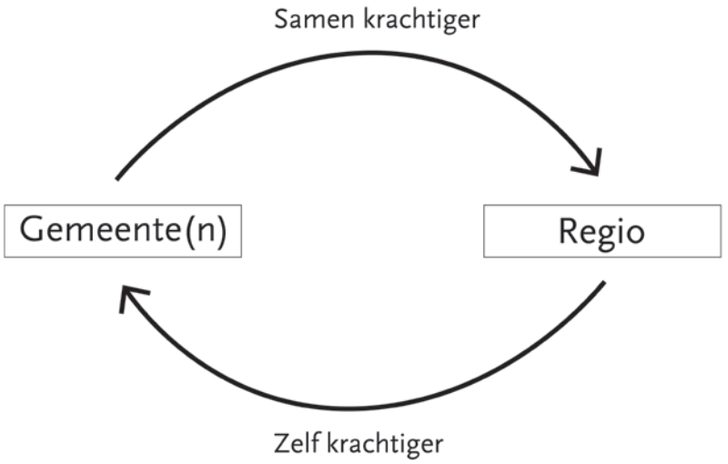

1.2 Doel en status van de visie

Het doel van deze visie is om concrete handvatten te geven aan gemeenten voor de ruimtelijke vertaling van de drie economische speerpunten in hun eigen ruimtelijke beleid.
De tien gemeenten kunnen naar aanleiding van de visie concrete afspraken met elkaar maken hoe deze ruimtelijk strategische visie wordt uitgevoerd. De ruimtelijk strategische visie voor de drie economische speerpunten heeft dus geen rechtstreekse werking op concrete initiatieven in de regio, maar vormt een bouwsteen voor de gemeentelijke planelementen van de in ontwikkeling zijnde omgevingswet of andere gemeentelijke instrumenten. Daarnaast is de visie een agenda voor regionale samenwerking en afstemming met andere overheden (lobby), zoals voor de nieuwe omgevingsvisie van Provincie Gelderland en overleg met het Rijk over de A2 en A15.
De visie wordt vastgesteld door het Algemeen bestuur van de Regio Rivierenland, nadat de visie is vastgesteld in de gemeentenraden van de gemeenten in Regio Rivierenland. De visie is en blijft een product van de gemeenten zelf.

1.3 Waar gaat de visie over (afbakening)?

De visie gaat over de ruimtelijke component van de drie economische speerpunten. Tegelijk leggen we een relatie tussen de drie speerpunten onderling en de kwaliteiten van het landschap. In die zin vindt een gedeeltelijke integratie plaats. De volledige integratie van de drie economische speerpunten met andere ruimtelijke aspecten vindt zoals gezegd per gemeente plaats via de gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet. De ruimtelijk strategische visie voor de drie economische speerpunten levert een echte meerwaarde voor de gemeenten, want alleen die ruimtelijke vraagstukken worden opgepakt, waarmee gemeenten door het samen op te pakken, ook daadwerkelijk krachtiger worden. Dat kan op twee manieren het geval zijn:

- Gemeenten kunnen zelf krachtiger worden door samen afspraken te maken.
- Gemeenten kunnen samen krachtiger worden door zaken samen regionaal op te pakken.

Mobiliteit, landschap, duurzaamheid en wonen
Gedurende het ontwikkelproces van deze visie bleek dat er stevige relaties liggen met de onderwerpen bereikbaarheid, landschap, duurzaamheid, werken

en wonen. De onderwerpen bereikbaarheid en landschap is nauw verweven met de ontwikkelruimte voor de drie economische speerpunten en het behoud en versterken van de landschappelijke kwaliteit en zijn daarom grotendeels uitgewerkt in voorliggende visie. De visie levert input voor de regionale Mobiliteitsagenda, die in een parallel spoor in ontwikkeling is bij de portefeuillehouders Mobiliteit van de gemeenten in Regio Rivierenland.
Maar economische ontwikkeling kan ook niet zonder een visie op duurzaamheid of wonen in Regio Rivierenland. In andere lopende regionale bestuurlijke trajecten is daar onlangs een begin mee gemaakt. In voorliggende visie worden deze twee onderwerpen geagendeerd, maar niet verder uitgewerkt.

1.4 Wie zijn betrokken bij het proces?

Voor het opstellen van deze strategisch ruimtelijke visie heeft een uitgebreid proces plaatsgevonden. Het proces om te komen tot deze strategisch ruimtelijke visie is in vier fasen verlopen:
1. Inventariseren (van de vraagstukken)
2. Bedenken (van oplossingen en bouwstenen voor de visie)
3. Maken (van de visie)
4. Besluitvorming

Afspraken met een kernteam van ambtenaren van de tien gemeenten, een bestuurlijke stuurgroep en de speerpuntberaden liepen als een rode draad door het proces. De Regionale Agenda Commissie, waarin raadsleden zitting hebben, gaf procesadviezen voor een zorgvuldig beeldvormend- en besluitvormingstraject voor de gemeenteraden.

In de eerste fase hebben diverse gesprekken plaatsgevonden met bestuurders, ambtenaren en organisaties. Maar ook andere overheden deden mee, zoals Provincie Gelderland, de Omgevingsdienst en het Waterschap.
In de tweede fase heeft een drietal interactieve maatschappelijke bijeenkomsten plaatsgevonden, waarin organisaties, ondernemers, onderwijs en gemeenten (o.a. ook raadsleden), en andere overheden samen in gesprek zijn gegaan om oplossingen voor de vraagstukken per thema te bedenken.

Deze fase is afgesloten met een presentatie aan de speerpuntberaden en portefeuillehoudersoverleg RO, en een regionale raadsbijeenkomst.

In de derde fase zijn de verbanden tussen de speerpunten opgezocht. In een brede maatschappelijke bijeenkomst zijn de bouwstenen voor de visie gepresenteerd aan de deelnemers van de eerder gehouden bijeenkomsten. Ook het resultaat van fase 3 is gepresenteerd aan de speerpuntberaden en portefeuillehouder RO. In een latere fase, bij de vertaling naar gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet, worden burgers bij het proces betrokken.

1.5 Opbouw van het rapport

In Hoofdstuk 2 wordt de huidige situatie en kracht van de drie economische speerpunten beschreven alsmede de situatie ten aanzien van RO-aspecten als ligging en landschap. De ligging geeft de positionering van de regio weer. Landschap is een onderdeel voor het DNA en de ruimtelijke kwaliteit van onze regio.

In Hoofdstuk 3 wordt ingegaan op een ruimtelijke visie op elk van de drie economische speerpunten. De speerpunten zijn uitgewerkt aan de hand van vijf onderdelen:
1. De ambitie
2. Wat speelt er?
3. Gemeenschappelijke opgaven
4. De visie
5. Afspraken: wat spreken we als regiogemeenten samen af? en wat werken we gemeenschappelijk regionaal uit?

Hoofdstuk 4 beschrijft de samenhang tussen de deelvisies uit hoofdstuk 3. Welke visie hangt er boven de ruimtelijk strategische keuzes op de economische speerpunten en raakt alle drie de speerpunten? Tot slot gaat Hoofdstuk 5 in op het vervolgproces.

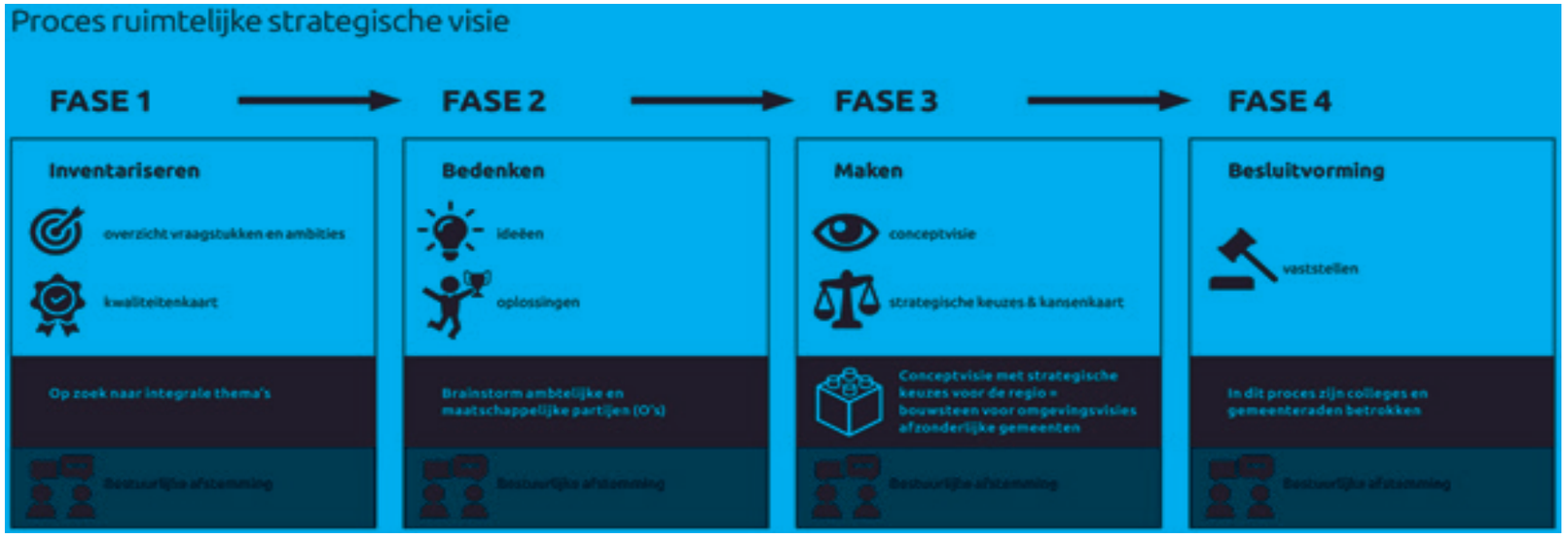

Laanboomteelt

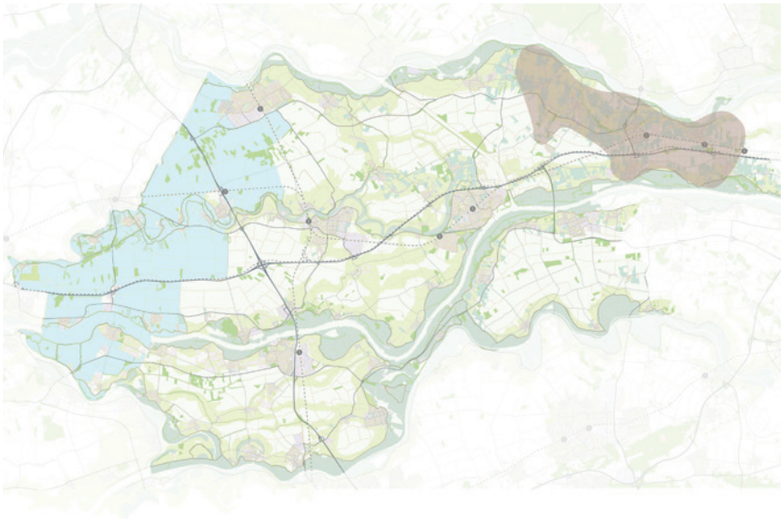

Veel agrarische bedrijven in een bepaalde bedrijfstak komen vrij dicht bij elkaar voor. Op de bovenstaande kaart staat een zone waarbinnen de meeste laanboomteelt bedrijven zijn geconcentreerd.

Ontwikkelingen tuinbouw tussen 2000 - 2014

	Aantal bedrijven 2014	Ontwikkeling aantal bedrijven	Ontwikkeling toegevoegde waarde	Totaal areaal in Rivierenland	Ontwikkeling areaal totaal
Fruitteelt	413	-35%	+ 43%	4.482 ha	-15%
Boomkwekerij	128	-3%	+ 48%	1.814 ha	+59%
Paddenstoelen	31	-79%	- 53%	18 ha	-93%
Glastuinbouw	157	-52%	+ 31%	460 ha	-34%
Graasdieren				6.823 ha	-39%

Fruitteelt

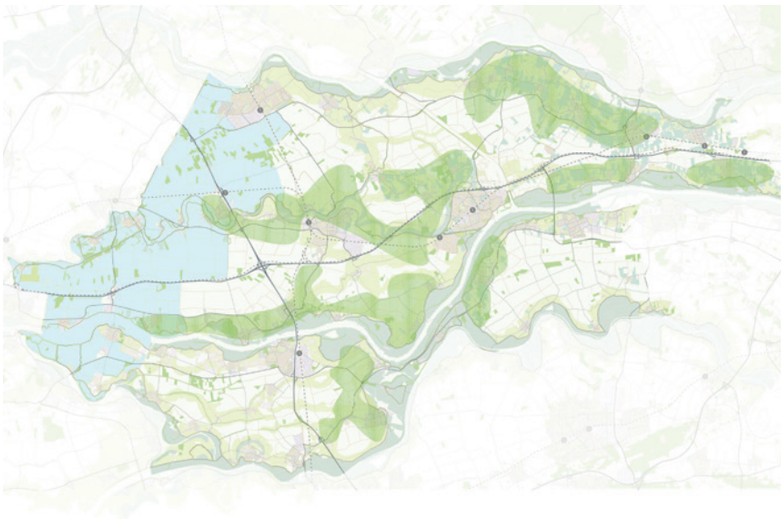

Veel agrarische bedrijven in een bepaalde bedrijfstak komen vrij dicht bij elkaar voor. Op de bovenstaande kaart staat een zone waarbinnen de meeste fruitteelt bedrijven zijn geconcentreerd.

Glastuinbouw en paddenstoelenteelt

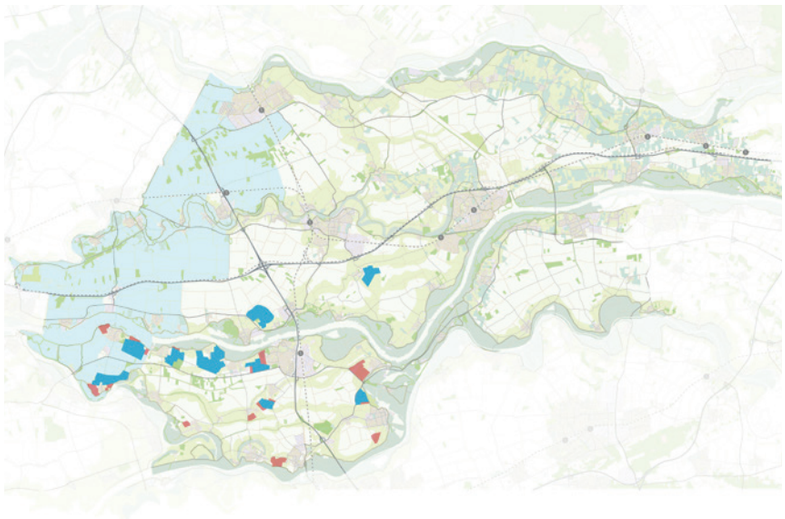

Veel agrarische bedrijven in een bepaalde bedrijfstak komen vrij dicht bij elkaar voor. De zones op bovenstaande kaart staan de concentratiegebieden voor glastuinbouw en paddenstoelenteelt (blauw). Bedoeld voor doorgroei van bedrijven die er zitten of verplaatsingen binnen de drie gemeenten Zaltbommel, Maasdriel en Neerijnen.

2. Ons vertrekpunt

In dit hoofdstuk wordt het vertrekpunt beschreven ten aanzien van de onderwerpen die relevant zijn voor de ruimtelijk strategische visie.

2.1 Agribusiness

Wat gaat al goed?
Al van oudsher is de agrarische sector bijzonder kenmerkend voor onze regio. Het klimaat, ons landschap en de voedingsrijke bodem leveren de optimale randvoorwaarden en hebben ervoor gezorgd dat we toonaangevend konden worden in een aantal specifieke teelten. De tuinbouwsector is daarmee bepalend geworden voor de invulling van het landschap (o.a. de beleving van fruit) en de identiteit van de regio. In de Bommelerwaard en Neder-Betuwe is al overgegaan tot een clustering van glastuinbouw, champignon- en laanboomteelt om een doorontwikkeling van deze sectoren mogelijk te maken. In Regio Rivierenland ligt ten opzichte van andere foodregio's in Nederland, de nadruk op tuinbouw, tuinbouwproductie en handel.

Overige kenmerken
Fruitteelt vindt plaats in een groot deel van de Betuwe en in het Land van Maas en Waal. De laanboomteelt heeft zich van oorsprong ontwikkeld rondom Opheusden en Kesteren, maar komt intussen ook voor in omliggende gemeenten. In de Bommelerwaard komen van oorsprong allerlei tuinbouw- en sierteelt (o.a. chrysanten en snijbloemen) bedrijven voor. Meerdere bedrijven hebben zich in de loop van de tijd gespecialiseerd in glastuinbouw en paddestoelenteelt. In een deel van de Regio Rivierenland is gekozen voor een zekere mate van clustering van bedrijven om tot een betere integratie in het landschap te kunnen komen. In de Bommelerwaard is vanwege het grote aantal glastuinbouwbedrijven en paddenstoelenteeltbedrijven gekozen voor het aanwijzen van concentratiegebieden [1]. In de gemeenten Neder-Betuwe en Buren zijn gebieden aangewezen waar de laanboomteelt ruimere ontwikkelingsmogelijkheden wordt geboden.
In de komgebieden binnen het rivierengebied komen overwegend grondgebonden veeteeltbedrijven voor. Met in totaal bijna 7.000 hectare is dit de grootste grondgebruiker in Regio Rivierenland.

Onze landbouw is ook bijzonder sterk in de verwerking en handel van landbouwproducten (secundaire activiteiten). Zowel binnen de fruitteelt, laanboomteelt en glastuinbouw hebben bedrijven in Rivierenland hier een sterke positie in verworven, waarbij soms ook producten van buiten de regio worden aangevoerd. Een deel van de bedrijven heeft zich gespecialiseerd in deze secundaire activiteiten.

Opvallend is dat veel bedrijven in een bepaalde bedrijfstak vrij dicht bij elkaar voorkomen. Dit is deels ontstaan door verschillen in de bodemsoort en bodemvruchtbaarheid, deels is het een cultuurkwestie. In algemene zin ontwikkelt het vakmanschap van bedrijven zich positief in de nabijheid van andere bedrijven. Hierdoor vindt er veel informele kennisuitwisseling plaats. Bedrijven 'jagen' elkaar op. Ook kunnen bedrijven elkaar aanvullen in het leveren van producten. Gecombineerde leveringen komt voor bij de laanboomteelt.

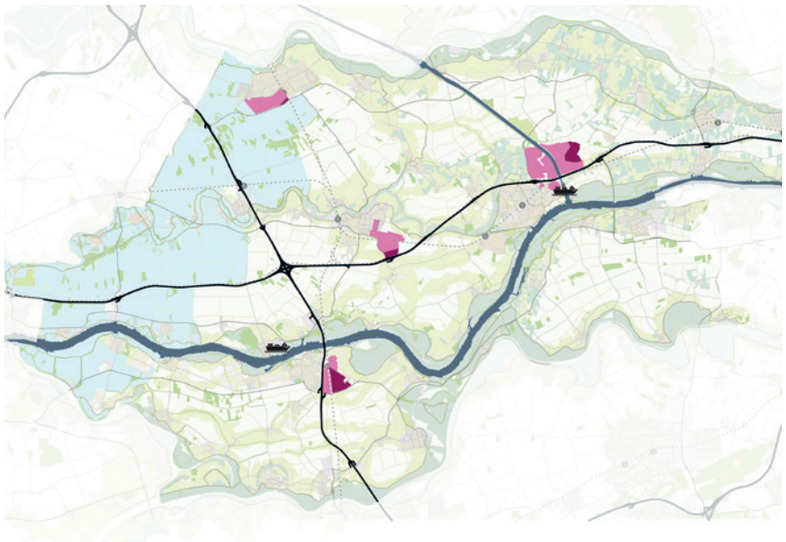

Kaart met de vier regionale bedrijventerreinen, die onderdeel uitmaken van de Regionale Hotspot Rivierenland. De Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal zijn cruciaal bij het transport over water.

1 Provinciaal Inpassingsplan Tuinbouw Bommelerwaard (vastgesteld op 28 september 2016 door Provinciale Staten van Gelderland). Het Inpassingsplan is de resultante van een gebiedsproces dat op basis van een samenwerkingsovereenkomst herstructurering glastuinbouw en paddenstoelenteelt Bommelerwaard' (SOK) in 2009 tussen de provincie Gelderland, de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel en het waterschap Rivierenland is afgesloten. Het doel van de overeenkomst is om via de herstructurering van de aangewezen gebieden bestendige toekomstmogelijkheden te bieden aan de glastuinbouw en de paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard en om daarnaast de leefbaarheid en de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit van het gebied als geheel te versterken.

2.2 Economie en Logistiek

Wat gaat al goed?

Onze centrale ligging en de doorsnijding met de verkeersaders A2 en A15 en grote waterwegen maken Rivierenland uitermate geschikt voor logistieke ontwikkeling en tot een belangrijk onderdeel van de Gelderse Corridor (het zuidelijk deel van Provincie Gelderland). Vanwege de export van onze agrarische producten ligt hier van oudsher ook een verbinding tussen Agribusiness en Logistiek. Met ons Regionaal Aquisitie Punt (RAP) faciliteren wij nieuwe en bestaande bedrijven bij hun vestiging en doorontwikkeling. Met dit regionaal acquisitiepunt zijn we een voorbeeld voor andere regio's geworden. Ons RPB (Regionaal Programma Bedrijventerreinen) is ons vertrekpunt en daarmee houden wij ons beleid voor bedrijventerreinen samen met de Provincie actueel. De vraag vanuit de markt is leidend voor de verdeling van bedrijven over de regionale bedrijventerreinen. De laatste paar jaar zien we weer een sterke groei naar bedrijfslocaties.

Overige kenmerken

De Regio Rivierenland kent relatief veel arbeidsplaatsen in de logistieke sector (ongeveer 1,5 maal zoveel als het landelijke gemiddelde). Door onze centrale ligging in het land en de ligging aan twee belangrijke verkeersaders en meerdere waterwegen zijn we als regio bijzonder aantrekkelijk voor logistieke bedrijven. In Tiel en Geldermalsen komen al jaren meerdere logistieke bedrijven voor, zoals het distributiecentrum van Albert Heijn en Blokker (Geldermalsen), H&M, Simon Loos en Kuehne+Nagel (Tiel). Langs de A2 vestigen zich meer kennisintensieve bedrijven gerelateerd aan de logistiek, maar ook andere sectoren, zoals Hiatcchi en Mainfraid op bedrijventerrein De Wildeman (Zaltbommel). In het RPB van de Regio Rivierenland worden vier regionale bedrijventerreinen aangewezen (Medel in Tiel, De Wildeman in Zaltbommel, Hondsgemet in Geldermalsen en Pavijen in Culemborg). Hier kunnen de grotere bedrijven zich vestigen om de logistieke bedrijvigheid verder te bevorderen is de organisatie Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) in het leven geroepen. Hiermee willen overheden en ondernemers de krachten bundelen om tot een samenhangend systeem van voorzieningen en bedrijfsruimte te komen in de logistieke sector en andere bedrijvigheid die van belang is voor de economische ontwikkeling van de regio. Deze LHR maakt onderdeel uit van het samenwerkingsplatform Logistic Valley, waarmee Provincie Gelderland invulling geeft aan het beleid voor de Gelderse Corridor.

We hebben een sterke positie op het vlak van watergebonden bedrijvigheid. In de eerste plaats hebben we twee (overslag)havens bij Tiel, welke strategisch zijn gelegen langs de Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal (ARK). Daarnaast hebben we de Waalhaven bij Haaften. Multimodale bereikbaarheid, met inbegrip van water, is belangrijk bij het uitbouwen van onze positie als logistieke hotspot.

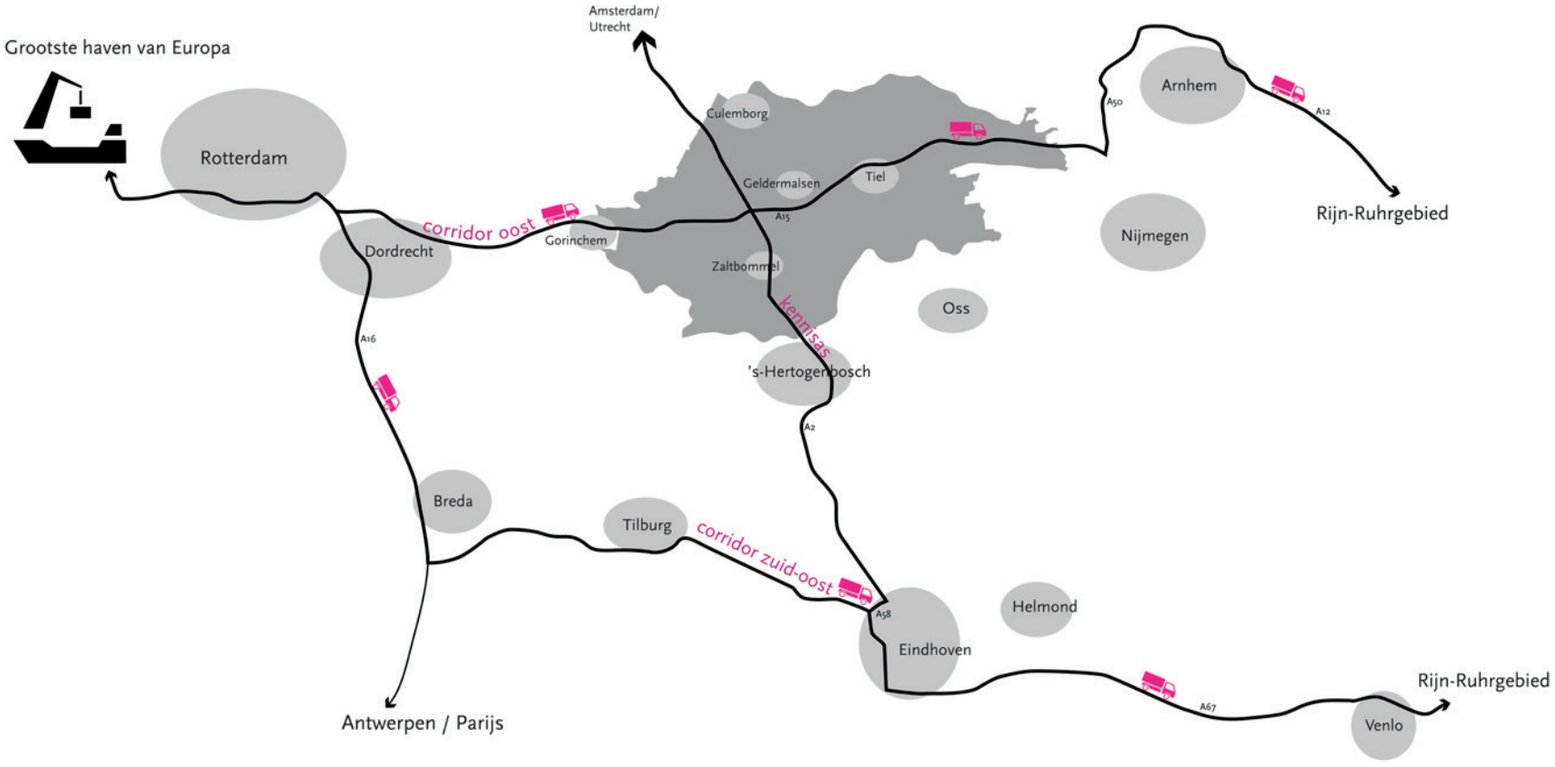

Regio Rivierenland maakt prominent deel uit van de Transportcorridor Oost.

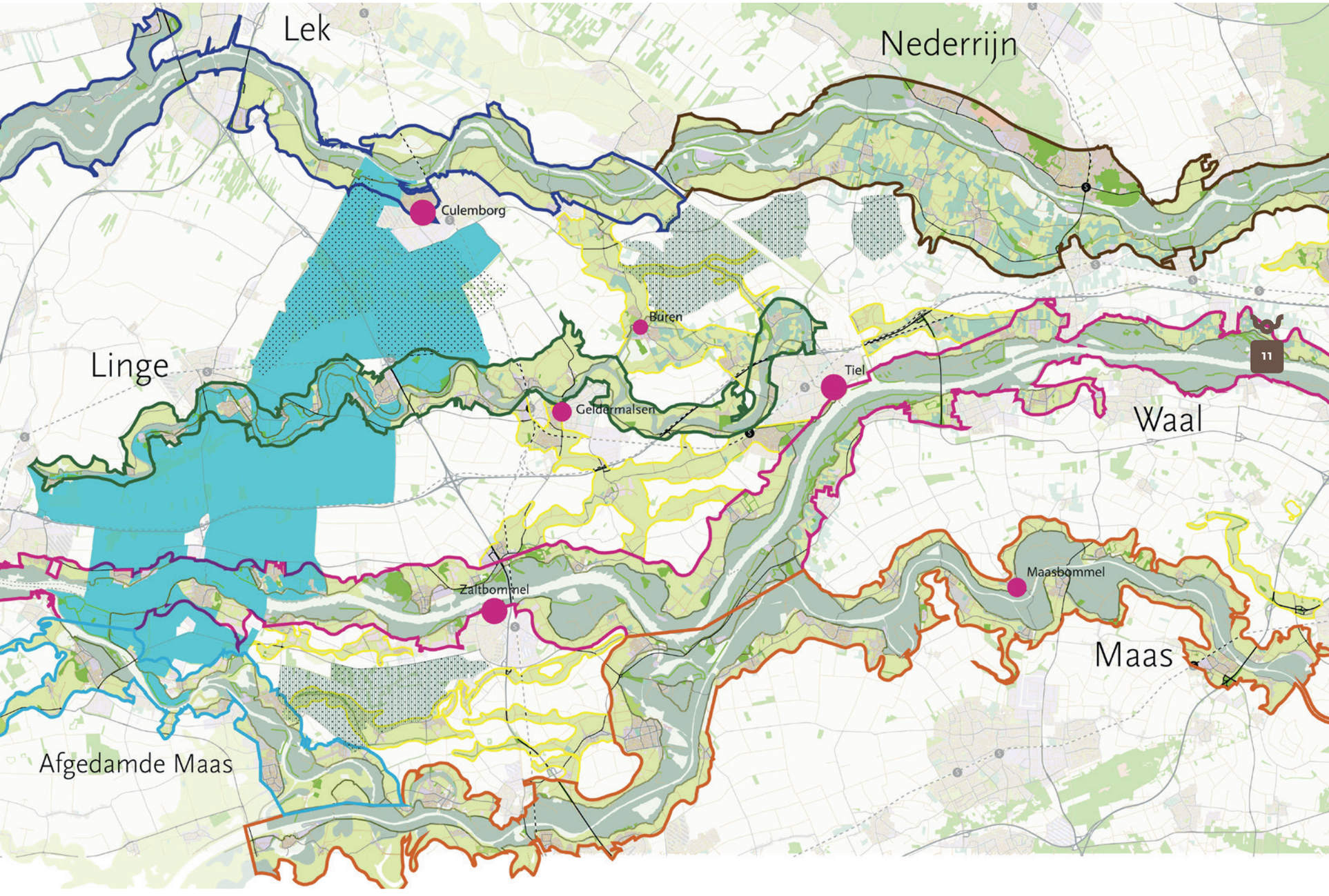

Regio Rivierenland heeft een bijzonder afwisselend en typisch Hollands landschap. De Rivieren hebben allen een heel verschillende kwaliteiten. Deze staan op de volgende pagina's verder uitgewerkt.

2.3 Recreatie en Toerisme

Wat gaat al goed?
Onze uitgangspositie in recreatie en toerisme is bijzonder sterk. Het landschap, de identiteit en het imago verkregen uit de agrarische sector vormen de aanleiding voor talloze recreatieve ontwikkelingen en activiteiten. Recreatieve ontwikkeling rondom de herkenbare thema's van onze regio zoals 'fruit', 'water en rivieren', 'fiets-, wandel- en vaarroutes', 'landmarks', de Nieuwe Hollandse Waterlinie) en de cultuurhistorische steden (Zaltbommel, Culemborg, Tiel, Buren en Maasbommel) bieden volop kansen. Daarnaast zien we dat ook tuinbouwbedrijven de combinatie met recreatie en toerisme opzoeken. Door toeristen wordt de regio ook weleens ''Nederland in het klein'' genoemd, vanwege de vele pittoresque dorpen en steden en kronkelige dijken. Kortom, de vrijetijdseconomie heeft een grote potentie in Regio Rivierenland.

Overige kenmerken
Rivierenland kent bijzondere plekken en recreatieve functies. De grote rivieren, zoals de Maas, Waal en Lek met de dijken en tussenliggende komgebieden geven ons gebied weidsheid. Elke rivier heeft haar eigen kwaliteiten, activiteiten en uitstraling. Langs de Maas ervaart men de rustige open ligging, maar liggen ook sterke watersportmogelijkheden. De Nederrijn heeft tegen de achtergrond van het stuwwallandschap een heel natuurlijke uitstraling. En iedereen die langs de Linge fietst wordt geraakt door de kleinschalige sfeer, de fruitteelt en bebouwing.

De regio kenmerkt zich door drie sterke streekmerken, De Betuwe, Bommelerwaard en het Land van Maas en Waal. De Betuwe is onder andere bekend vanwege het fruit en de fruitstallen. De Bommelerwaard vanwege de gemoedelijkheid met Brabantse inslag en de watersport op en aan de Maas, het Land van Maas en Waal vanwege de beleving van rivieren en de daaraan gerelateerde cultuurhistorie en uitgestrekte natuurontwikkeling.
Het landschap, de identiteit en het imago verkregen uit de agrarische sector vormen de aanleiding voor talloze recreatieve activiteiten, zoals het Fruitcorso, Appelpop en de Bloesemtocht. Naast het prachtige fietsroute knooppuntennetwerk is de regio ook rijk aan een wandelpadennetwerk en met speciaal daarin de klompenpaden voor een cultuurbeleving. De pontjes over de rivieren zorgen ervoor dat de routenetwerken op een aantrekkelijke wijze aansluiten om de omliggende regio's, zoals Den Bosch, Gorichem en Utrecht.
In de regio zijn diverse toeristische trekpleisters, zoals Landgoed Marienwaerdt, Slot Loevestein, de Tuinen van Appeltern, het Flipje en Streekmuseum Tiel. Met Geofort, uitgeroepen tot beste kindermuseum van de wereld en via de Holland Evenementen Groep met de Whipe-Out formule zijn er bijzondere activiteiten bijgekomen.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is genomineerd voor de Wereld Erfgoedlijst en is volop in ontwikkeling als recreatieve trekpleister. Het Fruitcorso prijkt al op deze lijst. De historische binnensteden van Tiel, Buren, Culemborg, Maasbommel en Zaltbommel trekken steeds meer toeristen aan.
Er zijn vele B&B's in het gebied aangevuld met enkele kleine (onder andere Moeke Mooren bij de Gouden Ham) en grotere hotels, zoals de twee van de Valk hotels in Tiel en Zaltbommel.

Ook de campings en plassen trekken recreanten, zoals het eiland van Maurik en het Groene eiland op de Gouden Ham. Er zijn diverse jachthavens te vinden, zoals bij de Zandmeren. Restaurants op bijzondere plekken vullen het geheel aan.

Het geheel heeft ervoor gezorgd dat er in 2016 een omzet 'gegenereerd' is van bijna €162 miljoen en 2070 fte aan werkgelegenheid. Dit is een omzetstijging van gemiddeld 4% per jaar in de jaren 2015 en 2016 ten opzichte van het jaar 2014. Voor een doorgroei blijft aandacht nodig, want de vrijetijdseconomie in Regio Rivierenland is relatief klein ten opzichte van andere regio's en versnipperd in de samenwerking. Samenwerking is wel nodig voor het verder ontwikkelen en vernieuwen van het aanbod, zoals meer overnachtingsmogelijkheden en dagattracties.

2.4 Ruimtelijke Ordening aspecten

Onze ligging
Regio Rivierenland ligt in de westelijke uitloper van de provincie Gelderland en heeft een centrale ligging in het land. Door de centrale ligging en de ligging aan twee belangrijke snelwegen, meerdere spoorlijnen, rivieren en het Amsterdam Rijnkanaal zijn we bijzonder goed bereikbaar. Regio Rivierenland maakt dan ook een prominent deel uit van de Transportcorridor Oost.

Ons landschap
Regio Rivierenland strekt zich uit van de Maas aan de zuidkant en de Nederrijn en Lek aan de noordkant en heeft zodoende vijf rivieren binnen haar gebied. Daarmee hebben we een afwisselend en typisch Hollandslandschap. We vinden dan ook dat ons landschap in zijn geheel een kern kwaliteit is die we moeten beschermen. Dat (bijna) alle grote rivieren van ons land in onze regio samenkomen maakt ons landschap uniek. De rivieren zijn bepalend geweest voor de opbouw van het landschap, het gebruik en de bijzondere elementen die we tegenkomen. En de rivieren zijn allemaal verschillend. Bovendien kennen de oeverwallen in het rivierenlandschap een lange bewoningsgeschiedenis en daarmee een rijke cultuurhistorie en kenmerkend agrarisch gebruik, zoals de fruitteelt en de tuinbouw. Weidse zichten zijn kenmerkend voor de open komgebieden, waarvan er een aantal beschermd worden. De rivier als onderdeel van oorlog en (vooral) verdediging kent veel verschillende verhalen, een lange historie (bijv. kasteel Loevestein) en een grote impact (bijv. De Nieuwe Hollandse Waterlinie). In veel elementen, zoals de kastelen, forten, liniedijken, het groen en de openheid leeft dit voort. Dit alles maakt het landschap van Rivierenland afwisselend, historisch rijk en typisch Hollands met veel aanleidingen voor zogenaamd herinneringstoerisme (toerisme dat gebaseerd is op gebeurtenissen uit het verleden).

COOS

KONINKLIJKE
Groen

Intermezzo bijzondere kenmerken van de rivierzones en de Nieuwe Hollandse Waterlinie

Open Lek:
- Open uiterwaarden en kommen
- Diversiteit is een belangrijk kenmerk qua functies en qua uitstraling: er komt recreatie, natuur en grasland, pleziervaart en scheepvaart, strandjes en harde kades voor (zie ook: Ruimte voor de Lek; ruimtelijk kwaliteitskader (provincie Utrecht, La4Sale, 2008)).
- Sterke relatie tussen de rivier en de dorpen, forten en agrarische bedrijven.
- Afwisselende oeverwallen met bosschages, fruitteelt, grasland en (dijk) bebouwing.
- Sterke relatie op de dijk tussen de rivier, de smalle oeverwal en de kommen.

Natuurlijke Nederrijn: rustige natuurlijke uitstraling in het hart van het Betuwse fruitgebied:
- Afwisselende uiterwaarden (grasland, natuurontwikkeling)
- Bijzondere elementen als de steenfabrieken en wielen
- Directe relatie tussen dijk en rivier (Rijn dichtbij)
- Natuurlijke ligging met zicht op stuwwal en bos
- Kleinschalige en cultuurlijke oeverwal, fruitteelt, laanboomteelt, elzenhagen, boomgaarden
- Dijkbewoning in korte linten

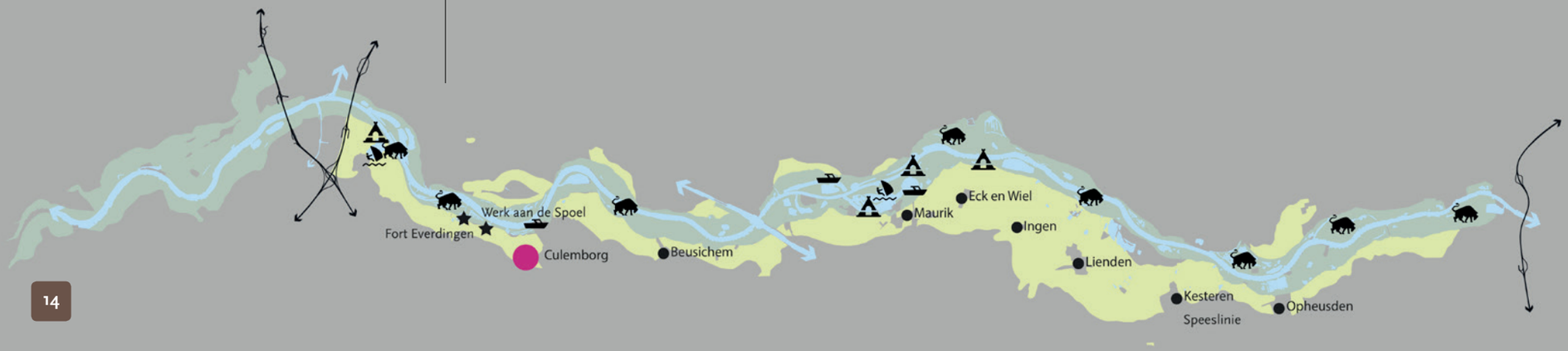

Pittoreske (authentieke) Linge:
- Fijnmazig en afwisselend en verrassend landschap.
- Kleinschalige afwisseling tussen boomgaardjes, kleine weides, grienden en natte percelen.
- Sterk beeld van fruitteelt.
- Rijke cultuurhistorie rondom een kralensnoer aan kleine dorpen. Bijzondere dorpsgezichten door karakteristieke combinatie van bebouwing (boerderijen, landhuizen), groen, fruitteelt en bijzondere zichten op de Linge.
- Kronkelige wegen.
- Bijzondere elementen zoals kromakkers, wielen, rabatten en huisterpen.

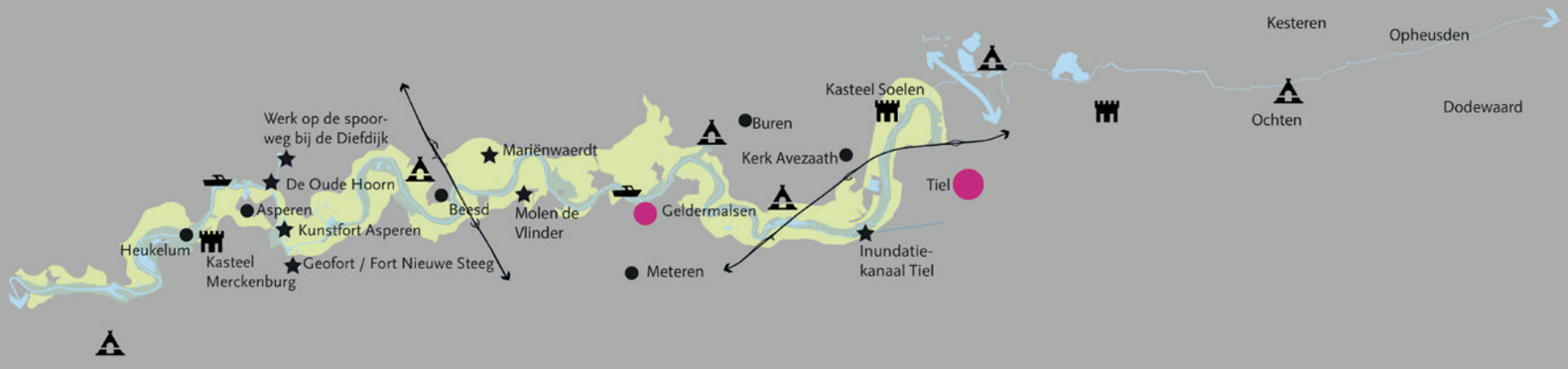

Wilde Waal: beleving van de ruigheid en uitgestrektheid van het rivierenlandschap

- Rijk aan contrasten. De Waal heeft een levendige en bedrijvige uitstraling (door vrachtschepen, grotere dorpen en steden en havenactiviteiten) en tegelijk wilde natuur.
- Uitgestrekte uiterwaarden met beplanting (natuurlijke uitstraling), waaronder populierenbossen en –lanen.
- Mozaïeklandschap op de oeverwal (met diverse functies, kleinschalige elementen als elzensingels, houtwallen en hagen, doorzichten en zichtlijnen naar de kommen).
- Landgoederen of kastelen (bosschages, waterpartijen, lanen).
- Fruitteelt en grasland (Land van Maas en Waal); grasland, tuinbouw en paddenstoelenteelt (Bommelerwaard).
- Bijzondere elementen als knip en scheerheggen, sterrenbos bij kasteel te Leeuwen, wielen en kolken vlak achter de dijk.
- Sterke contrasten met open komgebieden.

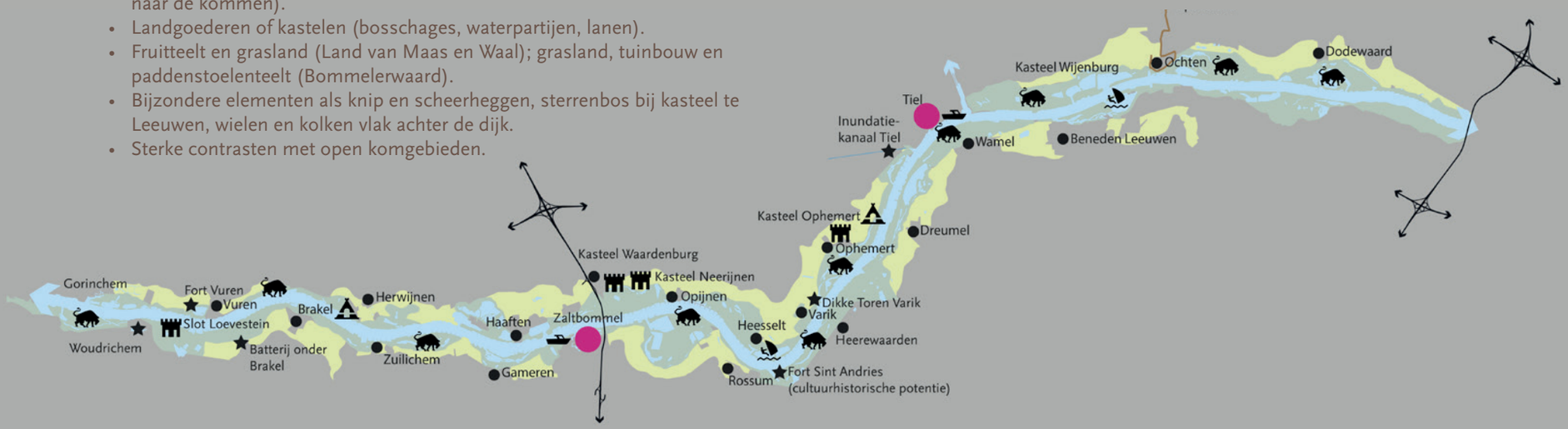

Milde Maas: rustige beleving van een cultuurlijke en recreatieve rivier

- Directe relatie tussen dijk en rivier (Maas dichtbij).
- Afwisseling cultuurgrond en plassengebieden.
- Rustige, open ligging en uitstraling.
- Bijzondere elementen als bakenbomen en leilindes in de dorpen (Appeltern en Maasbommel).
- Grootschalige natuur

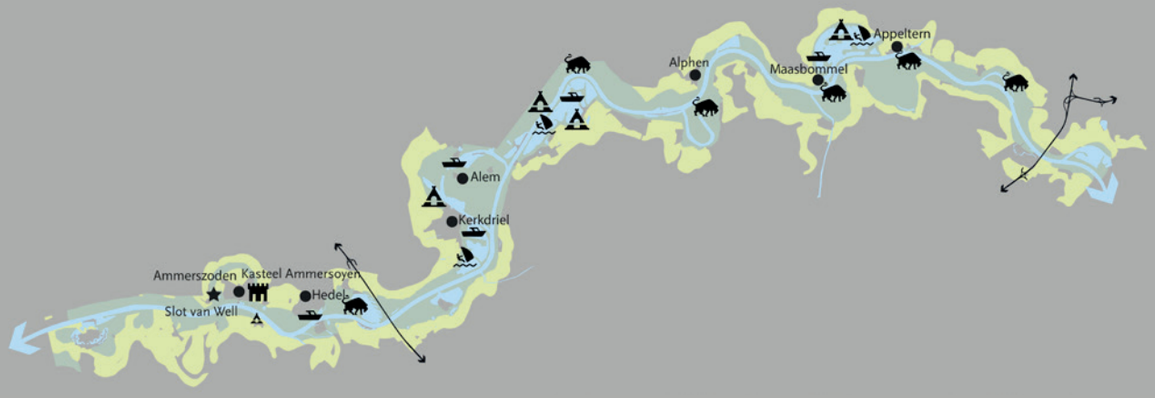

Nieuwe Hollandse Waterlinie (bron: Document Kernkwaliteiten Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Atlas Nieuwe Hollandse Waterlinie):

- De Nieuwe Hollandse Waterlinie is een stelsel van dijken, forten, sluizen, bunkers en waterbergingsgebieden. Bijzonder zijn de bebouwingsvrije zones en de vergezichten in het gebied. Hoewel het geheel een eenheid vormt bezit slechts een deel van het gebied aanwijsbare ruimtelijke waardevolle kenmerken. Over het geheel van de Waterlinie is de rust en verstilling in het gebied heel kenmerkend, die er is als gevolg van de jarenlange bescherming van het gebied tegen andere functies.
- Kenmerkende elementen van de NHW binnen Rivierenland zijn:
  - inundatiegebieden;
  - zone met verdedigingswerken als forten, batterijen, lunetten, betonnen mitrailleurkazematten en groepsschuilplaatsen in hun samenhang met de omgeving;
  - voormalige schootsvelden (visueel open) en verboden kringen (merendeels onbebouwd gebied op basis spelregels Kringenwet) rondom de forten;
  - waterwerken als waterlichamen, sluizen, inlaten, duikers en dijken functionerend in samenhang met verdedigingswerken en inundatiegebieden;
  - overige elementen als beschutte wegen, (resten van) loopgraven en tankgrachten;
  - de landschappelijke inpassing en camouflage van de voormalige militaire objecten;
  - de historische vestingstructuur van de vestingsteden.
  - inundatiekanaal bij Tiel.
- grote openheid;
- groen en overwegend rustig karakter.

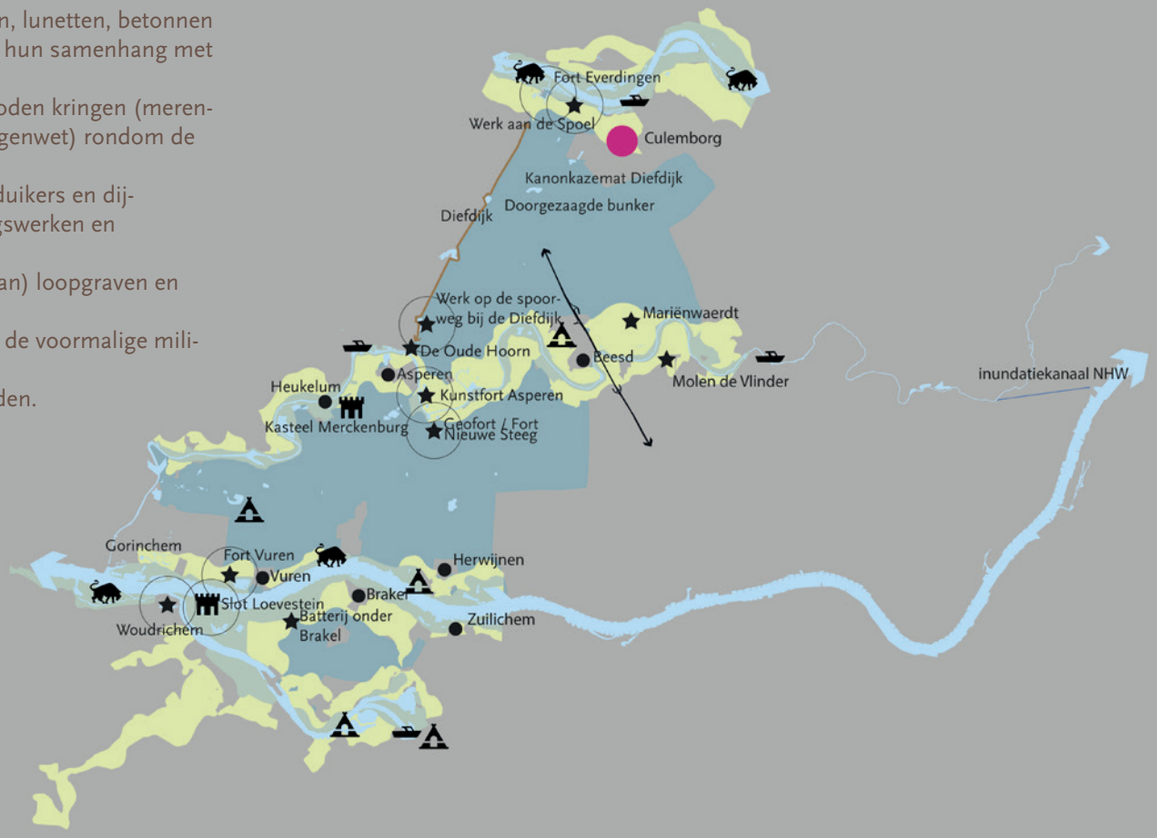

3. Ruimtelijke visie op de drie economische speerpunten

In dit hoofdstuk geven we een ruimtelijke visie op elk van de drie economische speerpunten. We werken deze speerpunten uit aan de hand van vijf onderdelen:

1. De ambitie
2. Wat speelt er?
3. Onze gemeenschappelijke opgaven
4. De visie
5. Afspraken

3.1 Agribusiness

3.1.1 Wat is de ambitie?

Het is onze ambitie om de tuinbouw nog meer toonaangevend in Europa te maken. Daarnaast zetten we in op een sterkere beleving van agribusiness.

3.1.2 Wat speelt er?

Inhaalslag in de grootte van agrarische bedrijven

Agrarische bedrijven in de Regio Rivierenland maken een sterke groei door, ze groeien harder dan gemiddeld in Nederland. Omdat de bedrijven gemiddeld kleiner waren is sprake van een inhaalslag. De productieomvang van de teelt van fruit, laanbomen en snijbloemen kende in de afgelopen jaren de sterkste groei. De productieomvang van de paddenstoelenteelt en de overige tuinbouw blijft in Rivierenland achter bij het landelijke gemiddelde. Hoewel de werkgelegenheid in de primaire agrarische productie autonoom afneemt, blijft de werkgelegenheid in het hele agrocluster redelijk stabiel.

Sterke dynamiek in omschakeling en diversificering van teelten

Er is sprake van een sterke dynamiek in de landbouw. Behalve schaalvergroting zien we omschakelingen van teelten. Binnen de fruitteelt wordt steeds meer ingezet op de teelt van zachtfruit en in de laanboomteelt zien we omschakelingen naar meer specifieke en nieuwe boomsoorten (van bulk naar niches). Ook wordt de stap gezet van teelt in de vaste grond naar pot- en containerteelt. Binnen de glastuinbouw is bijvoorbeeld de afgelopen jaren de teelt van groente afgenomen en de teelt van snijbloemen en aardbeien (onder glas) toegenomen.

Landbouw steeds meer gestuurd door eisen uit de markt

De agrarische sector is een innovatieve kwaliteitsmarkt. De ontwikkeling van landbouwbedrijven wordt niet alleen beïnvloed door de individuele zoektocht van bedrijven naar behoud en ontwikkeling van het bedrijfsinkomen, maar steeds meer door de sturing van buitenaf op hoe je teelt. De vraagkant van de markt wordt steeds sterker bepaald door de detailhandelsbranche. Onder druk van de consument worden er steeds hogere kwaliteitseisen gesteld aan de producten. Ook de bedrijfsinrichting en bedrijfsvoering wordt in toenemende mate gedicteerd door afnemers, waaronder de detailhandel. Zo zijn de toename aan (verdiept liggende) 'loading docks' van afnemers en transporteurs. Ondernemers spelen hierop in door aanpassingen in de bedrijfsinrichting, bedrijfsomvang en gebruik van teelondersteunende voorzieningen.

Meer teeltondersteunende voorzieningen (TOV) in ons gebied

Het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen (TOV) is een manier om voorop te blijven lopen in de fruitteelt en de laanboomteelt. Het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen in de fruitteelt en laanboomteelt neemt toe. Omdat bedrijven in Nederland te maken hebben met relatief hoge prijzen voor arbeid en grond, zijn schaal, efficiency en marktgerichtheid belangrijke factoren. Teeltondersteunende voorzieningen dragen bij aan de bescherming van producten tegen beschadiging (als gevolg van weersinvloeden), het leveren van een constante kwaliteit, seizoensverlenging, het verbeteren van de milieusituatie (efficiënt gebruik bestrijdingsmiddelen) of de Arbo-omstandigheden op het bedrijf. Er is een grote variëteit in teeltondersteunende voorzieningen.

Meer variatie in bedrijfsstrategieën

Innovatie vindt door de hele keten van de agribusiness plaats. Dit leidt tot allerlei vormen van specialisatie en secundaire activiteiten in de landbouw en agribusiness en dat leidt tot verschillende bedrijfsmodellen. Een deel van de bedrijven kent secundaire activiteiten in de vorm van koelen, sorteren, verpakken en handel van producten. Dit komt o.a. bij fruitteeltbedrijven veel voor. Sorteren en verpakken komt bij glastuinbouw en paddenstoelenteelt bedrijven eveneens voor. In de laanboomteelt zijn er bedrijven die in bestellingen ook producten van andere producenten opnemen en zodoende meer markt bedienen. Deze secundaire activiteiten zijn meer dan andere bedrijven gebaat bij een goede bereikbaarheid en hogere bedrijfsgebouwen. Een andere strategie is het opstarten van een verbrede activiteit of nevenactiviteit op het bedrijf, zoals verkoop aan huis, evenementen (b.v. appelplukdagen), theetuinen, kleinschalige verblijfsrecreatie etc.

Ook maken agrarische bedrijven steeds vaker gebruik van niet grondgebonden productie, b.v. in de vorm van kassen en containerteelt. Deels is dit ondersteunend aan de grondgebonden bedrijfstak, bijvoorbeeld als het gaat om het opkweken van jonge plantjes of de overwintering. Een deel van de bedrijven kiest uiteindelijk voor specialisatie in deze niet grondgebonden teelten.

Arbeidsmarkt
De schaalvergroting en intensivering van een deel van de teelten in Rivierenland leidt tot een hogere arbeidsintensiteit. Van oudsher betreft het seizoensarbeid. Voor de tuinbouw worden grote aantallen buitenlandse arbeiders geworven, omdat voor de werkzaamheden geen Nederlandse arbeiders beschikbaar zijn. Voor de toestroom is permanent woonruimte nodig, waar door het jaar heen buitenlandse arbeiders tijdelijk kunnen verblijven. Een deel blijft ook langer in het gebied, 1 tot vijf jaar, of gaat over tot permanente vestiging. Dit vraagt om een ruimtelijke inpassing in het gebied, zodat kwalitatief goede en veilige woonmilieus ontstaan of er een doorstoom naar de reguliere woningmarkt kan optreden. Op termijn zullen de arbeidspieken mogelijk gaan dalen. Er is een tendens om met behulp van teeltondersteunende voorzieningen (TOV) en kassen een grotere seizoenspreiding te realiseren van de oogst en daarmee de arbeidspieken te verkleinen. Bedrijven kunnen zo minder werknemers inhuren, maar hen voor langere tijd aan zich binden. Daarnaast worden er steeds vaker werkzaamheden geautomatiseerd. Elke gemeente heeft eigen kenmerken als het om woonbehoefte van arbeidsmigranten gaat.

3.1.3 Onze gemeenschappelijke opgaven
We hebben als regio een aantal gezamenlijke opgaven om onze ambitie te kunnen halen. Tegelijk komen er opgaven voort uit de raakvlakken van tuinbouwontwikkeling met andere sectoren, waaronder recreatie en toerisme, landschap, milieu en bereikbaarheid. We hebben de volgende opgaven:
- Zorgen voor voldoende fysieke ruimte voor de ontwikkeling van de agribusiness als geheel.
- Per sector zorgen voor de juiste ruimtelijke omstandigheden, waarbinnen tuinbouwbedrijven zich kunnen ontwikkelen en op de eisen van de markt en de overheid kunnen inspelen.
- Zorgen dat de tuinbouw ontwikkeling goed samengaat met de belangen van landschap, recreatie en wonen.
- Verbeteren van de bereikbaarheid van agrarische bedrijven.

3.1.4 Visie

'Voor een optimale tuinbouwontwikkeling in Regio Rivierenland willen de gemeenten ontwikkelingsruimte bieden voor individuele bedrijven en nieuwe ontwikkelingskansen voor specifieke bedrijven. Bovendien zetten we ons in voor een betere bereikbaarheid en een goede integratie in het landschap.'

Om toonaangevend te blijven in Europa en om de tuinbouw in Regio Rivierenland te houden willen we de tuinbouw, waarin we onderscheidend zijn (fruitteelt, laanboomteelt, glastuinbouw en paddenstoelenteelt), in de volle breedte blijven doorontwikkelen. We kiezen voor goede ontwikkelingsruimte op bestaande en locaties op de oeverwallen. Doorgroei van teeltondersteunende voorzieningen pakken we op als een inpassingsvraagstuk en voor bedrijven die zich willen specialiseren in niet grondgebonden takken gaan we extra ontwikkelingsmogelijkheden creëren op minder kwetsbare plekken. Voor elke bedrijfsstrategie wordt naar de juiste plek en omstandigheden gezocht.
We maken in onze visie een onderscheid tussen grondgebonden teelten, niet-grondgebonden teelten en secundaire activiteiten, zoals koelen, sorteren, verwerken, handel en opslag.

3.1.5 visie op grondgebonden teelten
Voor grondgebonden teelten kiezen we voor een blijvende verweving tussen landbouw en landschap. De vruchtbare ondergrond en de innovatie in de landbouw blijft ook in de toekomst een drijvende kracht achter een toonaangevende fruitteelt, laanboomteelt, glastuinbouw en paddenstoelenteelt. Daarom willen we doorgaan met het bieden van goede ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven op de oeverwallen. Het combineren van niet grondgebonden bedrijfsonderdelen of teeltondersteunende voorzieningen (TOV) bij grondgebonden teelten zien we als onderdeel van de moderne bedrijfsvoering. Bij bedrijven die zich doorontwikkelen in deze TOV zetten we in op een goede integratie van landbouwbedrijven in het landschap door te sturen op een zorgvuldige inpassing. We wijzen enkele aspecten aan die bij deze integratie van groeiende bedrijven een rol dienen te spelen:
- Een groene (gebiedseigen) uitstraling aan de voorzijde van het bouwblok.
- Inpassing van het bouwblok. Dit kan b.v. door gebruik te maken van streekeigen of bedrijfseigen beplantingen (zoals elzenhagen en fruitbomen).
- Benutting van landschappelijke kenmerken in de omgeving bij de inpassing van het perceel.
- Architectuur van de bebouwing. Dit kan b.v. door te kiezen voor een geleding van het gebouw, door materialisering of door een bijzonder ontwerp.
- Situering van de logistieke activiteiten van het bedrijf (aan het zicht onttrokken). Voor de maatschappelijke investering die een ondernemer willen we als gemeenten een vast normbedrag hanteren om een eerlijk speelveld te creëren. Hiermee vullen we het provinciale Plussenbeleid in.

Uitsluitingsgebieden voor TOV mogelijkheden
Landbouwontwikkeling en integratie in het landschap zorgen samen voor een moderne en beleefbare landbouw in ons gebied op plaatsen die zich daarvoor lenen en dat geldt voor een groot deel van ons gebied. Gemeenten kunnen echter gebieden aanwijzen waar de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten voorop staan. Als gevolg daarvan kunnen de mogelijkheden voor teeltondersteunende voorzieningen (TOV) of secundaire activiteiten in hiervoor aangewezen gebieden worden uitgesloten of beperkt. Het gaat hier bijvoorbeeld om de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de waardevolle open landschappen (zie de visiekaart) of door gemeenten aangewezen weidevogelgebieden.

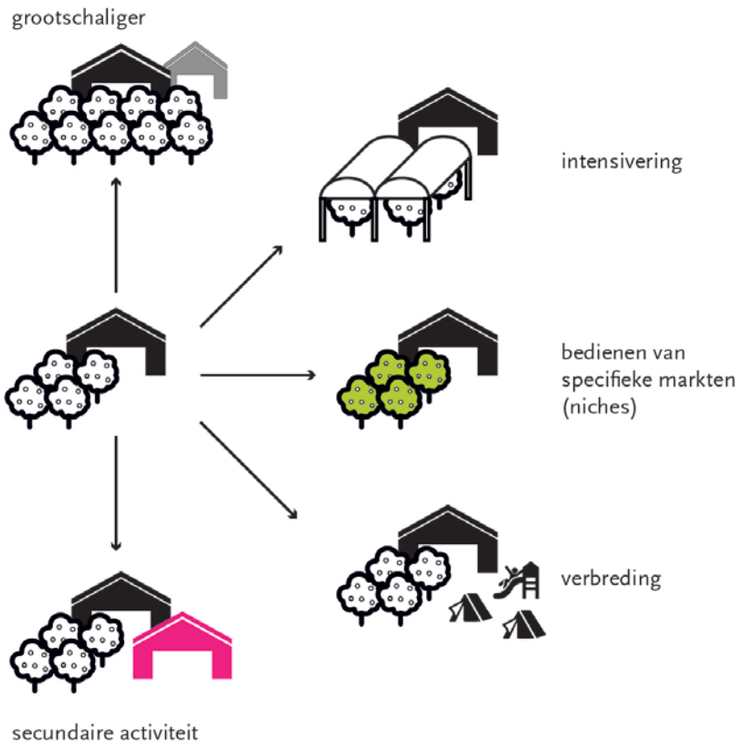

Evenals de laanboomteelt, de glastuinbouw en de paddenstoelenteelt, is de fruitteelt is onderhevig aan diverse trends en ontwikkelingen.

Groeiende bedrijven op bereikbare plekken

Hoever agrarische bedrijven kunnen doorgroeien op hun bouwvlak en in het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen is afhankelijk van de bereikbaarheid van de plek. Criterium voor uitbreiding van bedrijven met een grondgebonden bedrijfstak is de nabijheid van de aansluiting op N-wegen. Bij uitbreidingen kunnen gemeenten eisen dat de capaciteit van bestaande wegen wordt vergroot door het bedrijf of dat een nieuwe ontsluiting wordt gerealiseerd, die een ontlasting betekent voor woon- en recreatiegebieden.
Ook voor de uitbreiding van teeltondersteunende voorzieningen buiten het bouwblok kunnen gemeenten eisen stellen aan de geschiktheid van de plattelandswegen. Mogelijk worden hierin (via aanlegvergunningen) investeringen gevraagd in de infrastructuur, waarmee de ontwikkeling van het agrarische bedrijf mogelijk wordt gemaakt. Bij zand- en grondhandelbedrijven die aangesloten willen zijn op een overslagpunt worden dergelijke investeringen ook gedragen door ondernemers.

We maken op drie manieren een onderscheid in teeltondersteunende voorzieningen.

- Hoge en lage TOV
- Tijdelijke en permanente TOV
- Grondgebonden en niet grondgebonden TOV

Permanente en niet grondgebonden voorzieningen koppelen we nadrukkelijk aan de bouwblokken (zowel op als aansluitend aan de bouwblokken). Voor bedrijven die vergaand doorgroeien met deze TOV en zich specialiseren in deze richting gaan we uit van de projectvestigingsgebieden. Tijdelijke grondgebonden voorzieningen hoeven niet verbonden te zijn aan een bouwblok. De kwaliteit van het landschap en de wegenstructuur zijn dan doorslaggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden die gemeenten kunnen bieden.

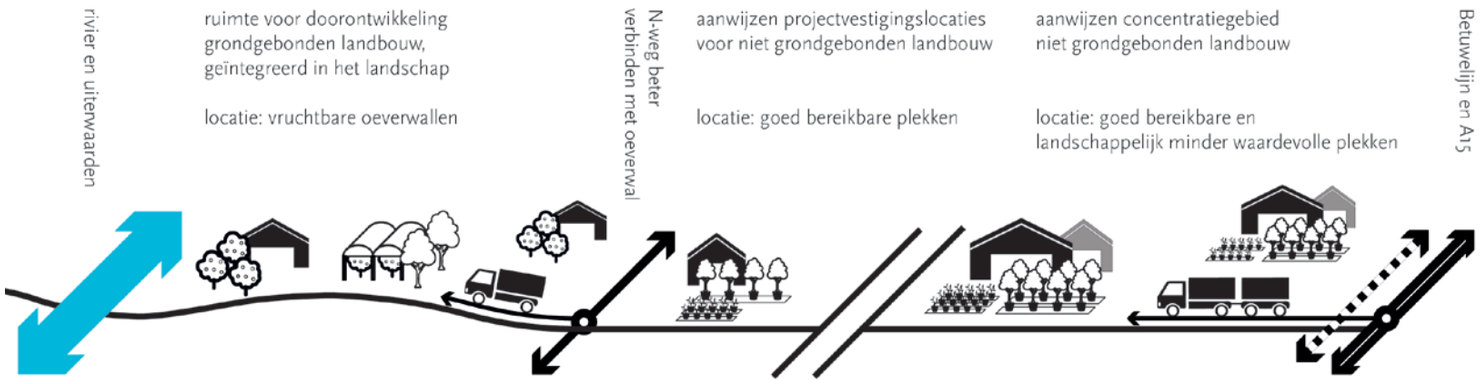

Symbolische weergave van de hoofdkeuzes van de agrarische bedrijfsontwikkeling.

Specialistische bedrijven in niet grondgebonden activiteiten
Voor bedrijven die zich willen specialiseren in niet grondgebonden teelten (containerteelt, kassen en stellingen) of secundaire activiteiten zoals het verwerken, sorteren, handel en opslag van producten, willen we extra mogelijkheden scheppen op goed bereikbare en minder kwetsbare plekken. Omdat deze bedrijven niet afhankelijk zijn van de (vruchtbare) ondergrond en, zeker bij schaalvergroting, minder eenvoudig inpasbaar zijn in landschappelijk waardevolle gebieden, kiezen we ervoor om deze bedrijven de mogelijkheid te bieden om zich op nieuwe locaties, in landschappelijk minder kwetsbare gebieden, te vestigen. Op deze locaties worden ruimere ontwikkelingsmogelijkheden geboden voor deze specialistische teelten en activiteiten dan nu in de bestemmingsplannen is opgenomen. De gemeenten in onze regio kunnen hiervoor desgewenst projectvestigingslocaties of concentratiegebieden aanwijzen of in hun omgevingsbeleid de criteria benoemen, waaraan deze locaties moeten voldoen. Door uit te gaan van de criteria leggen de gemeenten uitdrukkelijk een uitnodiging neer bij de sector om zelf met voorstellen voor locaties te komen. Met het opnemen van criteria waarmee locaties worden bepaald en het niet op voorhand aanwijzen van locaties kan een prijsopdrijvend effect worden voorkomen.

Voor glastuinbouw- en paddenstoelenteeltbedrijven hebben we al concentratiegebieden aangewezen voor specifiek de glasopstanden en de bedrijfshallen binnen deze sectoren in de gemeenten Zaltbommel, Maasdriel en Neerrijnen. De nieuwe projectvestigings- of concentratiegebieden gelden niet voor deze bedrijven.

De landbouwbedrijven binnen Rivierenland kennen een grote variatie. Naast bedrijven die zich specialiseren in een niet grondgebonden tak, zijn er bedrijven die deels een grondgebonden tak behouden en mede daardoor belang hebben bij een locatie nabij de oeverwallen. Veel N-wegen liggen op de rand van de oeverwallen en de komgronden en bieden daardoor mogelijkheden. Gemeenten willen maatwerk kunnen bieden met als uitgangspunt om de kwaliteit van de omgeving goed te houden. We onderscheiden daarom projectvestigingen en concentratiegebieden voor TOV. Projectvestigingen zijn solitaire vestigingen op goed bereikbare locaties, in concentratiegebieden kunnen zich meerdere bedrijven vestigen of uitbreiden. De criteria waaraan projectvestigingslocaties en concentratiegebieden voor niet grondgebonden bedrijven moeten voldoen zijn:
- Direct aansluitend op een N-weg en/ of in de nabijheid van een snelweg.
- In een gebied dat niet is aangewezen als waardevol landschap.
- Niet in de nabijheid van een zoekgebied voor intensieve vormen van recreatie.

We kiezen dus enerzijds voor een blijvende verweving tussen landbouw en landschap waar dat vanwege de schaal van de landbouw en de kwaliteit van het landschap niet kan, voor een ruimtelijke scheiding.

Meer beleving door betere ontsluiting landbouwgebieden
Om de landbouwontwikkeling te ondersteunen en tegelijk de aantrekkelijkheid voor wonen en recreatie te vergroten kiezen we voor een betere ontsluiting van landbouwverkeer en transportbewegingen van en naar de oeverwallen. We zetten in op een sterkere ruimtelijke scheiding van verkeersstromen op plekken waar utilitair, recreatief en landbouw verkeer ongewenst samenkomt. We willen, anders gezegd, met het landbouw- en vrachtverkeer zoveel mogelijk om woon- en recreatieve gebieden heen en kiezen waar nodig voor versnelde aansluitingen op N-wegen.

Op deze manier willen we nieuwe kansen bieden voor de ontwikkeling van de landbouw, de beleving van de landbouw optimaal houden en rekening houden met andere kwaliteiten en functies.

3.1.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af?

Acties gemeenten
- Als het speerpunt Agribusiness aan de orde is in de gemeente, verwerkt de betreffende gemeente in de gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet criteria, waaraan nieuwe projectvestigingslocaties en concentratiegebieden voor niet grondgebonden bedrijven en agribusiness in de fruitteelt en laanboomteelt dienen te voldoen. Desgewenst wijzen gemeenten in overleg met de sectoren Fruitteelt en Laanboomteelt ook concrete projectvestigingslocaties of concentratiegebieden aan.
- Voor de gemeenten waarin de glastuinbouw en paddenstoelenteelt aan de orde zijn, zijn de bestaande bestaande concentratiegebieden voor glas-

Voor bedrijven die zich willen specialiseren in niet grondgebonden teelten (containerteelt, kassen en stellingen) bieden we nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden op goed bereikbare plekken. Hieronder staat een voorbeeld van een concentratiegebied bij Geldermalsen. De concentratiegebieden voor glastuinbouw en paddenstoelenteelt zijn via een provinciaal inpassingsplan vastgelegd. De concentratiegebieden voor niet grondgebonden teelten en agribusiness zijn voorbeelden van mogelijke locaties die voldoen aan de criteria in deze visie.

INTERMEZZO: VOORBEELD VAN DE INTEGRATIE VAN LANDBOUW-BEDRIJVEN IN HET LANDSCHAP

Mogelijk beeld van een agrarisch bedrijf, op basis van de criteria voor inpassing van agrarische bedrijven.

De omliggende ruimten/kavels hebben invloed op de beleving van het perceel vanuit verschillende richtingen.

De bedrijfsbebouwing ligt teruggesprongen ten opzichte van de straat. Linten en straten kunnen hierdoor hun kleinschalige karakter behouden.

Een subtiele plaatsing van een aantal bomen rondom het zichtbare bouwvolume maakt de beleving hiervan zacht, zonder dat het gebouw volledig verborgen wordt.

Straat of lint op een oeverwal.

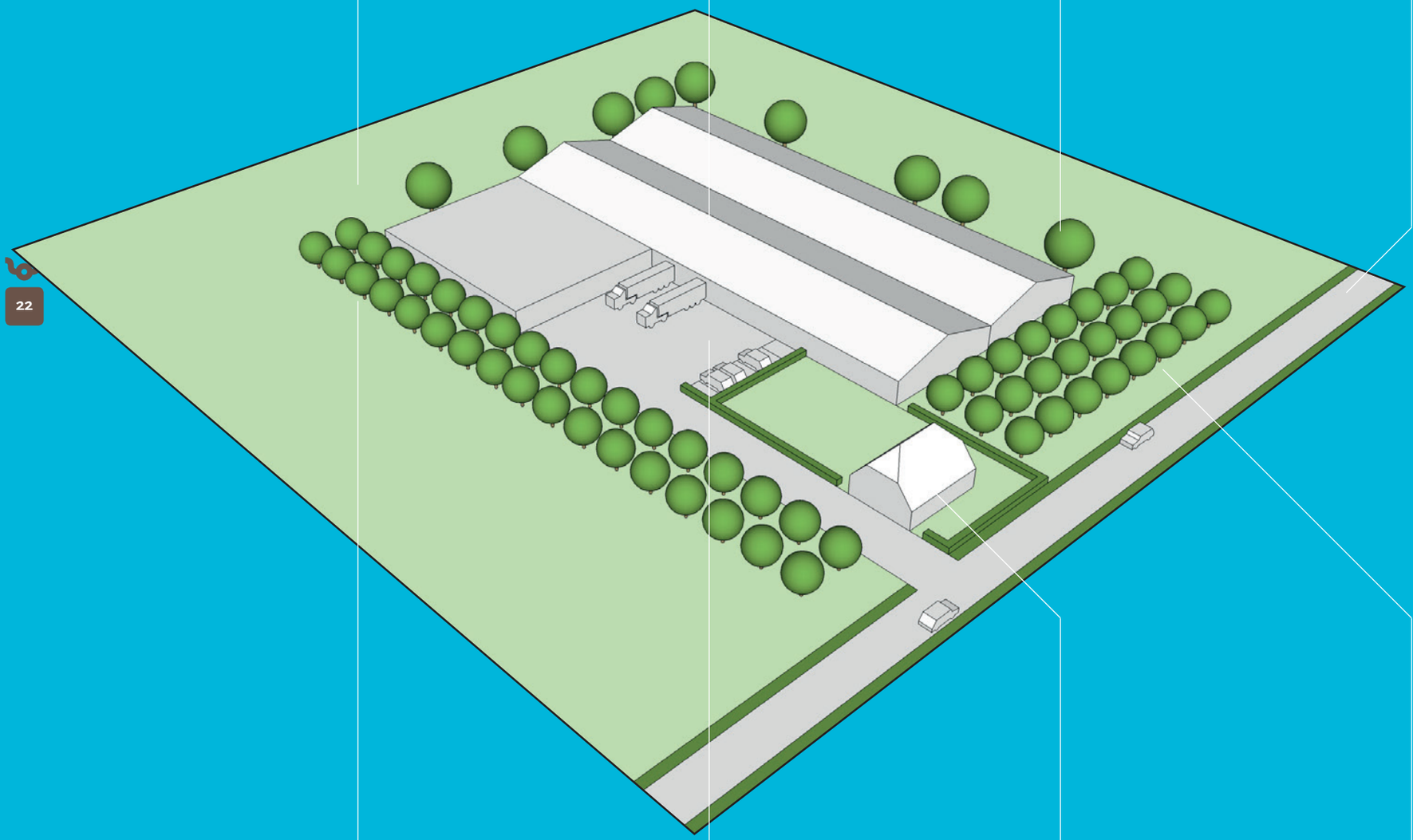

Een hoogstammige boomgaard van minimaal 2 á 3 rijen of een houtwal als buffer tussen de logistieke buitenruimte met vrachtwagens en het landschap.

Doordat de logistieke ruimte niet aan de straat is gelegen, blijven linten en straten kleinschalig.

De plaatsing van de mogelijk bijhorende woning vindt plaats langs de straat.

Een hoogstammige boomgaard van minimaal 2 á 3 rijen als buffer tussen nieuwe bedrijfsbebouwing en de straat.

Mogelijk beeld van de inpassing van een perceel met teeltondersteunende voorzieningen.

Een rij van hoogstammige appelbomen of een elzenhaag maakt de teeltondersteunende voorzieningen minder nadrukkelijk zichtbaar. Daarnaast beschermt dit de boomgaard voor wind.

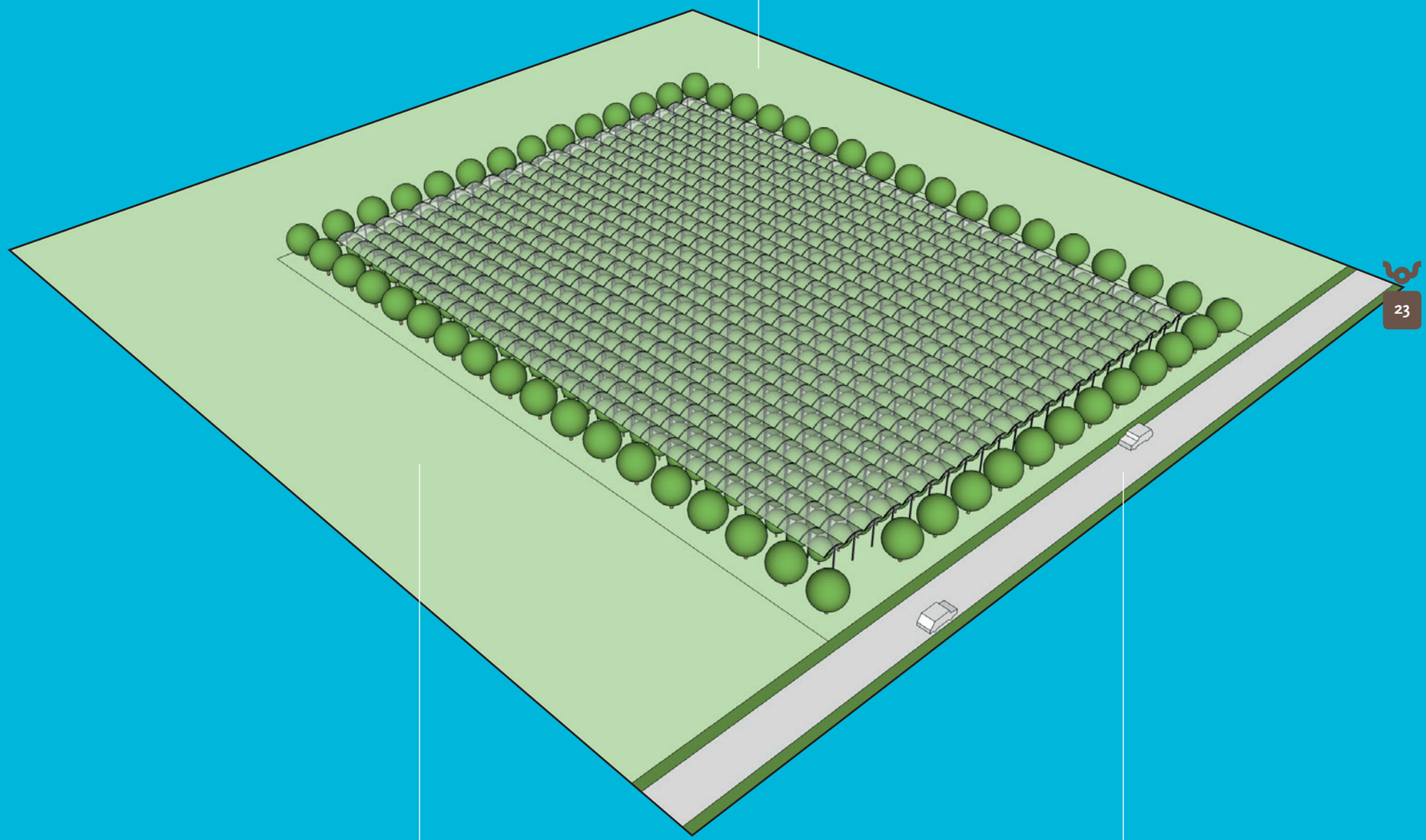

De omliggende ruimten/kavels hebben invloed op de beleving van het perceel.

Straat of lint op een oeverwal.

tuinbouw en paddenstoelenteelt het uitgangspunt voor de gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet. Hetzelfde geldt voor de bestaande ontwikkelings- en concentratiegebieden voor laanboomteelt in de gemeenten waar de laanboomteelt aan de orde is.
- Gemeenten verwerken de belangrijkste criteria waarop de uitbreiding van agrarische bouwblokken worden beoordeeld in de gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet.
- Aan de hand van gemeentelijke beleidsdocumenten, zoals het landschapsontwikkelingsplan en instrumenten van de omgevingswet, kunnen gemeenten lokaal kwaliteitscriteria toevoegen voor landschappelijke inpassing van de secundaire activiteiten.
- De gemeenten zorgen ervoor dat bij elke ontwikkeling duurzaamheid aan de orde komt.

Wat pakken we gemeenschappelijk regionaal op?
- In het regionaal mobiliteitsagenda leggen we samen vast op welke plekken we de verkeersdruk op oeverwallen verkleinen door kortsluitingen op N-wegen. We starten een gezamenlijke lobby om dit te kunnen realiseren.
- Het vraagstuk van de woonruimte voor arbeidsmigranten wordt geagendeerd en betrokken bij de regionale woningbouwagenda, om afstemming tussen de gemeenten te bewerkstelligen.
- Het vraagstuk van de duurzaamheid wordt geagendeerd en betrokken bij de regionale energiestrategie.
- We werken gezamenlijk een norm uit voor de bijdrage aan ruimtelijke kwaliteit die ondernemers voor uitbreidingen moeten doen, zodat er in de gemeenten gelijke omstandigheden ontstaan voor agrarische bedrijven (bijvoorbeeld een percentage van de bouwsom, die geïnvesteerd dient te worden in ruimtelijke kwaliteit).

3.2 Economie en Logistiek

3.2.1 Wat is de ambitie?

Het is onze ambitie om in de top 3 van logistieke hotspots van Nederland te komen. Daarbij gaan we uit van een goede balans tussen duurzame economische groei en behoud en versterking van een goede leefomgeving. Daarom zetten we in op bedrijvigheid die past bij de regio, de economische structuur versterkt en aansluit op de wensen en mogelijkheden van de bevolking.

Factoren die een rol spelen om in de top drie van logistieke hotspots te komen zijn onderdeel van een logistiek ecosyteem. Het gaat om het samenspel van Logistieke voorzieningen, zoals bijvoorbeeld een controltower en multimodaal knooppunt, onderwijs en voldoende aanbod van geschoolde arbeidskrachten, een goede vestigingsruimte en bereikbaarheid en een combinatie van logistieke bedrijven en gelieerde bedrijvigheid (diensten zoals bv accountancy, schoonmaakbedrijven etc).

3.2.2 Wat speelt er in de logistiek?

Grotere concurrentiekracht in transportcorridors

De concurrentiekracht van logistieke bedrijventerreinen zit hem in toenemende mate in de centrale ligging in het land en de ligging aan een belangrijke transportcorridor. Dat zijn (internationale) vervoersassen met daaraan logistieke knooppunten, multimodale locaties en economische centra, waar waarde wordt toegevoegd. Veel XXL-locaties in Nederland zijn afgelopen jaren in één van de grote transportcorridors tot stand gekomen. De A15 is onderdeel van de transportcorridor Oost. Ook buiten de regio vinden ontwikkelingen langs de A15 plaats, die de positie van de A15 als transportcorridor versterken. Zo wordt bij Valburg een nieuw overslagpunt gerealiseerd en zijn er plannen voor de doortrekking van de A15.

Schaalvergroting in de logistiek

Bedrijvigheid in de logistiek neemt als gevolg van schaalvergroting en grotere opslagbehoefte bij distributiecentra steeds meer ruimte in beslag. Dit komt o.a. door de toename aan bedrijven die gericht zijn op internetaankopen (e-commerce). Voldoende voorraad en ruimte om bestellingen individueel te verpakken of voor retourartikelen, spelen een belangrijke rol in de toenemende ruimtebehoefte. De impact en organisatie van retourlogistiek is een blijvende uitdaging voor deze sector. Daarnaast is er een tendens dat grote distributiecentra hun logistieke activiteiten op één centrale plek concentreren. Het landelijk distributiecentrum van supermarktketen Plus op Medel is daar een goed voorbeeld van. Daardoor is de laatste jaren de vraag naar zgn. XXL-locaties sterk gegroeid. Belangrijke drijfveren bij de realisatie van deze mega-distributiecentra zijn schaalvoordelen, inzet van de nieuwste technologieën, een efficiëntere inzet van personeel en het combineren van leveringen. Multimodale grensoverschrijdende infrastructuur van hoogwaardige kwaliteit is hierbij een belangrijke randvoorwaarde; logistiek stopt niet bij de grens van regio of land wat de meerwaarde van bovenregionale samenwerking onderstreept.

A2 kennisas in Rivierenland

Regio Rivierenland ligt ook strategisch langs de A2 kennisas. Deze as strekt zich uit van Amsterdam tot Maastricht met Amsterdam en Eindhoven als centrale clusters. Waar Amsterdam een sterk cluster heeft aan creatieve en zakelijke dienstverlening, richt Eindhoven zich op hoogtechnologische maakindustrie. De Regio Den Bosch, waar de Bommelerwaard op aanhaakt, ligt hier zowel qua ligging als qua profiel tussenin. Gezien de oververtegenwoordiging van (grote) bedrijven direct langs de A2 wordt in een aantal kennisintensieve sectoren gesproken van een A2 als economische ontwikkelingsas. Binnen de logistiek kan de Bommelerwaard haar positie binnen de kennisintensieve logistieke dienstverlening (value added logistics) versterken. De vraag naar strategische locaties langs de A2 blijft groot.

In de Bommelerwaard hebben zich b.v. meerdere bedrijven gevestigd in de technologie en de ICT die bedrijven bedienen in de A2-as en waarvoor de

Bommelerwaard zodoende gunstig ligt. Daarbij is de vraag naar gronden langs de A2 hoog. Een voordeel van de verscheidenheid en spreiding van bedrijventerreinen is dat er ook een verscheidenheid aan bedrijvigheid bestaat. Verschillende typen bedrijven kunnen zo aan de regio worden gebonden. Dat wordt ook gezien als een kracht door het Regionaal Acquisitie Platform.

De kracht van de variatie
De regio Rivierenland kent een verscheidenheid aan bedrijvenlocaties. Qua profilering is er een onderscheid zichtbaar tussen de vestigingsmogelijkheden aan de (kennis)as Amsterdam-Eindhoven, langs de A2, en (inter)nationaal geografische gunstige ligging tussen Tiel en Geldermalsen, langs de A15.

In de variatie van bedrijventerreinen zit een groot voordeel. We bieden niet alleen bedrijven die een oriëntatie kennen op de A2 of de A15 een goede vestigingslocatie, maar ook bedrijven die zoeken naar de combinatie van beide. Bovendien kunnen we bedrijven bedienen die zoeken naar een locatie die gunstig is voor een multimodale bereikbaarheid als bedrijven die gericht zijn op forenzen en zowel per auto als openbaar vervoer bereikbaar willen zijn. Concentratie van specifieke bedrijvigheid kan ook veel voordelen hebben. Voordelen van clustering van logistieke bedrijvigheid zijn bijvoorbeeld gemeenschappelijke voorzieningen, zoals de mogelijkheden voor de bundeling van vracht, een flexpool van arbeid, meer coördinatie in vervoerskeuzes en de mogelijkheid voor meer begeleiding bij procedures. Bovendien wordt het landschappelijke effect van logistieke bedrijven door concentratie worden beperkt.

Arbeidsmarkt verandert
Door de groei van het aantal bedrijven in de logistieke sector en gelieerde bedrijvigheid, waaronder kennisintensieve bedrijvigheid, neemt de vraag naar arbeid toe. Ook in deze sector is sprake van arbeidsmigranten en het vraagstuk van bijbehorende woningbehoefte. Tegelijk verandert ook het type werkgelegenheid. Door de robotisering en automatisering komt er percentueel meer vraag naar hoger opgeleiden binnen de logistieke sector. Extra werkgelegenheid is bijzonder welkom in onze regio, maar vraag en aanbod sluiten niet altijd goed op elkaar aan. Daardoor zijn logistieke en aanverwante bedrijven steeds meer aangewezen op werknemers van buiten de regio. Om de lokale arbeidsmarkt te bedienen dienen opleidingen specifieker gericht te zijn op de lokale en regionale behoefte. Een cluster van gespecialiseerde bedrijven kan ook nieuwe kansen bieden voor aanverwante, dienstverlenende of toeleverende bedrijven. De nieuwvestiging van dit soort bedrijven is eveneens een kans om tot een betere aansluiting op de lokale arbeidsmarkt te komen. Ook neemt het gemiddelde ruimtebeslag per werknemer daardoor af.

Rol van onderwijs in de arbeidsmarkt wordt belangrijker
Onderwijs is belangrijk voor regionale logistieke hotspots. Gerichte opleidingen op het MBO en het HBO hebben een belangrijke rol in het regionaal economisch vestigingsklimaat (aansluiting arbeidsmarkt, goede banden lokaal bedrijfsleven via stages en onderzoeksprogramma's).

Bereikbaarheid cruciaal voor bedrijventerreinen
De bereikbaarheid van de regio is mede door de centrale ligging haar kracht. Maar dat maakt de regio tegelijk ook kwetsbaar. Een toename aan verkeer kan de bereikbaarheid ook gaan belemmeren en juist in regio Rivierenland is de afhankelijkheid van de snelwegen relatief groot. Voor de aansluiting met de arbeidsmarkt is de bereikbaarheid van bedrijventerreinen een belangrijk onderwerp. Zeker voor studenten, omdat een deel van het werk bij distributiecentra buiten normale werktijden plaatsvindt en men gebruik moeten maken van individueel vervoer. Er zijn voorbeelden in de regio bekend van studenten (in de logistiek) die zich genoodzaakt zien om in de buurt overnachtingen te boeken om hun stage te kunnen lopen. Ook de noodzakelijk geachte nauwere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven vraagt daarom andere vormen van ontsluiting.

3.2.3 Onze gemeenschappelijke opgaven
- Creëren van gunstige vestigingsvoorwaarden voor logistieke bedrijvigheid.
- Garanderen van een goede bereikbaarheid van de Regio Rivierenland als geheel en een goede bereikbaarheid van de (grotere) bedrijventerreinen met het openbaarvervoer.
- Zorgen voor een goede inpassing van bedrijventerreinen in het landschap.
- Het nemen van ruimtelijke maatregelen, die zijn nodig om bedrijven, de arbeidsmarkt en onderwijs beter te verbinden.
- Goede huisvestingsmogelijkheden voor werknemers die van buiten de regio komen.

3.2.4 Visie

'De gemeenten van Regio Rivierenland zien de logistieke sector als vliegwiel voor een brede economische ontwikkeling en blijven daarom ontwikkelingsruimte bieden voor deze bedrijven. Daarbij zorgen we voor een integrale versterking van bedrijvigheid in de regio, onderwijs en bereikbaarheid.'

We zetten de groei van logistieke bedrijvigheid in als vliegwiel voor een complete en diverse regionale arbeidsmarkt. We kiezen voor een brede ontwikkeling van onze economie, met de logistiek als basis. We kiezen voor clustering waar dat nodig is voor het versterken van voorzieningen, voor variatie aan vestigingslocaties en een nauwe aansluiting van de mogelijkheden op lokale en regionale bedrijventerreinen. Geen bedrijf hoeft er in onze regio tussenuit te vallen.

Om in de top drie van logistieke hotspots te komen zetten we in de eerste plaats in op het versterken van de logistieke voorzieningen, een sterke koppeling met hieraan gelieerde bedrijvigheid en een sterke koppeling tussen onderwijs en bedrijfsleven. Op deze manier komt de groei in de logistiek substantieel ten goede aan onze eigen arbeidsmarkt. Door tegelijk onze eigen

arbeidsmarkt beter af te stemmen op de (inter)nationale logistieke bedrijvigheid in onze regio blijven we aantrekkelijk als vestigingslocatie. In de tweede plaats zorgen ook op lange termijn voor voldoende en gevarieerde ontwikkelingsruimte op verschillende bedrijventerreinen. Binnen onze gevarieerde vestigingsmogelijkheden liggen de volgende accenten:

- Verdergaande concentratie van bedrijvigheid op XXL-locaties op Medel.
- Duurzame vestigingsmogelijkheden in de Bommelerwaard voor bedrijven die gericht zijn op de A2 kennisas.
- Duurzame vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op Pavijen in Culemborg voor bedrijven die gericht zijn op de Culemborgse arbeidsmarkt en kenniswerkers uit de randstad.
- Duurzame vestigingsmogelijkheden op Hondsgemet in Geldermalsen voor bedrijven die willen aansluiten op de kwaliteiten van de goederencorridor A15 en/of de kennisas A2.
- Duurzame vestigingsmogelijkheden voor (doorgroeiende) lokale bedrijven en bedrijven van een schaalniveau aanvullend op de regionale bedrijventerreinen.

Verdergaande concentratie van grootschalige logistieke bedrijven op Medel
Om tot de sterkste synergie van bedrijven en voorzieningen te kunnen komen en om het fysieke ruimtebeslag zo klein mogelijk te houden, kiezen we op de lange termijn voor verdergaande clustering van grootschalige logistieke bedrijvigheid rondom Medel.
We willen inzetten op het realiseren van voorzieningen en bedrijvigheid, gelieerd aan de logistieke sector, zoals in dienstverlening, toelevering, ontwikkeling of onderhoud. Daarvoor willen we bestaande bedrijventerreinen in de nabijheid van logistieke bedrijventerreinen betrekken. Als eerste stap zetten we in op het realiseren van een logistieke campus (het Huis van de logistiek), een plek waar onderwijs en bedrijfsleven samenkomen voor een betere afstemming van vraag en aanbod van personeel en mogelijkheden voor innovatie.

Uitbouwen van de kennisas A2
Om optimaal gebruik te maken van onze ligging aan de kennisas A2 en tegelijk de OV-bereikbaarheid als kracht te benutten blijven we voor de lange termijn ruimte bieden aan bedrijven in Culemborg en de Bommelerwaard. Voor Culemborg geldt dat we inzetten op een combinatie van herstructurering en beperkte uitbreiding. Hier zetten we de positie van het treinstation centraal. De uitbreidingsruimte van het bedrijventerrein is als gevolg van de ligging tegen de Nieuwe Hollandse Waterlinie beperkt. We verwachten dat er op termijn nieuwe ruimte nodig zal zijn in de Bommelerwaard. We kiezen voor een verdergaande clustering van bedrijven rondom 'De Wildeman', om aan te blijven sluiten bij de multimodale bereikbaarheid.

Geldermalsen op het kruispunt
Geldermalsen ligt met haar bedrijventerrein Hondsgemet zowel in de nabijheid van de transportcorridor A15 als de kennisas A2. Geldermalsen kan zich daarom richten op een mix aan logistieke bedrijven. Als overloop van Medel zijn grootschalige kavels voor logistieke bedrijven denkbaar, maar de hoogte van bebouwing is hier begrensd, zodat een subtiele overgang naar het landschap van de Linge, de omliggende woongebieden en de waardevolle open komgebieden blijft bestaan.

Ruimte op lokale bedrijventerreinen aanvullend
Lokale bedrijventerreinen vormen een belangrijke tweede laag in de vestigingsmogelijkheden van bedrijven. In onze visie dienen deze bedrijventerreinen nauw aan te sluiten bij de mogelijkheden op de regionale bedrijventerreinen. Het profiel dat op de regionale bedrijventerreinen ontstaat is afhankelijk

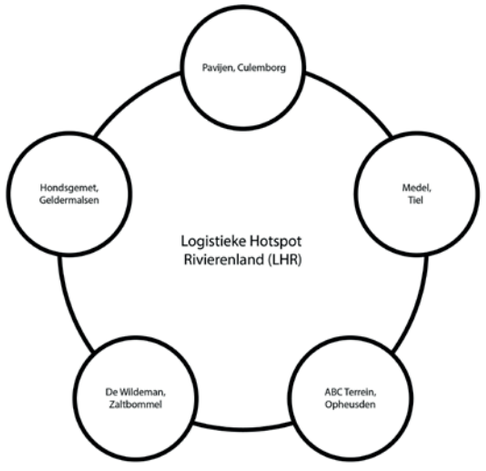

De logistieke hotspot Rivierenland bestaat uit meerdere bedrijventerreinen en hangt ook samen met het ABC terrein in Opheusden.

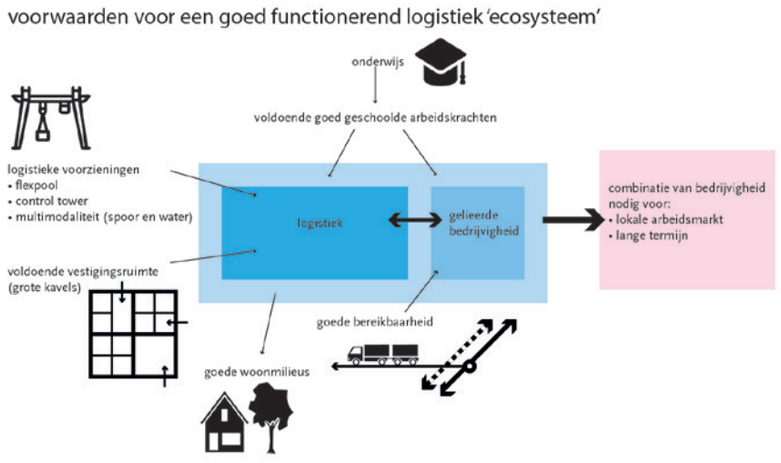

Beeld van het logistiek ecosysteem die clustering van grootschalige logistieke bedrijven nastreeft.

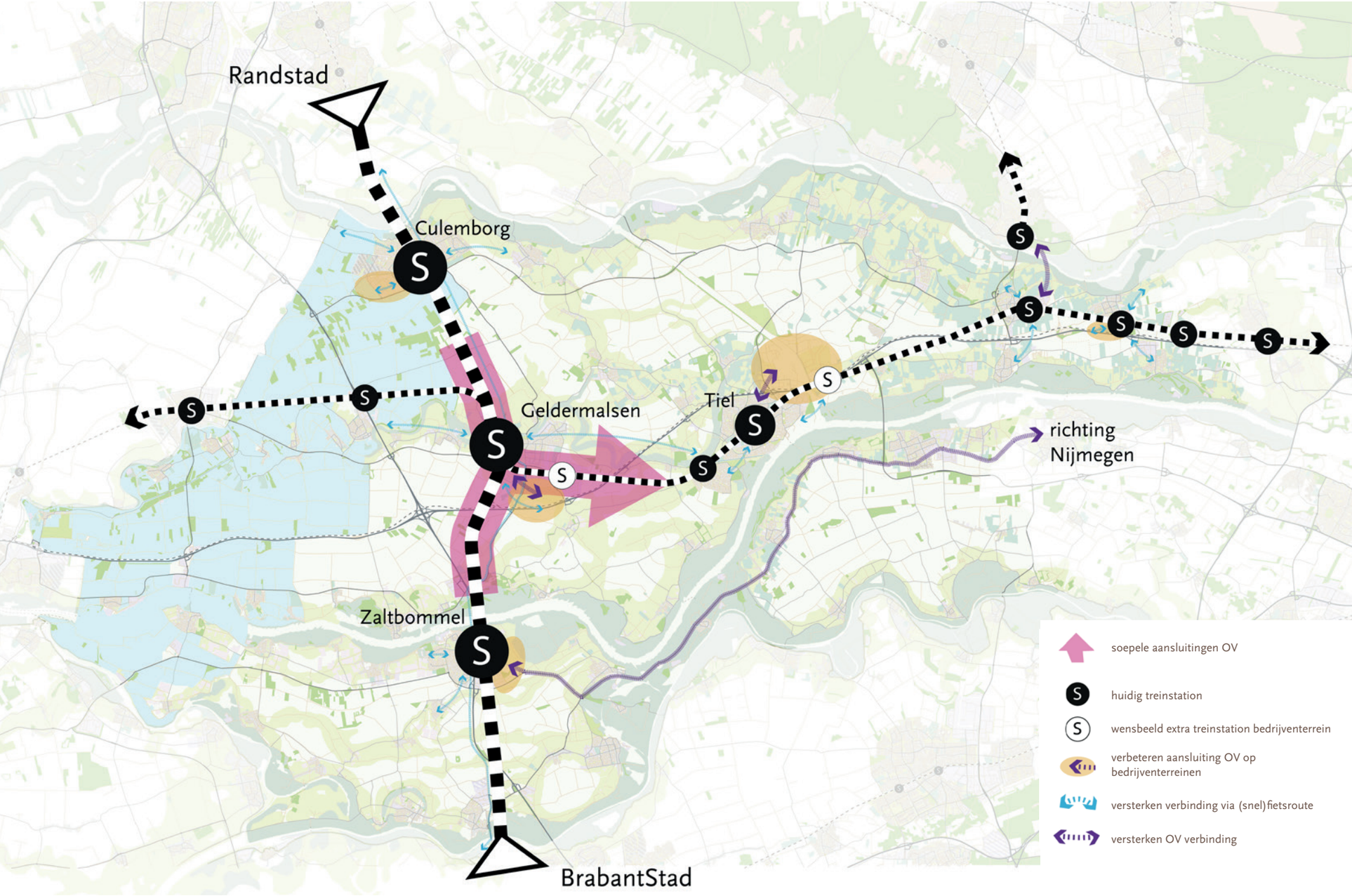

We willen de bereikbaarheid met het OV van en naar regionale bedrijventerreinen verbeteren. Daarvoor is een combinatie van maatregelen nodig.

van welke bedrijven zich vestigen. Bij een grote economische dynamiek en behoefte aan grotere kavels op de regionale bedrijventerreinen kiezen we ervoor om de mogelijkheden voor de vestiging van middelgrote en lokale (doorgroeiende) bedrijven op lokale bedrijventerreinen te verruimen. De huidige maximale omvang van bedrijfspercelen van 5.000 m2 wordt in onze ogen dan naar boven bijgesteld.
Om een verdergaande groei van logistieke bedrijvigheid te versterken is een goede en multimodale bereikbaarheid echter cruciaal. Daar gaan we in hoofdstuk 4 verder op in.

Robuust inpassingsplan bedrijventerreinen
Gecombineerd met de ontwikkeling van bedrijventerreinen zetten we in op een robuust inpassingsplan van de bedrijventerreinen. Daarbij zoeken we de relatie met natuurlijke grenzen. De schaal van de inpassing moet zich echter wel verhouden tot de schaal van de bedrijven. Vooral bij de vestiging van XXL-locaties is dat van belang, aangezien hier sprake is van grote kavels en hoge gebouwen. Daarom zetten we in op robuuste groen-waterzones op natuurlijke grenzen nabij bedrijventerreinen. Bij bedrijventerrein Medel ligt de Linge deels direct aansluitend en deels op enige afstand van de bedrijven. Door de Linge op te pakken als grens en hier een stevige groen-waterzone te realiseren ontstaat een robuust begrensd landschap.

Versterken van de OV bereikbaarheid met de logistieke campus
We zetten ons in om de bereikbaarheid met het OV van en naar de logistieke campus te verbeteren. Dat vraagt om:
- Soepele treinverbindingen tussen de lijn Culemborg – Zaltbommel met de trein richting Tiel en de verbinding Arnhem – Tiel.
- Soepele OV-verbinding tussen de regio Foodvalley en Tiel.
- Dit in combinatie met een betere aansluiting tussen het openbaar vervoer en de logistieke campus (Bus en fiets).
- Regionale snelfietsverbindingen van en naar de logistieke campus.

3.2.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af?

Acties gemeenten
- De betrokken gemeenten zetten eerst in op het goed functioneren van de campus op Medel. Een goed functionerende arbeidsmarkt is essentieel om verdere groei op te kunnen vangen (gemeente Tiel en Neder-Betuwe).
- We spreken af om een verdere doorgroei van XXL-locaties (in de logistiek) op lange termijn rondom Medel te blijven concentreren. De betrokken gemeenten (Tiel en Neder-Betuwe) gaan dit in hun gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet vertalen en ruimte reserveren in het gebied rondom Medel om op lange termijn het logistieke cluster te kunnen uitbouwen. De locatiekeuze van dit cluster wordt bepaald door:
- De synergie met de gezamenlijke voorzieningen en de campus.
- De kwaliteiten het kenmerken van het landschap.
- De mate waarin de locatie multimodaal ontsloten kan worden.
- Maken van een robuust inpassingsplan om te zorgen voor een duidelijke begrenzing van het logistieke cluster rondom Medel en de Haven van Tiel (gemeente Tiel en Neder-Betuwe).
- Beter benutten van havenfaciliteiten rondom Medel.
- We spannen ons allemaal in om de doorontwikkeling en nieuwvestiging steeds verdergaat klimaatbestendig en energie- efficient te doen. Dit werken we uit in onze duurzaamheidsagenda's.

Wat pakken we gemeenschappelijk regionaal op?
- Inzetten op het realiseren van gezamenlijke voorzieningen rondom de logistieke bedrijvigheid.
- Gemeenten denken samen na over het opzetten van een herstructureringsstrategie voor bestaande bedrijventerreinen.
- We monitoren de behoefte aan bedrijventerreinen in onze regio op korte termijn en stemmen de realisatie van bedrijventerrein gezamenlijk af in het actualisatieproces van het RPB.

Gezamenlijke lobby om de bereikbaarheid van onze regio te verbeteren.
- We zetten een programma op om tot een stelsel van bovenlokale snelle fietspaden te komen, die OV-knooppunten en woon- en werklocaties comfortabel met elkaar verbinden en betrekken dit bij de visie op mobiliteit.
- We zetten ons in voor frequentere en soepelere treinverbindingen binnen de regio tussen de verschillende lijnen. Speciale aandacht gaat ook uit naar het overbruggen van de missing link tussen Foodvalley en de lijn Arnhem – Tiel.
- We zetten ons in voor OV per bus en andere flexibele vormen van OV tussen de verschillende steden in de regio.

Duurzaamheid en woningen voor arbeidsmigranten
- Het vraagstuk van de duurzaamheid wordt betrokken bij de regionale energiestrategie.
- Het vraagstuk van woningen voor arbeidsmigranten wordt betrokken bij de regionale woningbouwprogrammering.

3.3 Recreatie en Toerisme

3.3.1 De ambitie
Het is onze ambitie om Regio Rivierenland als toeristisch recreatief merk neer te zetten en een jaarlijkse omzetgroei van 5% te realiseren. Daarmee willen we als regio een versnelling inzetten ten opzichte van voorgaande jaren. De sector Recreatie en Toerisme biedt kansen voor meer banen voor de bevolking van Regio Rivierenland. Bovendien willen we ons gebied met recreatievoorzieningen aantrekkelijker maken en daarmee het vestigingsmilieu versterken.

3.3.2 Wat speelt er?

Inhaalslag groei vrijetijdseconomie in Regio Rivierenland is nodig.
Tot 2014 is de gewenste omzetgroei in de vrijetijdseconomie in Regio Rivierenland niet gehaald en ook ten opzichte van andere regio's in Nederland bleef de groei achter. Daarna is er een stijging in de omzetgroei in de regio in de jaren 2015 en 2016 met gemiddeld 4% per jaar. Om de groei door te laten ontwikkelen is het nodig om het toeristisch aanbod te blijven vergroten. Er is sterke behoefte aan een dagattractie en meer overnachtingsaanbod. De regio richt zich met name op de doelgroepen gezinnen en ouderen.

Landelijk groeit toerisme en recreatie
Toerisme en recreatie blijft in Nederland als geheel wel sterk toenemen. Dit komt deels doordat mensen in toenemende mate korte vakanties houden en die deels in Nederland doorbrengen. Ook zijn de bestedingen toegenomen. Een deel van de groei is te verklaren uit de toename van het aantal ouderen. Ouderen zijn bovendien langer fit en kunnen door het gebruik van elektrische fietsen grotere afstanden afleggen, waardoor het belang aan routegebonden recreatie toeneemt. Daarnaast is er in Nederland een sterke toename van het aantal buitenlandse toeristen. In de komende 5 jaar wordt er landelijk een groei verwacht van het aantal buitenlandse toeristen met 22%. Deze groep is geïnteresseerd in bijzondere dagrecreatieve voorzieningen, die in combinatie met andere voorzieningen kunnen worden bezocht. Dit wordt ook wel gezien als een overloop van het toerisme uit Amsterdam. Daarnaast constateren ondernemers in Rivierenland dat er steeds meer Belgische bezoekers zijn, die voor de routegebonden recreatie komen. Andere markten die in de lift zitten zijn de zakelijke markt, de markt van luxe voorzieningen en voorzieningen en activiteiten gericht op gezondheid en bewegen.

Identiteit is een kans voor groei
Identiteit en branding wordt steeds meer ingezet bij het promoten van een gebied. Regio Rivierenland heeft drie landelijk bekende ''streken'': De Betuwe, het Land van Maas en Waal en de Bommelerwaard. Regio Rivierenland heeft ook diverse herkenbare elementen, waaruit een gemeenschappelijke identiteit kan bestaan. Zo zijn fruit, water en cultuurhistorie aangemerkt als elementen waaraan de identiteit kan worden opgehangen. Er zijn veel bijzondere kwaliteiten die aanleiding kunnen zijn om het recreatieve aanbod te vergroten, zoals de rivieren, de oude kernen met veel bezoekmogelijkheden, de cultuurhistorische objecten, zoals forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en kastelen, maar ook vele verhalen rondom oorlogen en het herinneringstoerisme zijn bekend in het gebied. Ook de verbrede tuinbouw biedt mogelijkheden voor beleving van het agrarische landschap.
Er zitten veel kansen in de beleving van water op de bestaande waterplassen en de rivieren, zoals de Maas die uitermate geschikt is voor watersport. Er komen al passagiersboten over de Maas, onder andere bij de aanlegsteiger van Zaltbommel en dit is verder uit te bouwen. Ook de dijkversterking langs de noordkant van de Waal biedt kansen voor een lange afstand fietsroute tussen Nijmegen en Gorinchem met een eigen verhaal. Waterrecreatie is minder kansrijk om grote ontwikkelstappen te zetten op de Waal, want die is druk met beroepsvaart. En waterrecreatie langs de Linge wordt beperkt door de barrièrewerking van het Amsterdam-Rijnkanaal en de ontoegankelijkheid van een groot deel van de kades.

Samenwerking en arrangementen is te versterken
Er wordt op het niveau van Rivierenland wel gezamenlijke promotie gedaan, maar de uitwisseling en vormen van arrangementen tussen voorzieningen is te versterken in de regio. Uit gesprekken blijkt dat meer op lokaal niveau bedrijven elkaar wel promoten of dat er samenwerkingsverbanden zijn met bedrijven buiten de regio. Ook liggen er kansen in de samenwerking met andere regio's, zoals Utrecht, Gorinchem (vestingdriehoek) en 's Hertogenbosch en omgeving.

Planologische mogelijkheden lijken beperkingen te geven
Het is in Regio Rivierenland niet eenvoudig om een toeristisch recreatieve activiteit op te zetten. Er wordt door veel ondernemers aangegeven dat het voor hen niet duidelijk is welke visie de overheden hanteren en hoe ze eraan werken, waardoor op voorhand niet duidelijk is of initiatieven doorgang kunnen vinden. Ook vinden ondernemers dat procedures lang duren. Er is behoefte aan duidelijkheid in de geldende randvoorwaarden en een faciliterende overheid als er initiatieven zijn. Gebieden met een hoge aantrekkelijkheid zijn niet altijd goed bereikbaar of kennen planologisch veel randvoorwaarden, om de kwaliteit van het gebied te behouden. Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie geldt b.v. het paraplubestemmingsplan NHW wat randvoorwaarden met zich meebrengt t.a.v. ontwikkelingen en bouwen binnen de schootsvelden van 300 meter, 600, meter en 1000 meter.

Arbeidsmarkt
In de horeca is het moeilijk om personeel te werven. Vraag en aanbod is niet goed op elkaar afgestemd.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid
Bereikbaarheid is belangrijk voor toerisme en recreatie, aangezien dat de potentie aan bezoekers vergroot. De bereikbaarheid is niet alleen belangrijk voor toeristen, maar ook voor werknemers. Ook de toegankelijkheid van het wegennet voor fietsers is een belangrijk onderwerp bij de uitbouw van recreatie. Op de oeverwallen langs de rivieren, waar ook veel landbouw voorkomt, is de confrontatie tussen fietsverkeer en zwaar (vracht)verkeer op landbouwwegen een knelpunt.

3.3.3 Onze gemeenschappelijke opgaven

- Beter promoten en benutten van de specifieke ruimtelijke kwaliteiten van

Intermezzo: recreatieve kansen aansluitend op de landschappelijke kenmerken van de rivierzones en de Nieuwe Hollandse Waterlinie

Kansen langs de en Lek:
- Hergebruik van bijzondere cultuurhistorische objecten zoals:
  - cultuurhistorisch waardevolle boerderijen etc.
- functies die gericht zijn op (beleving van) de landbouw
- kleinschalige functies op bestaande erven.

Kansen langs de Nederrijn:
- Hergebruik van bijzondere cultuurhistorische objecten zoals:
  - steenfabrieken
- kleinschalige functies, gericht op routegebonden recreatie
- functies die aansluiting zoeken bij oude linies (Speeslinie)
- functies die gericht zijn op (beleving van) de landbouw
- kleinschalige functies op bestaande erven.

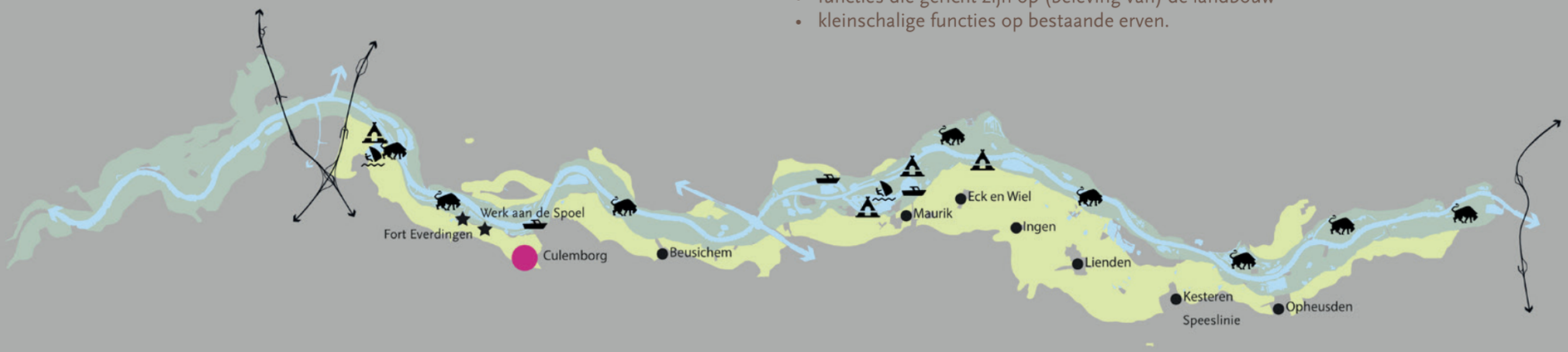

Kansen langs de Linge:
- Hergebruik van bijzondere cultuurhistorische objecten, zoals:
  - landhuizen
  - molens
  - kerken
  - cultuurhistorisch waardevolle boerderijen etc,
- richten op routegebonden recreatie
- richten op waterrecreatie (kanoën, pleziervaartfuncties die gericht zijn op (beleving van)
- functies die gericht zijn op (beleving van) de landbouw
- kleinschalige functies op bestaande erven.
- Horeca en (kleinschalige) verblijfsrecreatie is een kansrijke functie, als dit gericht is op de beleving van cultuurhistorie of het landschap.

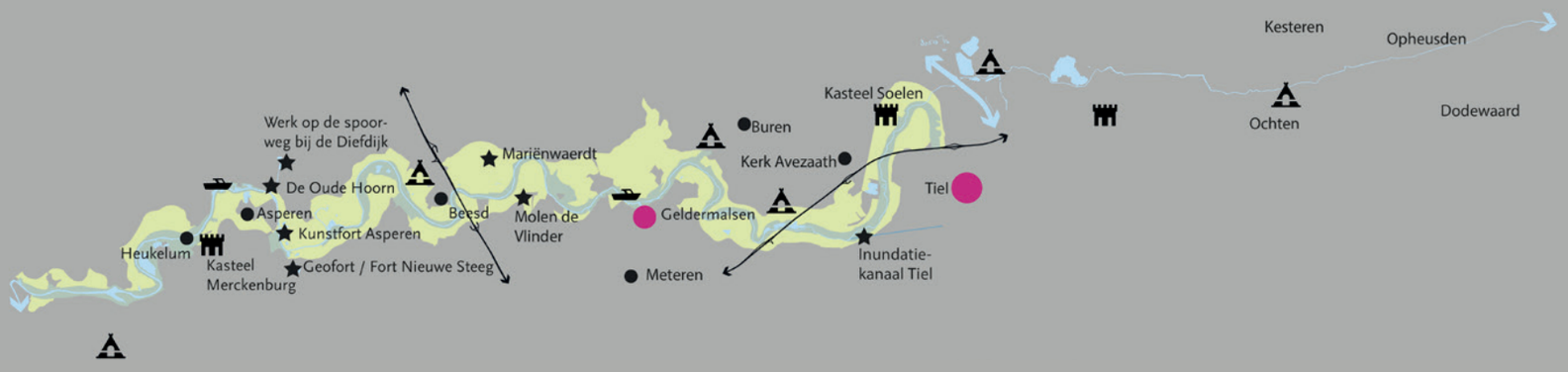

Kansen langs de Waal:

- natuurgerichte recreatie
- recreatie gericht op beleving en avontuur
- kleinschalige functies op bestaande erven

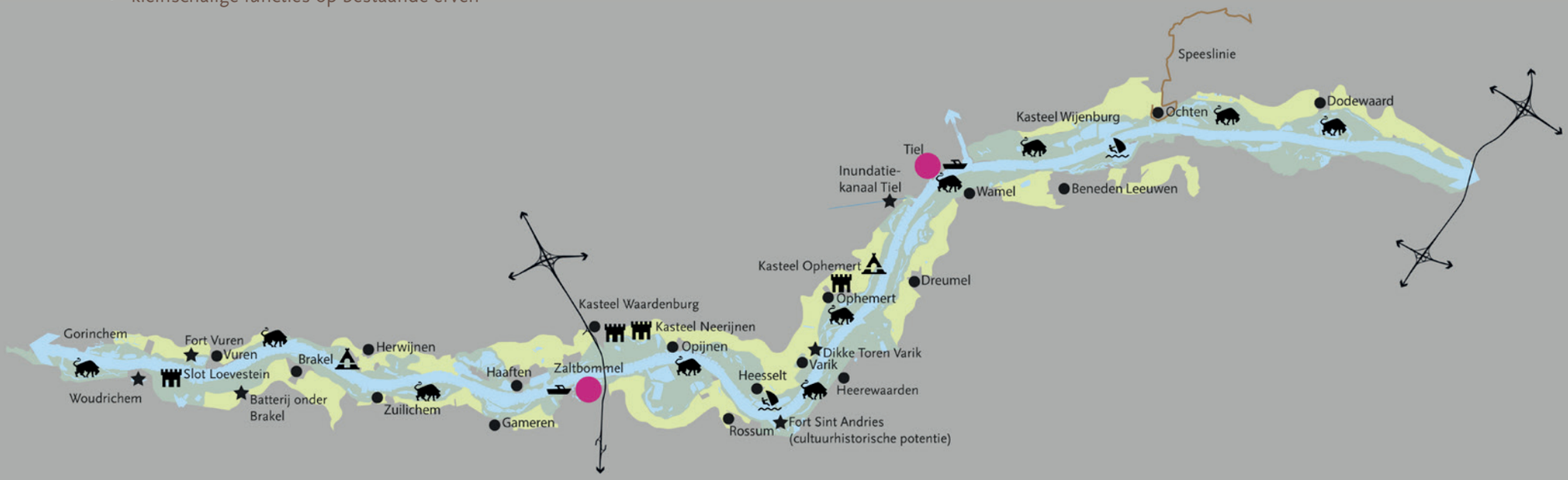

Kansen langs de Maas:

- waterrecreatie op en langs de rivier, bijvoorbeeld in de plassengebieden (Zandmeren, Gouden Ham) en bij diverse dorpen en strandjes langs de Maas
- natuurgerichte recreatie of kleinschalige functies op bestaande erven
- Verblijfsrecreatie

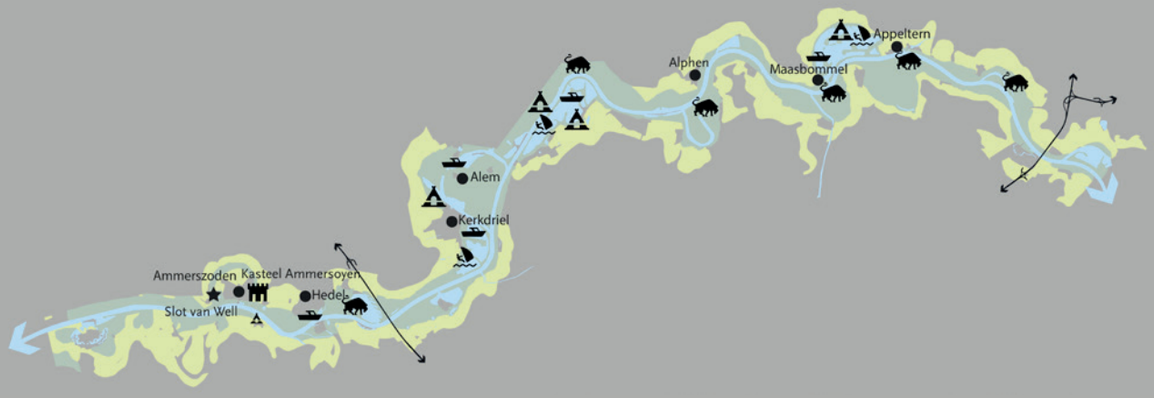

Kansen in de Nieuwe Hollandse Waterlinie

De NHW leent zich voor kleinschalige bijzondere functies, die zich richten op:

- de beleving van het geheel
- de samenhang tussen bijzondere (en ruimtelijk zichtbare) objecten
- het uitgestrekte landschap met vergezichten

De rust en verstilling in het gebied lenen zich niet voor nieuwe intensieve recreatieve concepten. Daarom zijn functies in de eerste plaats gericht op kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie in bestaande gebouwen op 'erven' in het gebied of als hergebruik van de forten in het gebied.

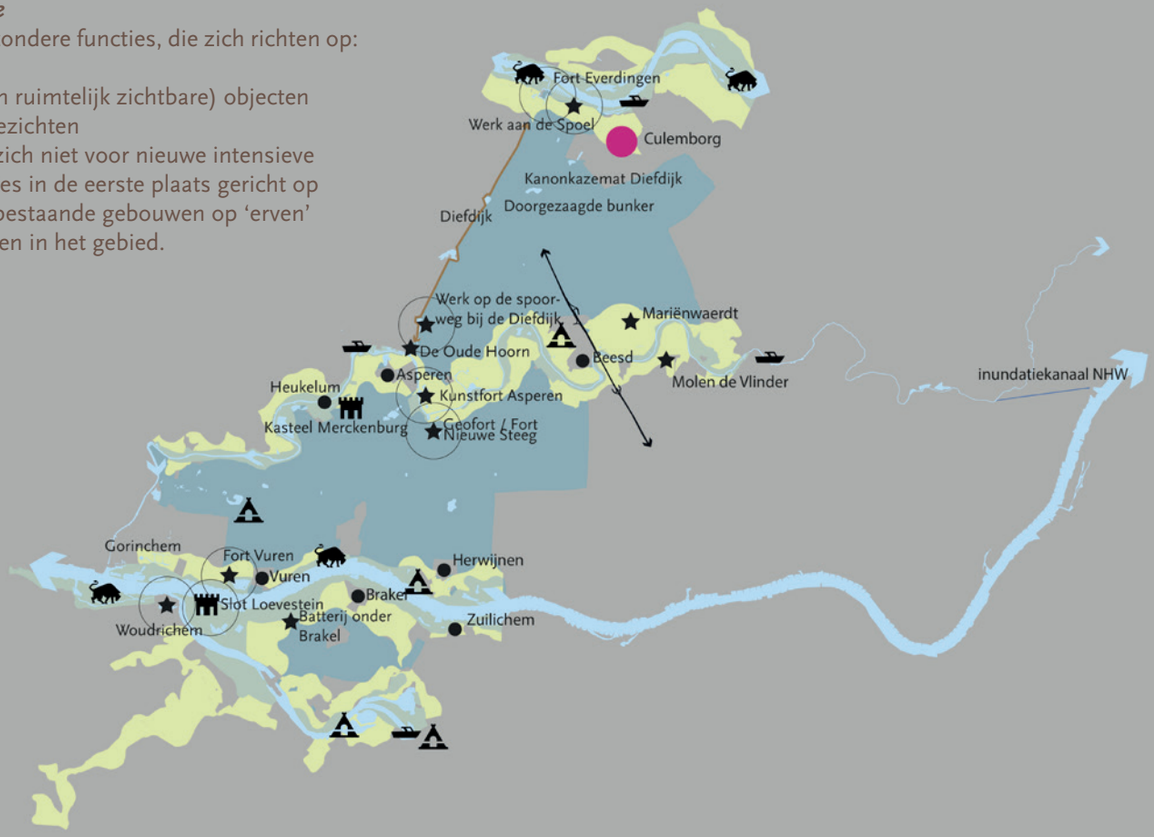

Rivierenland om een groei in toerisme en recreatie te bewerkstelligen. Welke gebieden en wateren kunnen extra kansen bieden aan de toeristisch recreatieve sector?
- Ontwikkelen toerisme en recreatie in balans met de aanwezige kwaliteiten en functies.
- Zoeken naar een manier, dat initiatieven bijdragen aan het ontstaan van meer gezamenlijke identiteit(en) van het Rivierengebied.
- Meer planologische ruimte creëren voor nieuwe recreatieve initiatieven en voor intensieve vormen van recreatie, zoals dagatracties en overnachtingsmogelijkheden.
- Benutten en verbeteren van de bereikbaarheid voor de groei van toerisme en recreatie.

3.3.4 Visie

'We willen recreatie in de volle breedte versterken. Daarom maken we in principe overal recreatieve initiatieven mogelijk, zolang deze functies geïntegreerd kunnen worden in het landschap en passen bij de bijzondere elementen die ter plekke voorkomen. Daarnaast bieden we mogelijkheden aan in de vorm van zoekgebieden, waar recreatie zich primair kan richten op het aantrekken van veel bezoekers.'

We zetten de volle breedte in op een versterking van toerisme en recreatie. We hebben trekkers nodig om het aantal toeristen en recreanten substantieel omhoog te brengen en tegelijk hebben we functies nodig die dichtbij onze gebiedskwaliteiten blijven en bijdragen aan het neerzetten van een sterke identiteit. Daarom kiezen we ervoor om in het hele gebied kleinschalige initiatieven toe te staan die goed geïntegreerd kunnen worden in het landschap. Daarbij houden we de maat van een erf aan als leidraad. Bovendien benoemen we specifieke kernmerken of bijzondere elementen per deelgebied of landschapstype waarbij aangesloten dient te worden. Zo wordt toegewerkt naar een samenhangend aanbod van individuele initiatieven.
Tegelijk willen we substantieel meer toeristen en recreanten aantrekken om nieuwe initiatieven meer draagkracht te geven. Ook dag- en verblijfsrecreatie versterken elkaar. Als er in een gebied 'meer te doen is', wordt het realiseren van verblijfsrecreatie aantrekkelijker. Meer verblijfsrecreatie geeft draagvlak onder dagrecreatie voorzieningen. En daarom kiezen we ervoor om ruimte te maken voor een mix aan voorzieningen.

Recreatie in het landschap
We willen kleinschalige initiatieven (op de schaal van bestaande boerenerven) in het buitengebied in beginsel altijd mogelijk maken, mits de bestaande kwaliteiten in het gebied worden geïntegreerd en functies bijdragen aan een samenhangend aanbod in de streek. De eigenheid van elke rivier en de aansluiting bij de verhalen of arrangementen in de streek moeten zo leiden tot een divers aanbod aan functies, maar toch een eenheid uitstralen. In een aantal gebieden gelden echter extra voorwaarden vanuit de belangen van andere functies in het gebied.

Hoe kunnen toeristisch recreatieve initiatieven langs de rivieren in de Nieuwe Hollandse Waterlinie in onze ogen worden gerealiseerd? De volgende criteria gelden dan:
- Wordt de landschappelijke kwaliteit ter plekke geïntegreerd in het recreatieve bedrijf?
- Biedt een initiatief kans op samenwerking of lokale arrangementen?
- Draagt het initiatief het verhaal rondom het leven met het water, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de fruitsector of een ander herkenbaar lokaal verhaal uit?

Aansluiten op verhalen van de streek
Om meer meer samenhang tussen bedrijven en voorzieningen in de regio te creëren, willen we initiatiefnemers inspireren om te zoeken naar meer gezamenlijke verhalen in de regio en daarin samen arrangementen op te zetten. Dit helpt niet alleen de promotie maar ook om een gezamenlijk imago neer te zetten. Verhalen zijn er op allerlei schaalniveaus. We stimuleren initiatieven rondom de bijzondere verhalen in onze streek. Zo zijn er allerlei vormen van herinrichtingsgebieden te herlijden rond Slot Loevestein, De Nieuwe Hollandse Waterlinie met haar forten en schootsvelden, de Mauritslinie, de Speeslinie en de Waal als grens van het bezette gebied in WOII. De Waal was ook de grens van het Romeinse Rijk, de Limes. Samenhang in het gebied kan ook ontstaan door gezamenlijke arrangementen tussen functies zoals rond de zakelijkemarkt of begripppen zoals de gastvrije Waaldijk, die gezamenlijk een nieuwe lokale identiteit neerzetten.

Verbeteren recreatieve structuren
We willen de recreatieve structuur verder versterken door een aantal structuurverbeteringen aan te brengen. Te denken valt aan het:
- Bevorderen van waterrecreatie door een aantal waterverbindingen te verbeteren, zoals een doorlopende vaarverbinding over de Linge (bij het Amsterdam-Rijnkanaal), nieuwe vaarverbindingen over de rivieren of aanlegsteigers voor passagiersboten.
- Verbeteren van recreatieve fietsroutes, zoals het realiseren van dwarsverbindingen tussen de rivieren en lange afstandverbindingen langs de rivieren met een fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal. Zo maken we ons sterk voor een gastvrije Waaldijk.
- Verbeteren van de routestructuren vanuit de NS-stations.
- Benutten van de rivier bij recreatieve tochten (combineren fiets- en boottochten).
- Upgraden van bestaande campings.

Gebieden met bijzondere kansen
Een aantal gebieden in onze regio heeft door de aanwezige waardevolle kenmerken, een bestaande recreatieve structuur of de ligging ten opzichte van stedelijke gebieden extra kansen voor recreatieve en toeristische ontwikkelingen, zonder dat het direct om intensieve vormen van recreatie hoeft te gaan.

Zoekgebieden voor intensieve recreatie
Trekkers zorgen voor de massa die nodig is om andere functies te ondersteunen en de doorgroei van verblijfsrecreatie, toeristische bedrijven, dagrecreatie en horeca te versnellen. Trekkers staan echter meer los van hun omgeving en leggen ook druk op de bereikbaarheid. We bieden daarom de mogelijkheid voor meer intensieve vormen van recreatie in zoekgebieden aan. Dit zijn gebieden waar de bestaande kwaliteiten van het landschap niet leidend zijn, maar waar nieuwe kwaliteit mag worden gerealiseerd. Zoekgebieden voor toeristisch recreatieve trekkers voldoen aan enkele criteria:
- Een goede bereikbaarheid. Goed bereikbaar vanuit de '(OV-) poorten' van ons gebied en dichtbij de hoofdinfrastructuur.
- Zoveel mogelijk aansluitend (maar niet in) op gebieden met bijzondere

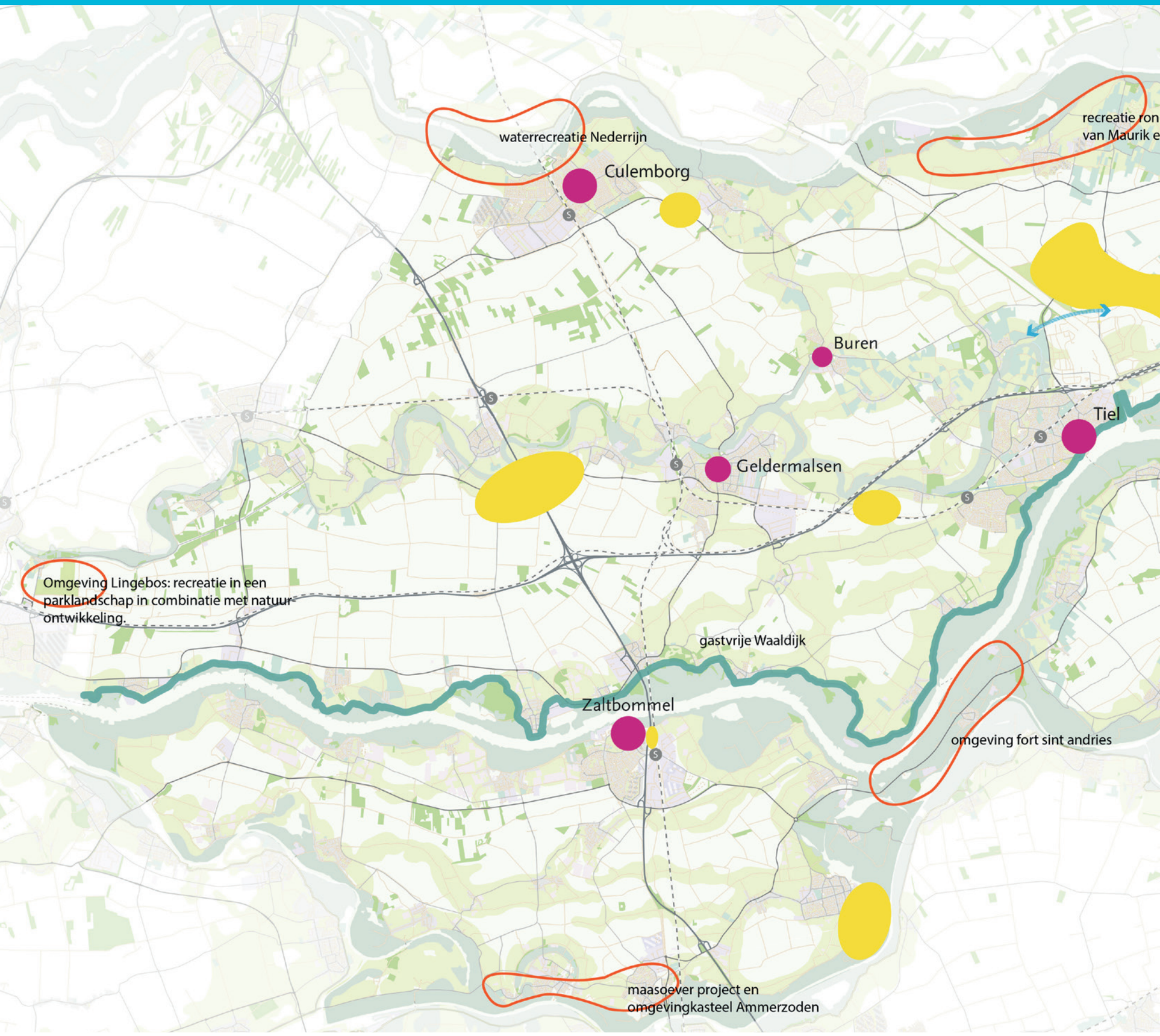

De verschillende gemeenten kunnen zoekgebieden aanwijzen waar intensieve recreatiefuncties kunnen landen.
Op deze kaart staan voorbeelden van locaties, die voldoen aan de criteria voor zoekgebieden in deze visie.

kwaliteiten zoals de meeste oeverwallen.
- Zoveel mogelijk aansluitend op bestaande dag- en verblijfsrecreatie trekkers en functies.

Bereikbaarheid versterken en optimaal benutten
Bereikbaarheid is een kracht van ons gebied. We willen de bereikbaarheid nadrukkelijk gebruiken als criterium bij het aanwijzen van zoekgebieden voor intensieve vormen van recreatie (om initiatieven de laten landen in het gebied). Tegelijk willen we de bereikbaarheid aanpassen en verbeteren. Het deel van de recreatieve sector dat zich ontwikkelt aan de hand van de kwaliteiten van het landschap zal verspreid door het gebied voorkomen. In onze visie gaan we de routegebonden recreatie sterk bevorderen vanuit de treinstations in Rivierenland. Dit worden de recreatieve poorten in ons gebied, die we willen versterken met voorzieningen en routes.

3.3.5 Wat spreken we als regiogemeenten samen af?

Acties gemeenten
- De gemeenten waar recreatie en toerisme van toepassing is leggen de landschappelijke uitgangspunten in hun gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet vast, zodat ze geborgd worden bij nieuwe initiatieven. Nieuwe initiatieven worden in principe beperkt tot het erf- of functieniveau.
- De gemeenten waar recreatie en toerisme van toepassing is wijzen, indien mogelijk in gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet op basis van de criteria voor zoekgebieden recreatie en zoekgebieden intensieve recreatie, gebieden aan waar deze vormen van recreatie kunnen landen. Elke gemeente beslist zelf of een onderscheid tussen intensieve vormen van dag- en verblijfsrecreatie gewenst is.
- De gemeenten waar het upgraden van campings noodzakelijk is gaan samen een plan van aanpak ontwikkelen.
- De gemeenten zorgen ervoor dat bij elke ontwikkeling duurzaamheid aan de orde komt.

Gezamenlijke lobby om de bereikbaarheid van onze regio te verbeteren.
- We zetten een gezamenlijk programma op om de bereikbaarheid en aantrekkelijkheid van stations voor recreanten en toeristen te vergroten, o.a. door overnachtingsmogelijkheden te ontwikkelen en de verbinding te leggen met de aangrenzende stad of het achterland. Een en ander kan via de mobiliteitsagenda een plek krijgen.
- De verbetering van de recreatieve fietsroutestructuren worden via de regionale mobiliteitsagenda geagendeerd.
- De gemeenten organiseren kennisuitwisseling over het faciliteren van toeristisch recreatieve initiatieven in de gemeente.
- De gemeenten stemmen de promotie- en marketingactiviteiten af met de bestaande organisaties die zij daarvoor verantwoordelijk achten.
- Instellen van een regionaal acquisitie- of informatieplatform voor recreatieve initiatieven, bedoeld om investeerders naar de regio te trekken.
- Aan de hand van gemeentelijke beleidsdocumenten, zoals het landschapsontwikkelingsplan en instrumenten van de omgevingswet kunnen gemeenten lokale kwaliteitscriteria toevoegen voor landschappelijke inpassing van de initiatieven R&T.
- Het vraagstuk van de duurzaamheid wordt betrokken bij de regionale energiestrategie.
- Behouden en verbeteren van het wandelpadennetwerk.

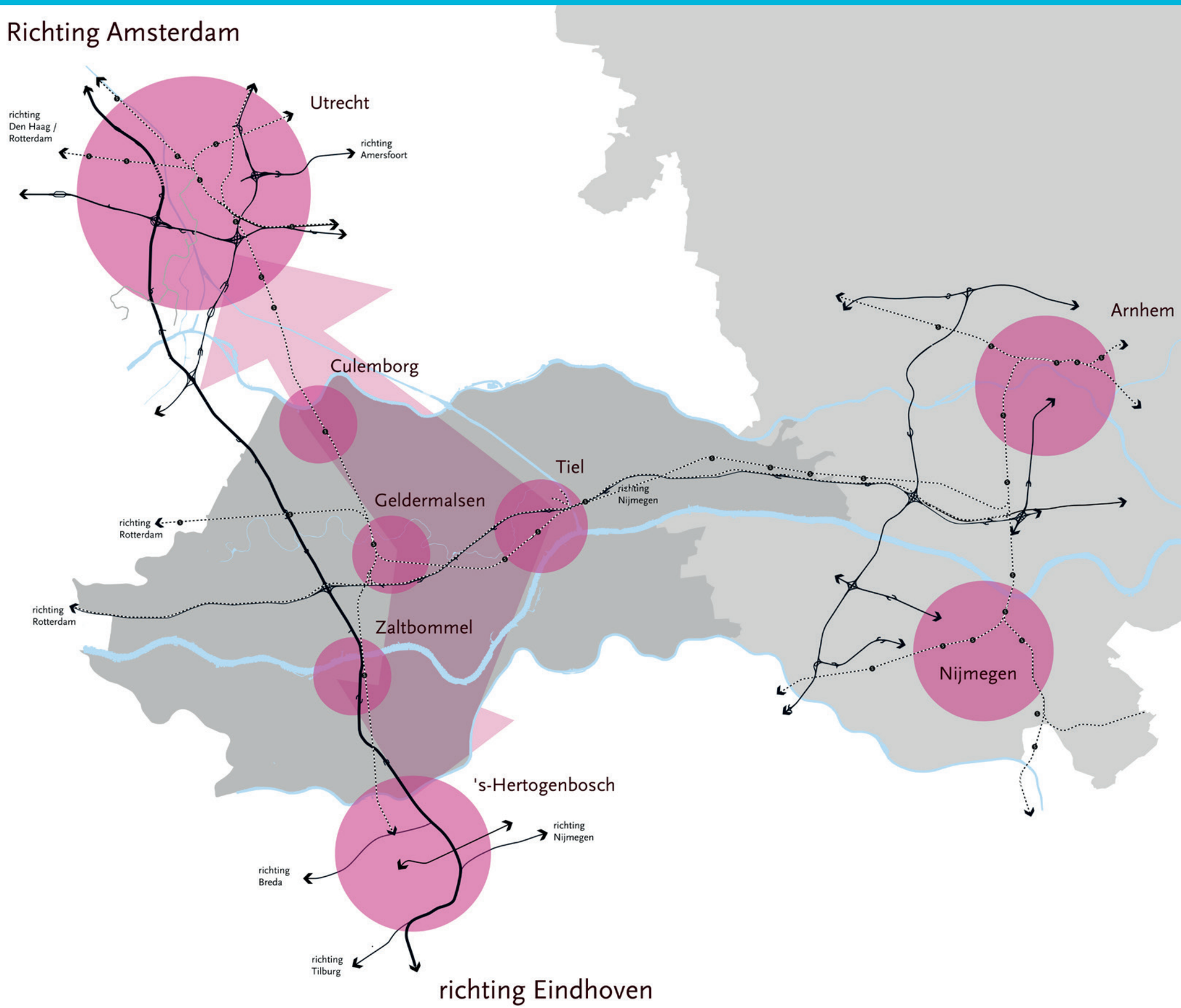

We nemen met Regio Rivierenland een strategische positie in ten opzichte van de Randstad. We zien onszelf als voorkant van Gelderland en verbinden ons met kennis, werknemers en recreanten uit de randstad.

4. Samenhang tussen drie economische speerpunten

4.1 Inleiding

In de ruimtelijke keuzes voor de drie economische speerpunten in hoofdstuk 3 zit veel samenhang op het vlak van landschap en bereikbaarheid. Ook leidt de economische groei binnen alle drie speerpunten tot meer relaties met regio's buiten Rivierenland. Meer dan ooit moeten we nadenken hoe we een sterk woonklimaat, een goede variatie aan werkgelegenheid, goede recreatieve activiteiten en de bereikbaarheid van Regio Rivierenland samen oppakken.

4.2 Rivierenland; de voorkant van Gelderland

We nemen met Regio Rivierenland een strategische positie in ten opzichte van de Randstad. We willen ons veel sterker verbinden met de stedelijke as Amsterdam – Eindhoven en hier een onderdeel van zijn. Zo worden we de voorkant van Gelderland en verbinden we regio's, die wij nodig hebben voor de juiste kennis, werknemers en bezoekers van buiten.

Door Rivierenland te zien als voorkant van Gelderland biedt een nieuwe kijk op onze regio. Rivierenland hoeft niet alleen poorten vanuit de randstad en Brabantstad te kennen, maar kan er zelf ook onderdeel van worden. En dan is de stap naar nieuwe kansen voor wonen, werken en recreëren een reële stap.

Vanuit onze strategische positie kennen we veel relaties met andere regio's. Zo is de gemeente Culemborg en in zekere mate ook Geldermalsen sterk gericht op relaties met de de regio Utrecht en kent de Bommelerwaard sterke relaties met de regio Den Bosch en Brabantstad als geheel. De oostelijke gemeenten in onze regio kennen sterke relaties met de regio Foodvalley, Arnhem-Nijmegen en deels zelfs met de regio Oss. We benutten de aanwezigheid van deze stedelijke regio's rondom ons om de recreatieve sector sterk neer te zetten en voor sterke arbeidsmarktrelaties. We willen deze relaties in de toekomst dan ook verder uitbouwen.

4.3 Een mooi en beleefbaar landschap

Economische groei is gebaat bij een goed vestigingsklimaat en is deels ook direct afhankelijk van een mooi en beleefbaar landschap. De kwaliteit van ons landschap wordt bepaald door de contrasten in dit landschap, de afwisseling tussen de kleinschaligheid van oeverwallen en de verre zichten in de komgebieden. Daarom kiezen we voor het behouden en versterken van deze verschillen in het landschap. Omdat veel passanten een (eerste) indruk van ons bijzondere landschap opdoen vanaf de snelweg, schenken we ook aandacht aan het beeld dat we hier afgeven. Het beeld vanaf de snelweg wordt in de toekomst meer dan nu een visitekaart voor ons gebied.

Versterk de verschillen in het landschap

We maken in de ruimtelijk strategische visie een sterker onderscheid tussen de verschillende landschapstypen en zullen op basis van het versterken van de contrasten in het landschap zoekgebieden voor nieuwe functies begrenzen. Dit vergroot de herkenbaarheid van het landschap en nieuwe functies tasten de kwaliteit zo het minst aan. Door een aangepaste inrichting van de grenzen tussen deze gebieden worden de contrasten versterkt. We noemen de volgende voorstellen:

- Voor het toekomstige zoekgebied voor logistieke bedrijvigheid bij Tiel hanteren we de grens van de open kom rond Medel en de ligging van de Linge met haar oeverwal. Daarmee ontstaat een natuurlijke barrière voor doorgroei. We benoemen een kans om de rand van het bedrijventerrein met een robuuste groenzone in te richten.
- De zoekgebieden voor intensieve recreatie liggen bij voorkeur op de rand van de kom en de oeverwallen. In dat geval kan via de inrichting eveneens de grens tussen de landschappen worden geaccentueerd.
- In de Bommelerwaard worden door de begrenzing van de glastuinbouw op de oeverwallen juist de contrasten tussen de (verdichte) oeverwal en de open kommen versterkt.
- We kiezen ervoor om agrarische bedrijven met een grondgebonden tak te integreren in het landschap (zie paragraaf 3.1.). Door bedrijven die zich willen specialiseren in niet grondgebonden teelten en agribusiness ontwikkelruimte te geven in speciaal aangewezen concentratiegebieden ontstaat de mogelijkheid voor deze gebieden een eigen ontwerp te maken met een modern productielandschap als uitgangspunt. Dit vergroot de herkenbaarheid van het landschap als geheel.

Een representatief beeld vanaf de snelwegen

De potentieel hoge dynamiek langs onze snelwegen kan leiden tot vervlakking van het landschap en een kleinere herkenbaarheid van het gebied, terwijl we voor ons woonklimaat, ons imago en voor de toeristisch recreatieve aantrekkelijkheid afhankelijk zijn van onze kwaliteiten. De snelwegen zijn niet alleen een route waarlangs mensen zich bewegen, maar ook een visitekaart waarlangs veel bezoekers en passanten een eerste indruk opdoen van het gebied.

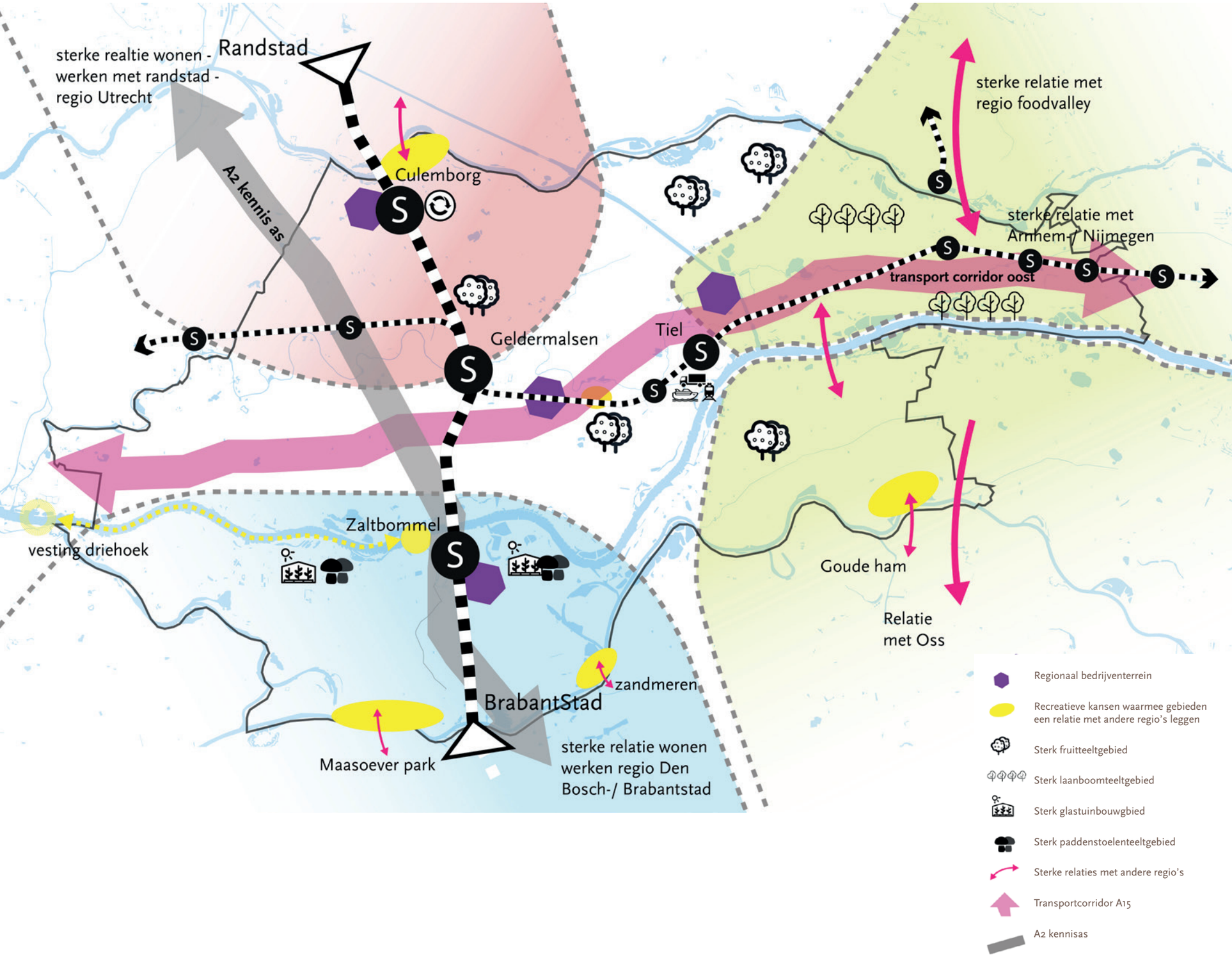
sterke realtie wonen - werken met randstad - regio Utrecht
Randstad
A2 kennis as
Culemborg
sterke relatie met regio foodvalley
sterke relatie met Arnhem-/ Nijmegen
transport corridor oost
Geldermalsen
Tiel
Zaltbommel
vesting driehoek
Goude ham
Relatie met Oss
zandmeren
BrabantStad
Maasoever park
sterke relatie wonen werken regio Den Bosch-/ Brabantstad
Regionaal bedrijventerrein
Recreatieve kansen waarmee gebieden een relatie met andere regio's leggen
Sterk fruitteeltgebied
Sterk laanboomteeltgebied
Sterk glastuinbouwgbied
Sterk paddenstoelenteeltgebied
Sterke relaties met andere regio's
Transportcorridor A15
A2 kennisas

Het is ook de plek waar een deel van de economische dynamiek terecht komt, juist omdat voor die economische dynamiek gezocht wordt naar plekken met een uitstekende bereikbaarheid. Daarom zoeken we ook in de snelwegzone de balans tussen moderne productielandschappen en waardevolle cultuurlandschappen. Samen geven zij het juiste en representatieve beeld van de regio, dynamisch en van hoge kwaliteit.

Om een representatief beeld van onze regio langs de snelwegen af te geven, willen de de potentiele dynamiek gaan sturen en enkele plekken langs de snelwegen beter beleefbaar gaan maken. We kiezen ervoor om een mix te laten zien van ons moderne productielandschap en de variatie van onze landschapstypen. Dat betekent dat op een aantal plaatsen de huidige kwaliteiten langs de snelweg willen beschermen en behouden, op enkele plaatsen willen we die verbeteren.

Opties voor verbetering zijn:
- Het zichtbaarder maken van de Maas als zuidelijke entree van ons gebied (vergelijk de brug over Waal van waar de rivier prachtig te zien is).
- Vergroten van de zichtbaarheid van de Linge door aanpassing of naar achteren plaatsen van de geluidsschermen.
- De inrichting van de zone tussen de A15 en de geluidswal van de Betuwespoorlijn. Als kans hebben we benoemd om hierin een onderscheid te maken tussen het gebied dat deel uitmaakt van de kom en dat van de overwal.
- Aanpassing van het geluidsscherm aan de zuidzijde van de A15 ter hoogte van de Linge. Hier is de Linge nauwelijks beleefbaar. Door het geluidsscherm hier een via een knik iets naar achteren te leggen, krijgt de Linge een accent. Ter hoogte van de Linge pleiten we voor doorzichtige schermen met struwelen rondom de Linge.

Het aankleden van de geluidswal langs de A15. Dit kan op allerlei manieren. De aanleg van een boomgaard langs de spoorlijn is een sterk idee, maar ook andere creatieve oplossingen zijn denkbaar (b.v. een muurschildering van de Linge).

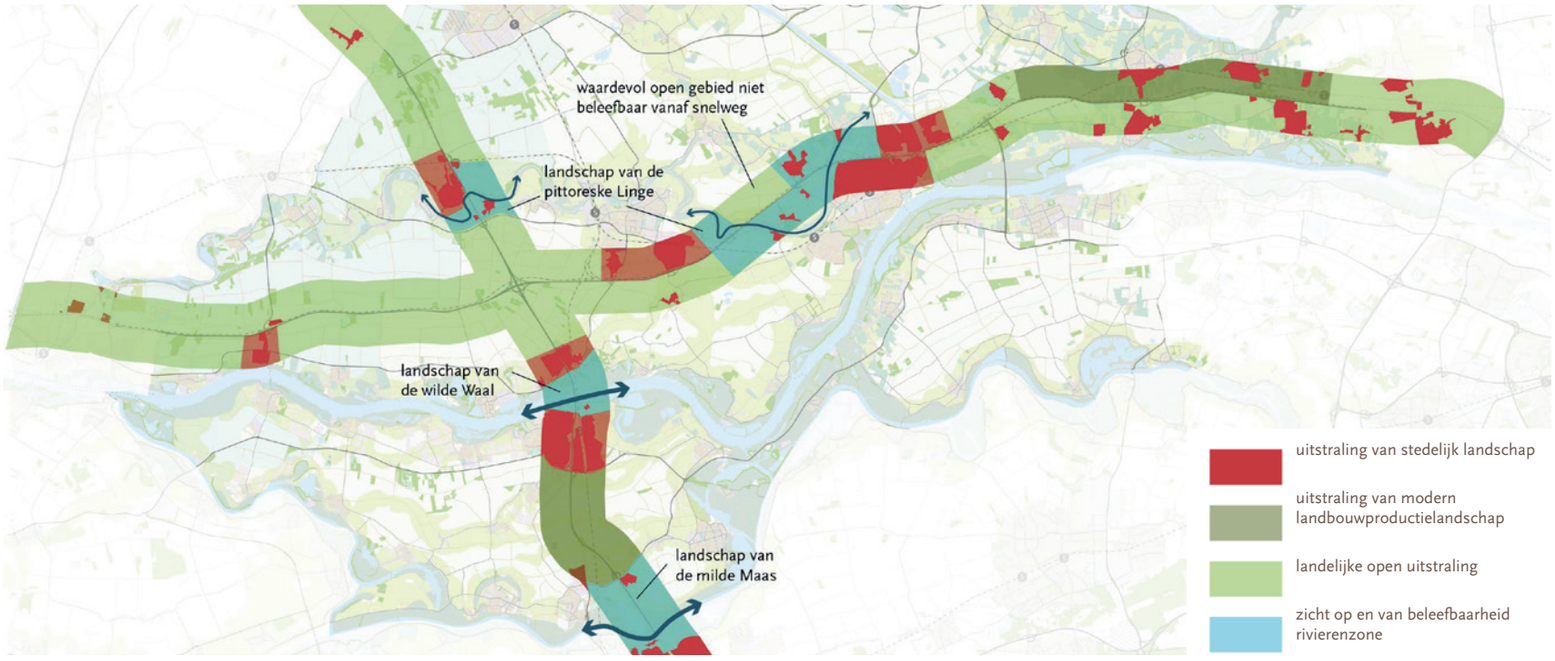

Landschap snelwegbeleving

Symbolische weergave van het verbeteren van de ontsluiting tussen de oeverwallen en de N-wegen.

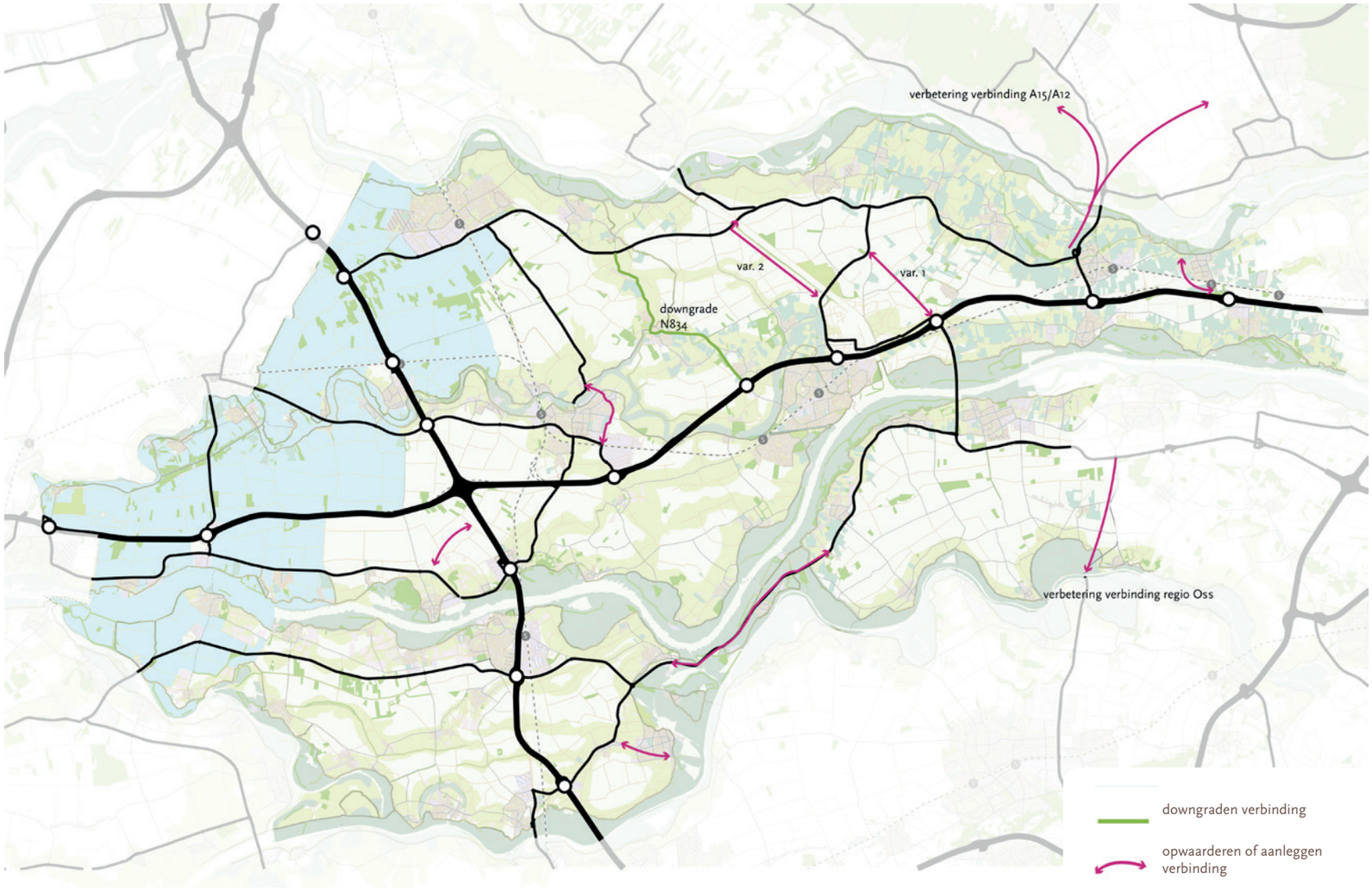

Zoekgebieden voor dwarsverbindingen: Tussen de N320 (Culenborg – Kesteren) en de A15 liggen enkele dwarsverbanden, die niet optimaal zijn gelegen; de Rijksstraatweg (N833) tussen Culemborg en de A15 leidt door het centrum van Geldermalsen, de N834 tussen Zoelmond en Tiel loopt door Buren en over een kwalitatief waardevolle oeverwal. Voor beide routes wijzen we een aanpassing of alternatief aan .

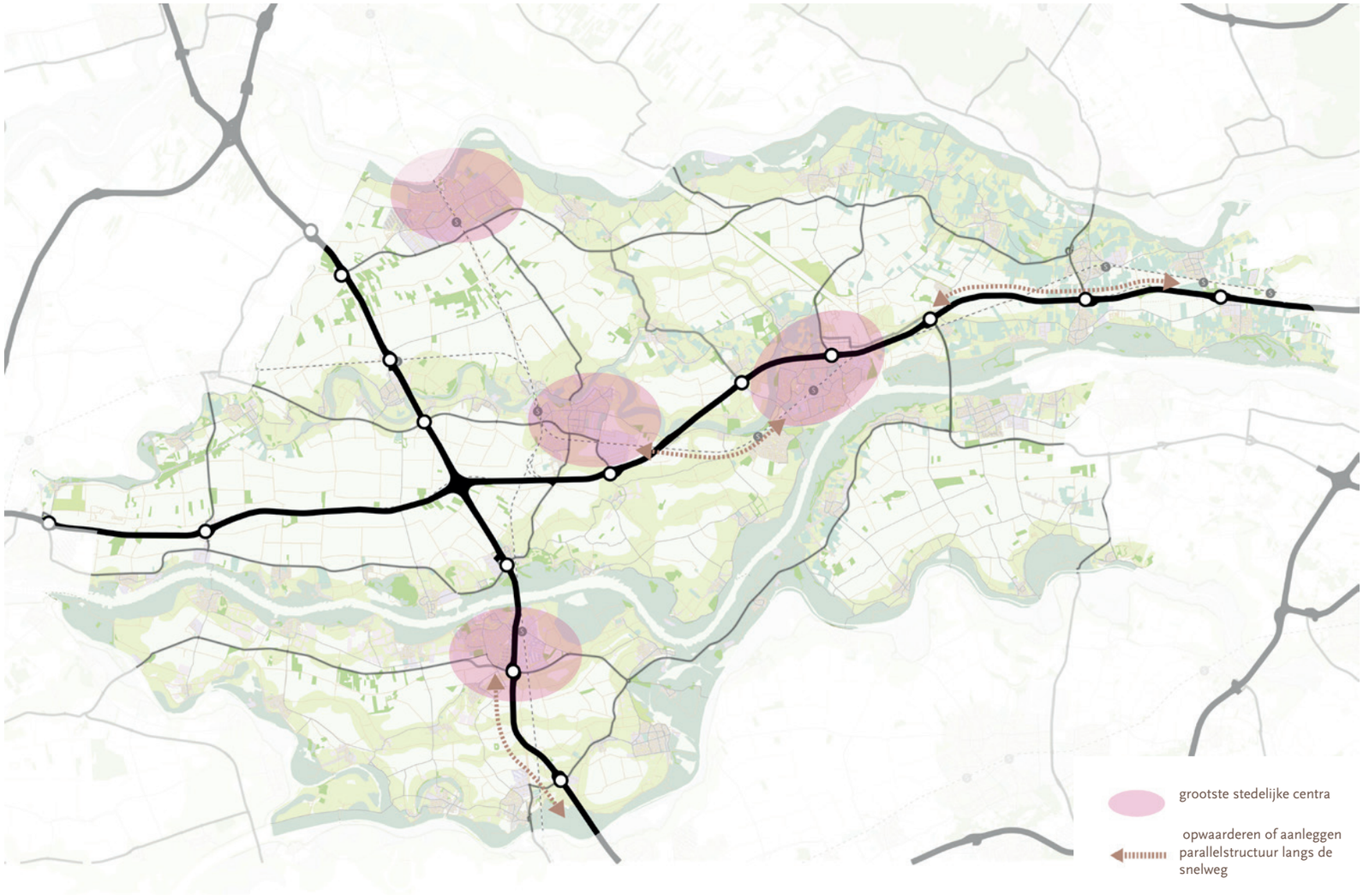

Opties voor een sterkere parallelstructuur: We willen de afhankelijk van de snelweg als verbinding tussen dorpen verkleinen. De belangrijkste verbetering in deze routing is het traject tussen Geldermalsen en Tiel. Voor deze route wijzen we een tweetal alternatieven aan. De variant langs de spoorlijn tussen Passewaaij en Geldermalsen kan gunstig zijn voor forensen uit de woonwijk Passewaaij en daarmee de afslag (Tiel, Buren) ontlasten. De variant langs de snelweg vervult een belangrijkere rol voor forensen van beide dorpen in de richting van de bedrijventerreinen in Tiel en Hondsgemet in Geldermalsen. Uit onderzoek moet blijken welke de meeste ontlasting van de huidige verkeersstructuur oplevert.

4.4 Een betere bereikbaarheid van onze regio

De stations, poorten voor ons gebied
In hoofdstuk 3 gaven we al aan, dat de stations steeds belangrijker worden voor de bereikbaarheid van de regio en het opvangen van de groeiende mobiliteit. Door de stations als poorten in ons gebied neer te zetten willen we zowel forensen, bewoners als recreanten beter faciliteren. We zien de noord-zuidas met de stations Culemborg, Geldermalsen en Zaltbommel als de poorten van de randstad in onze regio. Langs deze as en bij deze stations liggen we aan de voorkant van Gelderland. Vanuit deze poorten leggen we relaties met de andere woon-, werk- en recreatiegebieden in Rivierenland. De A15 en de spoorlijn Geldermalsen – Tiel – Arnhem vormen de ruggengraat die de Regio Arnhem – Nijmegen, het Rivierengebied en de noord-zuidas (A2) met elkaar verbindt. Om het station intensiever te gebruiken en een reëler alternatief voor de auto te maken, dient er sterk voor- en natransport te zijn. Met de komst van steeds snellere en comfortabeler fietsen, zetten wij in op een stelsel van snelfietsroutes en aantrekkelijke recreatieve fietsroutes vanaf de belangrijkste stations, maar ook vanuit kernen in omliggende regio's naar ons gebied.

Daarnaast streven we naar extra treinstations om de bereikbaarheid van onze werkgebieden duurzaam te versterken. Stations bij Hondsgemet en Medel kunnen de lijn Tiel-Arnhem en Tiel-Utrecht verder versterken, maar ook een lightrail tussen Dordrecht en Arnhem in combinatie met een intercitystation bij Geldermalsen kan onze bereikbaarheid versterken en verduurzamen. We onderzoeken deze opties graag met de partijen, die voor deze modaliteiten verantwoordelijk zijn.

Naast de treinstations vormen buslijnen belangrijke verbindingen in ons gebied. We zetten ons in voor langere oost-west verbindingen door het Rivierengebied, die de economische centra in en rondom Rivierenland met elkaar verbinden. Daarnaast zoeken we naar nieuwe en flexibele vormen van openbaarvervoer. Hierin zijn gemeenten echter niet de verantwoordelijke partij.

Maar ook op naar een optimale autobereikbaarheid
Autobereikbaarheid is essentieel voor de economische ontwikkeling van onze regio en voor het woonklimaat. In hoofdstuk 3 kwamen per economisch speerpunt meerdere keuzes in beeld. Deze dienen we in samenhang op te pakken.

- In de eerste plaats zetten we in op het minder kwetsbaar maken van de (doorstroming van de) snelwegen. We willen aandacht voor de congestie op onderandere de Waal- en Maasbrug (A2) en langs de A15. Ook het verbeteren van routes met aanliggende regio's als Foodvalley en de Regio Oss horen bij de oplossingen. We zetten als regio in op een verbetering van de verbinding tussende A15 en A12.
- In de tweede plaats gaan we de (plattelandswegen op de) oeverwallen zoveel mogelijk ontlasten door extra aansluitingen op N-wegen (zie paragraaf 3.1.) we noemen dit de 'dwarsverbindingen'.
- Om de doorstroming op N-wegen sterk te houden, zetten we in op comfortabeler routes richting de snelweg (op landschappelijk minder kwetsbare plekken).
- Om de kwetsbaarheid van de A15 te verkleinen, zetten we in op meer parallelle structuren (tussen de dorpen). Dit is een alternatief voor lokaalverkeer binnen Rivierenland. Deze bestaan al op veel plekken, maar ontbreken op de plekken met de grootste dynamiek, bij Geldermalsen en Tiel en tussen Den Bosch en Zaltbommel.

Wat spreken we als regiogemeenten samen af?
Acties gemeenten

- Gemeenten met een station onderzoeken de mogelijkheden om de stations als poort neer te zetten met bijbehorende faciliteiten (b.v. voor- en natransport, P+R, aansluiting fietsroutes, horeca/ ontmoetingsfuncties etc).
- Alle gemeenten leggen de landschappelijke contrasten als omgevingswaarden in hun gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet vast, zodat ze geborgd worden bij het aanwijzen van nieuwe concentratiegebieden of zoekgebieden.
- Gemeenten die het betreft verwerken een visie op de snelwegzone in hun gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswe

Deze volgorde van acties is niet willekeurig. Het is belangrijk om de actiepunten in samenhang aan te pakken. Investeringen op N-wegen zonder de doorstroming op de snelweg te verbeteren kan extra verkeer het gebied intrekken en kan een averechts effect hebben.

Wat pakken we gemeenschappelijk regionaal op?

- Doorstroming op de snelwegen.
  - We werken de mobiliteitsaspecten uit de ruimtelijk strategische visie uit in onze regionale mobiliteitsagenda. Voor de versterking van de doorstroming van de A2 werken we momenteel met Rijkswaterstaat en de provincie samen aan de MIRT A2. Hierin worden bekende knelpunten voor de doorstroming in ons gebied ingebracht en gewogen. Zowel wegverbreding, het werken met parallelstructuren en de aanleg van fietssnelwegen vormen onderdeel van het onderzoek.
  - Als Regio blijven we daarnaast aandacht vragen voor de doorstroming van de A15. Naast maatregelen aan de snelweg zelf, denken we aan een combinatie van parallelstructuren en de aanleg van fietssnelwegen tussen de belangrijkste OV-knooppunten en woon- en werkgebieden binnen (en net buiten) Rivierenland.
  - We zetten ons in voor een verbinding van de regio met de A12.
- Gemeenten die het betreft stemmen onderling hun visies op de snelwegzone af en maken hierin keuzes voor het beeld.
- Gezamenlijke lobby richting Rijkswaterstaat en Prorail voor de inpassing (en aanpassing) van geluidschermen en geluidswallen.

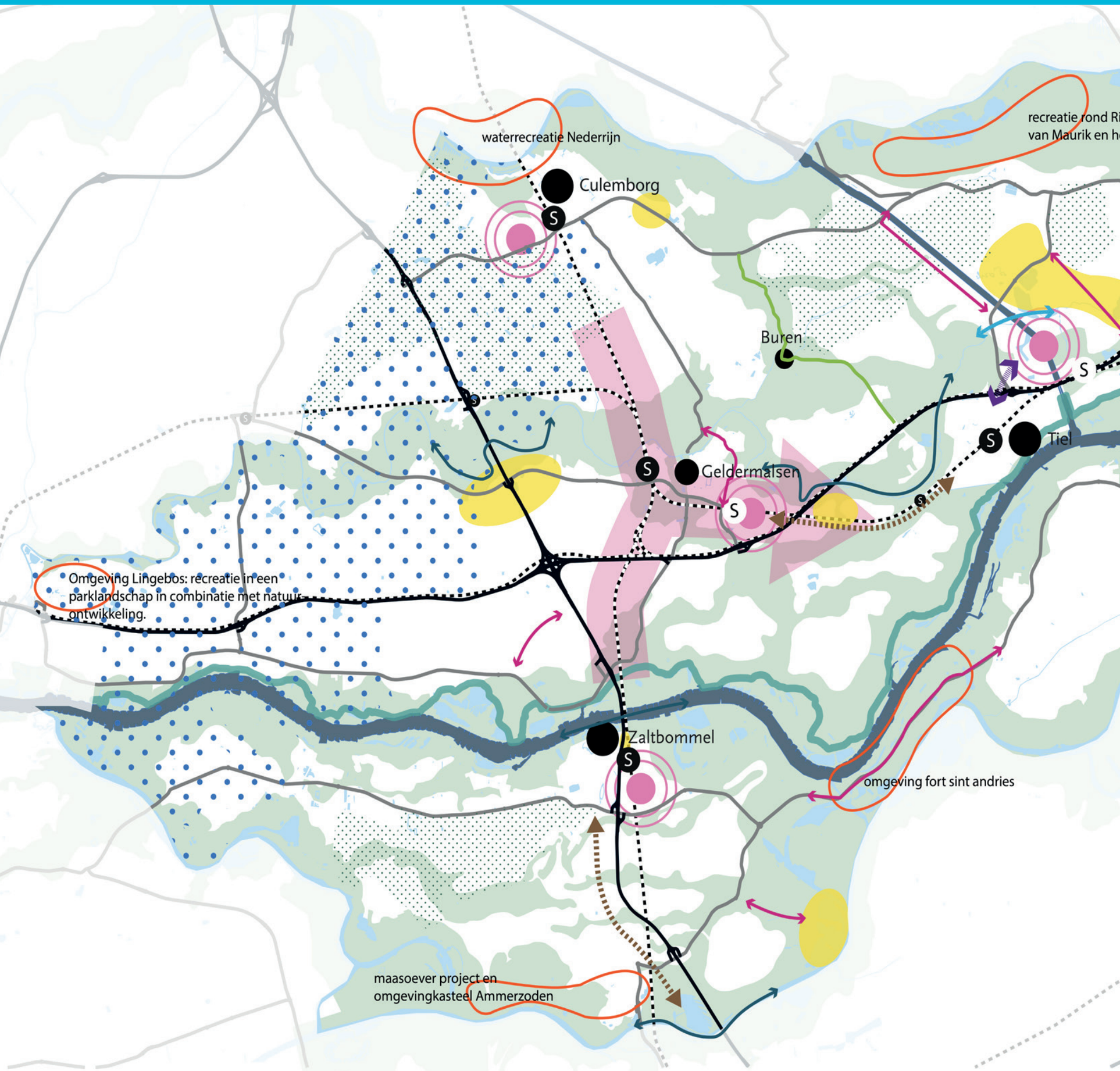
waterrecreatie Nederrijn
Culemborg
recreatie rond Ri
van Maurik en h
Buren
Tiel
Geldermalsen
Omgeving Lingebos: recreatie in een parklandschap in combinatie met natuur-ontwikkeling.
Zaltbommel
omgeving fort sint andries
maasoever project en
omgevingkasteel Ammerzoden

Visiekaart

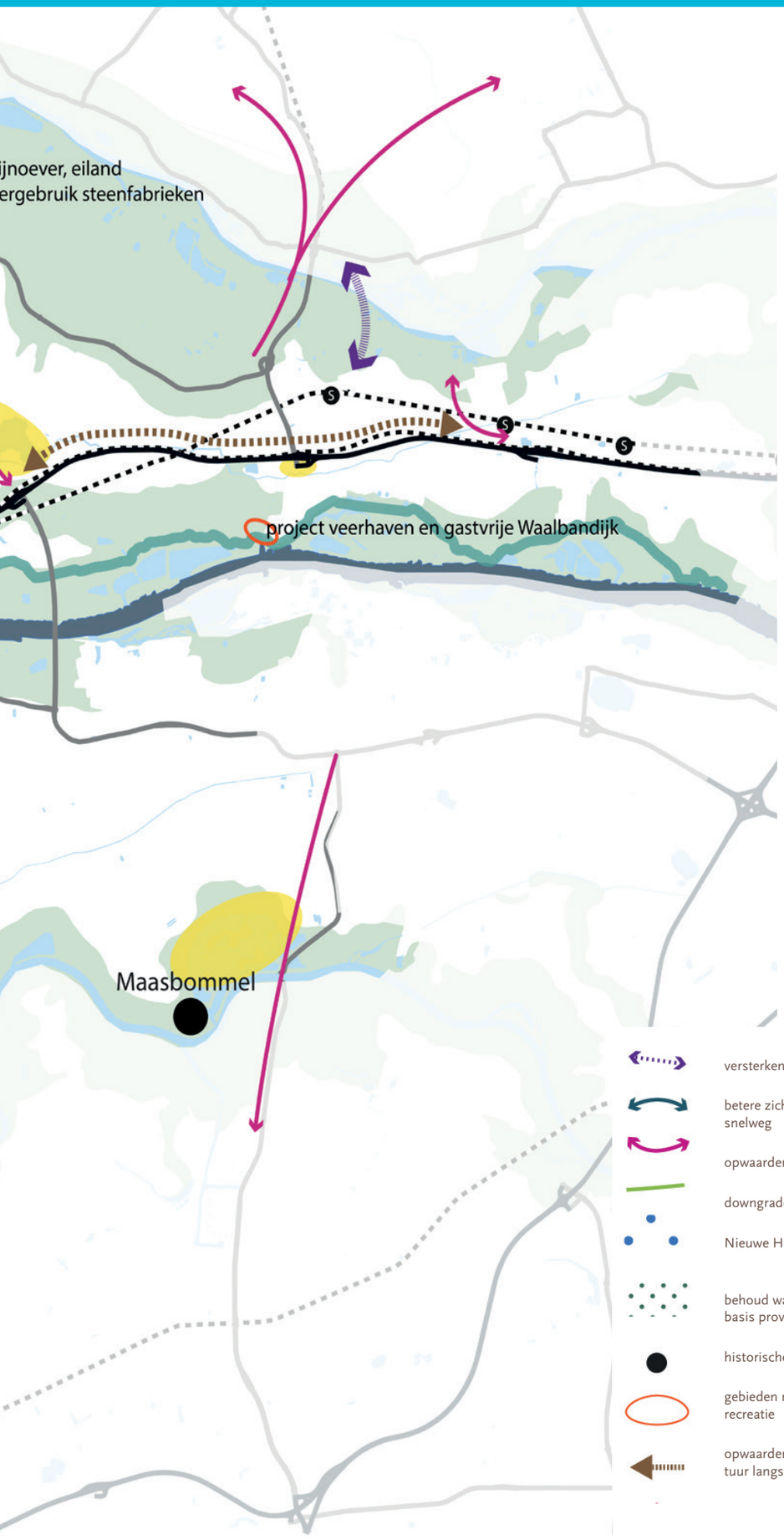

- versterken OV verbinding
- betere zichtbaarheid rivieren vanaf snelweg
- opwaarderen of aanleggen verbinding
- downgraden verbinding
- Nieuwe Hollandse Waterlinie
- behoud waardevolle open gebieden (op basis provinciale verordening)
- historische plaatsen
- gebieden met bijzondere kansen voor recreatie
- opwaarderen of aanleggen parallelstructuur langs de snelweg
- soepele treinverbindingen binnen Rivierenland
- huidig treinstation
- S wensbeeld extra treinstation bedrijventerrein
- Recreatieve kansen waarmee gebieden een relatie met andere regio's leggen
- doorontwikkeling regionale bedrijventerreinen
- gastvrije Waaldijk
- doorlopende vaarverbinding Linge
- versterken transport over water
- behoud van fijnmazige landschapsstructuur oeverwallen

5. Afspraken en vervolgproces

Op basis van dit concept rapport komen we tot de volgende afspraken:

Acties gemeenten
- Opstellen van gemeentelijke beleidsdocumenten en instrumenten van de omgevingswet waarin de afspraken per speerpunt opgenomen worden.

Wat pakken we gemeenschappelijk regionaal op?
- Inzetten van een gezamenlijk lobbyproces naar andere overheden voor een betere bereikbaarheid en ontwikkeling van de drie speerpunten.
- We zetten op korte termijn in op een herziening van de Regionale Programma Bedrijventerrein voor de doorontwikkeling van bedrijventerreinen op langere termijn.
- Ontwikkelen van een Regionaal acquisitie- of informatiepunt om investeerders naar de regio te trekken en voor kennisuitwisseling over inpassing van R&T-initiatieven.
- We zetten in op een Mobiliteitsagenda voor de bereikbaarheidsopgaven.
- Ontwikkelen van een gezamenlijke energiestrategie voor de duurzaamheidsopgaven binnen de speerpunten, waarbij de ruimtelijke ontwikkeling betrokken wordt.
- We zetten in op een herziening van de regionale woningbouwagenda voor de ontwikkeling van de woningbouw voor arbeidsmigranten en de gemeenten stemmen dit af.
- Oppakken ontwerpopgaven (inpassing clusters, erven, A15, A2). De voorwaarden die we gaan stellen aan bedrijven ten aanzien van klimaat adoptatie en energie- efficiency werken we uit in onze duurzaamheidsagenda's.

Bijlage 1: Deelnemers proces Ruimtelijke Strategische Visie

Stuurgroep

Jan Kottelenberg	Voorzitter stuurgroep RSV, AB lid en trekker RSV
Huub van Oorschot	Voorzitter speerpuntberaad Agribusiness
Hennie van Kooten	Voorzitter speerpuntberaad Economie en Logistiek
Jan de Boer	Voorzitter speerpuntberaad Recreatie en Toerisme

Portefeuillehouders RO en Speerpuntberaden

Jaap Andriessen	Gemeente Neerijnen
Gerard van der Anker	Gemeente Maasdriel
Guido Bel	Gemeente Lingewaal
Sander Bos	Gemeente West Maas en Waal
Adri Bragt	Gemeente Zaltbommel
Ben Brink	Gemeente Tiel
Herman Gerritsen	Gemeente Neder-Betuwe
Hans Keuken	Gemeente Neder-Betuwe
Sietske Klein	Gemeente Buren
Teus Kool	Gemeente Neerijnen
Han Looijen	Gemeente Zaltbommel
Ton van Maanen	Gemeente Geldermalsen
Ronald van Meijgaarden	Gemeente Geldermalsen
Huub van Oorschot	Gemeente Culemborg
Joost Reus	Gemeente Culemborg
Henk de Ronde	Gemeente Buren
Ed van Sambeek	Gemeente Lingewaal
Collin Stolwijk	Gemeente Culemborg
Jan Hein de Vreede	Gemeente Maasdriel

Ambtelijke Werkgroep

Hennie de Boer	Gemeente West Maas en Waal, Medewerker RO
Sander Booms	Gemeente Culemborg, Medewerker R&T
Marien Borgstein	Regio Rivierenland. Procescoördinator Agribusiness
Mirjam Boxem	Gemeente Neerijnen, Medewerker RO
Bert van Galen	Gemeente Lingewaal, Medewerker RO
Frank Gruizinga	Provincie Gelderland, Medewerker EZ
Niels Huijbers	Regio Rivierenland. Procescoördinator Economie en Logistiek
Dennis Kramer	Gemeente Tiel, Medewerker RO
Antoon van Liempt	Gemeente Maasdriel, Medewerker RO
Margreet Lips	Omgevings Dienst Rivierenland
Sandra Meullenbruck	Gemeente Neder-Betuwe, Medewerker EZ
Anton Mureau	Regio Rivierenland, Procescoördinator Mobiliteit
Paul Nagtegaal	Regio Rivierenland, Procescoördinator Mobiliteit
Remco Oldebesten	Gemeente Geldermalsen, Medewerker RO
Marinus van Olderen	Gemeente Buren, Medewerker EZ
Gon van der Werff	Provincie Gelderland, Medewerker RO
Annemiek Spit	Regio Rivierenland, Procescoördinator Duurzaamheid
Maarten Reas	Gemeente Culemborg, Medewerker RO
Auke Sybesma	Gemeente Zaltbommel, Medewerker RO
Annoesjka Wintjes	Regio Rivierenland, Procescoördinator Recreatie en Toerisme, Projectleiding

Deelnemers bijeenkomsten

Gemeenten

Stuurgroep RSV

Werkgroep RSV

Hans Beenakker	Voorzitter Regio FruitDelta Rivierenland
Ryan Bevers	Gemeente Tiel
Miek Blom	Gemeente Tiel
Huug Derksen	Directeur Regio FruitDelta Rivierenland
Mw K. v. Haaren	Gemeente Neder-Betuwe
Jaimy Hattu	Gemeente West Maas en Waal
Marion Hendriks	Gemeente Neder-Betuwe
Bea Kramer	Gemeente Lingewaal
Rene Megens	Gemeente West Maas en Waal
Andre Rotink	Gemeente Culemborg
Dhr F. Schmidt	Gemeente Geldermalsen
Paul Stienstra	Gemeente Tiel

Maaike van der Ven	Gemeente Zaltbommel
Mw R. Weerd	Gemeente Neder-Betuwe
Debby Wesselo	Gemeente Zaltbommel
Guido Woutersen	Gemeente Buren

Andere overheden

Rick van Baren	Provincie Gelderland
Philip van Evert	RO Adviseur voor ondernemers
Jeroen Haas	Waterschap Rivierenland
John Rocks	Provincie Gelderland
Daan Willems	Waterschap Rivierenland

Organisaties

Marianne Aalberts	ROC Rivor
Teun Biemond	Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard
Marc van Doremaele	Paddenstoelenpact, ondernemer
Frank Engelbart	Greenport Fruitpact
Lea Ekelmans-Rijpert	LTO Noord West Betuwe
Hilda van Gent	TRIP Bommelerwaard, ondernemer
Rob Gremmen	ANWB
Conny den Haan	LTO Noord Buren/Tiel/Neder-Betuwe, ondernemer
Ko Hooijmans	Paddenstoelenpact, ondernemer
Gert-Jan van Ingen	Ondernemersvereniging Hart van Tiel
Patrick Janssen	Holland Evenementengroep, Recron
Dhr. H. Kolbach	Glastuinbouwpact
Dhr. S. Koning	NFO
Jan Kroeze	LTO Noord West Betuwe, ondernemer
Dhr. H. Litjens	Paddenstoelenpact
Dirk Jan Lutterveld	LTO Noord Neder-Betuwe, ondernemer
Gerwin van Manen	LTO Noord Buren/Tiel/Neder-Betuwe, ondernemer
Theo van Meerten	Laanboompact en TCO
Kenny van Oort	VNO-NCW
Peter van Osch	Coöperatieve Tuinbouwveiling
Anita van der Pluijm-van de Laar	ZLTO Maasdriel
Marc André de la Porte	Greenport Gelderland, NFO, ondernemer
Kees van Rooijen	Laanboompact en TCO
Eugenie Savrij Droste	VNO-NCW
Caroline Scholtens	RBT Rivierenland
Gerard Selman	Glastuinbouwpact
Eric Stuurbrink	Laanboompact en TCO
Dhr. N. Zwiep	Bedrijvenpark Medel

Ondernemers

Jeannette Coenraads	Camping Zennewijnen
Marco de Haas	Holland Delta
Peter van Haaften	Van Haaften Fruit
Joep van Gruijthuijsen	Moeke Mooren
Dhr. R. Klaare	De Schildkamp
Gepco de Kruijff	Holland Delta
Brendon Mc Cartny	Holland Delta
Nathalie van Verschuer	Landgoed Marienwaerdt
Willemijn Simon van Leeuwen	Geofort
Ien Stijns	Stichting Museum Slot Loevestein

Raadsleden gemeenten

Rudi Oortwijn`	Raadslid Culemborg
Dhr. H. Braam	Raadslid Culemborg
Dhr. K. de Raad	Raadslid Culemborg
Dhr. G. Kievit	Raadslid Geldermalsen
Dhr H. van Heusden	Raadslid Geldermalsen
Mw. R. Boer Rookhuiszen	Raadslid Geldermalsen
Mw. D. van Zee	Raadslid Lingewaal
Dhr. W. Flapper	Raadslid Lingewaal
Dhr. P. de Vries	Raadslid Maasdriel
Dhr.P. van Boxtel	Raadslid Maasdriel
Erik Henning	Raadslid Tiel
Hein de Kort	Raadslid Zaltbommel
Dhr. T. Ummels	Raadslid Zaltbommel

Gemeente Culemborg
- Uitbouwen van de sterke woon- en werkrelaties met de randstad.
- Uitbouwen van de functie van het bedrijventerrein op de kennisas A2 door een combinatie van herstructurering en (enige) uitbreiding.
- Uitbouwen van de recreatieve kansen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW).
- Versterken ov-bereikbaarheid. NS-station als poort (met voorzieningen en fietsverbindingen).

Gemeente Lingewaal
- Uitbouwen van de recreatieve kansen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)
- Het Lingebos als recreatieve kans en uitbouwen van de relaties met de vestingdriehoek.
- Kleinschalige ontwikkeling passend in het landschap van de Linge.

Gemeente Geldermalsen
- Uitbouwen van de functie van de bedrijventerreinen op het kruispunt van logistieke bedrijvigheid gekoppeld aan de A15 en de kennisas A2.
- De locatie nabij de snelweg t.h.v. de afslag als recreatieve kansen.
- Doorontwikkeling van de fruitteelt met locaties voor gespecialiseerde niet grondgebonden bedrijfstakken.
- Versterken ov-bereikbaarheid. NS-station als poort (met voorzieningen en fietsverbindingen). Inzet op extra station bij Hondsgemet.

Gemeente Neerrijnen
- Verbeteren van de bereikbaarheid van de agrarische clusters (Tuil).
- De gastvrije Waaldijk als recreatieve kans.
- Uitbouwen van de recreatieve kansen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Gemeente Zaltbommel
- Versterken recreatieve relaties met de vestingdriehoek
- Historische stad en passagiersboten als recreatieve kans
- Uitbouwen van de recreatieve kansen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)
- Uitbouwen sterke positie Bommelerwaard in kennisintensieve logistiek i.s.m. de gemeente Maasdriel.
- Versterken ov-bereikbaarheid. NS-station als poort (met voorzieningen en fietsverbindingen).

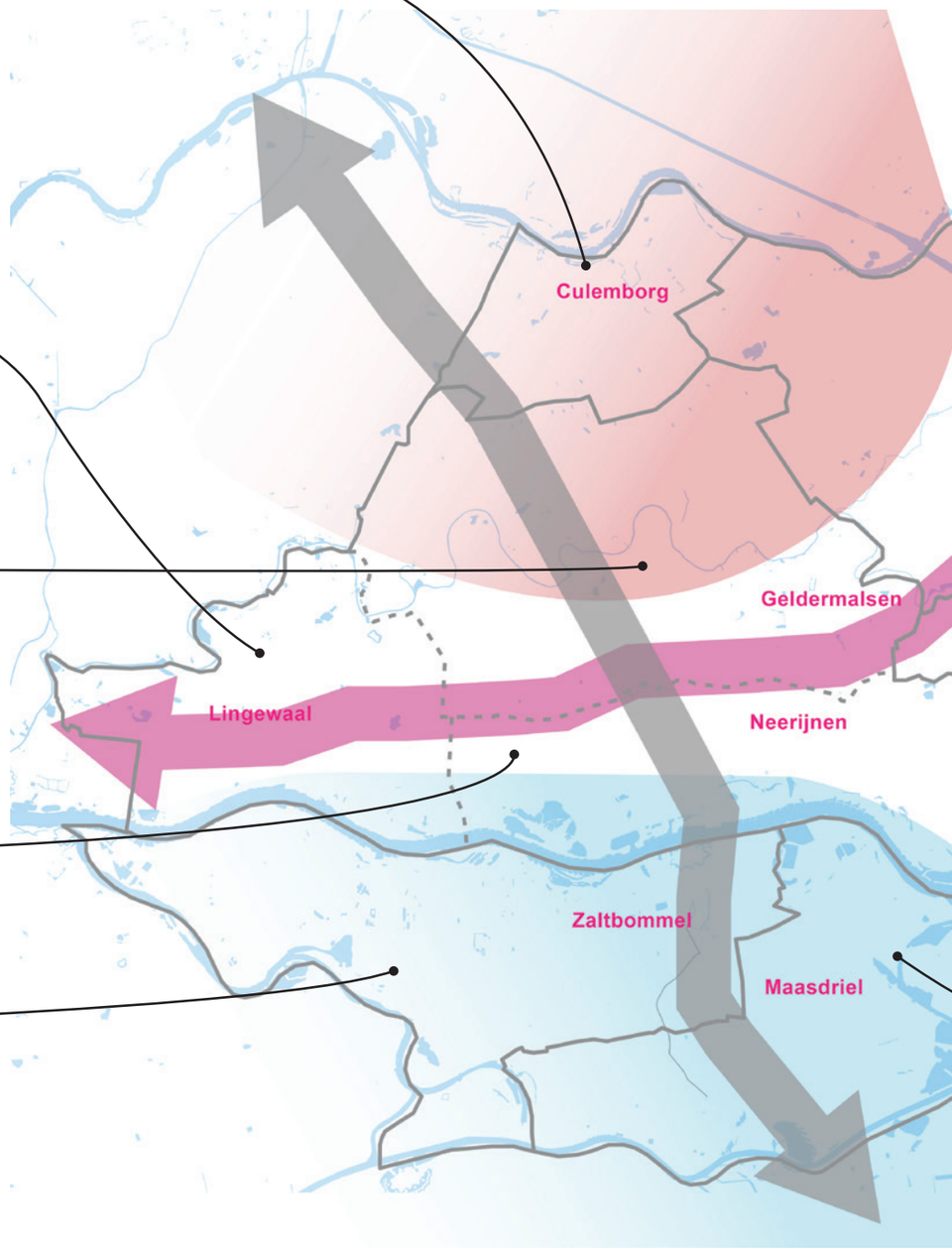

Bijlage 2: Effect van de RSV op de gemeenten binnen Rivierenland.

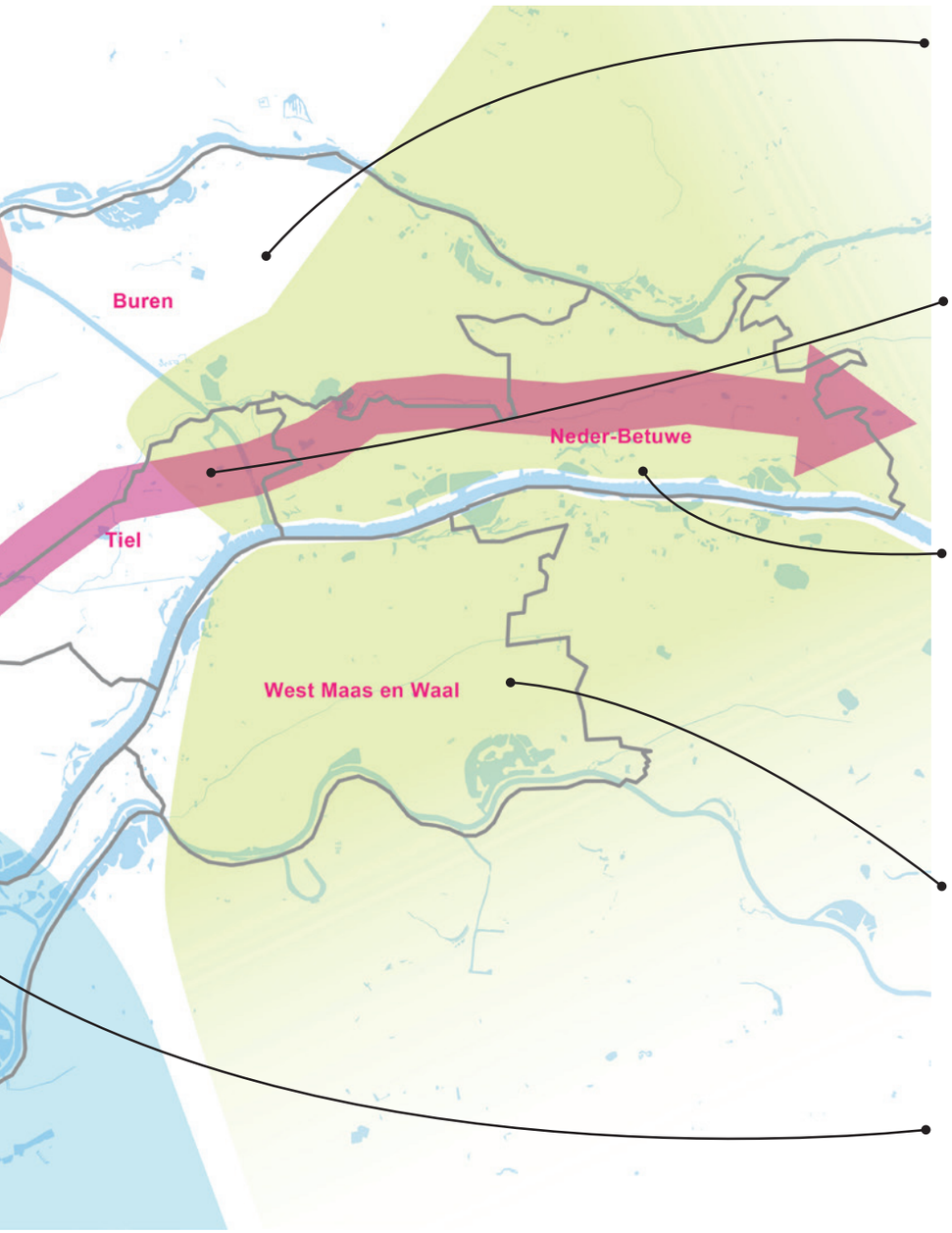

Gemeente Buren
- Uitbouwen van een grote potentie aan recreatieve kansen bij de Lingemeren, het historische stadje Buren en in zones langs de Rijn.
- Doorontwikkeling van de fruitteelt en laanboomteelt met locaties voor gespecialiseerde niet grondgebonden bedrijfstakken.
- Versterken van de bereikbaarheid door betere dwarsrelaties met de snelweg.

Gemeente Tiel
- Doorontwikkeling logistiek cluster met grootschalige vestigingslocaties rondom Medel en het huis van de logistiek.
- Uitbouwen sterke positie in multimodale netwerken.
- Versterken ov-bereikbaarheid. NS-station als poort (met voorzieningen en fietsverbindingen). Inzet op extra station bij Medel.
- Historisch stad en de gastvrije Waaldijk als recreatieve kansen

Gemeente Nederbetuwe
- Doorontwikkeling centrumfunctie in laanboomteelt (ABC bedrijventerrein, concentratiegebieden en projectvestigingslocaties voor gespecialiseerde niet grondgebonden bedrijfstakken)
- Doorontwikkeling logistiek cluster met grootschalige vestigingslocaties rondom Medel.
- Versterken verbindingen (autobereikbaarheid en OV verbinding) met de regio Foodvalley.
- De gastvrije Waaldijk, de Veerhaven en rond de oprit van de A15 bij Ochten als recreatieve kansen.

Gemeente West Maas en Waal
- Doorontwikkeling van de fruitteelt met locaties voor gespecialiseerde niet grondgebonden bedrijfstakken.
- Versterken verbindingen (autobereikbaarheid) met de regio Oss.
- Uitbouwen van de recreatieve kansen rond de Gouden Ham, het historische stadje Maasbommel en de natuurontwikkeling langs de Maas.

Gemeente Maasdriel
- Versterken recreatieve relaties met de regio Den Bosch
- Uitbouwen sterke positie Bommelerwaard in kennisintensieve logistiek i.s.m. de gemeente Zaltbommel.
- Versterken van de bereikbaarheid van agrarische clusters en recreatiegebieden (Zandmeren en omgeving fort Sint Andries).

LOS stadomland B.V.

Postbus 142
5201 AC ‘s Hertogenbosch

Reutsedijk 9
5264 PC te Vught

Tel: 073 - 7113770

info@losstadomland.nl
www.losstadomland.nl

Ruimtelijke Strategische Visie
Regio Rivierenland